

SODANKYLÄN KUNNAN 1-9 LUOKKIEN OPETUS- SUUNNITELMA

Hyväksytty: Sivistysltk 08.06.2011 § 64
Voimaantulo: 01.08.2011

SISÄLLYSLUETTELO

OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	4
PERUSOPETUKSEN ARVOPERUSTA JA TOIMINTA-AJATUS	4
KASVATUS- JA OPPIMISTAVOITTEET	4
PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN	4
PERUSOPETUKSEN RAKENNE	4
OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	5
OPPIMISKÄSITYS.....	5
OPPIMISYMPÄRISTÖ	5
OPETUSMENETELMÄT, TYÖTAVAT JA OPETUKSEN ERIYTTÄMINEN	5
OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	6
EHEYTTÄMINEN JA AIHEKOKONAISUUDET	6
ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	6
<i>Suomi äidinkielenä</i>	6
<i>Kirjallisuus</i>	11
TOINEN KOTIMAINEN KIELI JA VIERAAT KIELET	17
<i>Englanti A1-kielenä, vuosiluokat 1-2</i>	18
<i>Englanti A1-kielenä, vuosiluokat 3-6</i>	18
<i>Englanti A1-kielenä, vuosiluokat 7-9</i>	21
<i>Englanti A1-kielenä, valinnaiskurssit</i>	24
<i>Saksa A2-kielenä, vuosiluokat 5-9</i>	25
<i>Ruotsi A2-kielenä, vuosiluokat 5-6</i>	29
<i>Ruotsi A2-kielenä, vuosiluokat 7-9</i>	31
<i>Ruotsi B1-kielenä, vuosiluokat 7-9</i>	34
<i>Ruotsi, valinnaiskurssit</i>	36
<i>Valinnainen A2-kieli</i>	37
<i>Valinnainen B2-kieli</i>	38
<i>Vapaaehtoinen A-kieli, pohjoissaame</i>	41
<i>Romanikieliset</i>	44
<i>Viittomakieliset</i>	44
<i>Maahanmuuttajat</i>	45
MATEMATIIKKA	46
YMPÄRISTÖ JA LUONNONTIETO	52
<i>Ympäristö- ja luonnontieto, vuosiluokat 1-2</i>	52
<i>Ympäristö- ja luonnontieto, vuosiluokat 3-4</i>	55
<i>Biologia ja maantieto, vuosiluokat 5-6</i>	55
MAANTIETO.....	62
FYSIIKKA JA KEMIA	66
TERVEYSTIETO	69
USKONTO	71
<i>Ortodoksinen uskonto</i>	75
<i>Elämäkatsomustieto</i>	78
HISTORIA JA YHTEISKUNTAOPPI	80
MUSIIKKI.....	85
KUVATAIDE	88
KÄSITYÖ.....	94
LIIKUNTA	97
KOTITALOUS	108
OPPILAANOHIJAUS	110
OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI	111
YLEINEN TUKI	112
TEHOSTETTU TUKI.....	113

ERITYINEN TUKI.....	114
YKSILÖLLISET SUUNNITELMAT	115
<i>Oppimissuunnitelma</i>	115
<i>Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)</i>	115
OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT	116
OPETUSJÄRJESTELYIHIN LIITTYVÄ TUKI	116
<i>Tukiopetus</i>	116
<i>Osa-aikainen erityisopetus</i>	116
<i>Erityisopetus</i>	117
<i>Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen</i>	117
<i>Pidennetty oppivelvollisuus</i>	118
<i>Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain</i>	119
OHJAUKSELLINEN JA MUU TUKI	120
<i>Kodin ja koulun välinen yhteistyö</i>	120
<i>Ohjauksen järjestäminen</i>	120
<i>Avustaja- ja tulkitsemispalveluiden järjestäminen</i>	121
<i>Perusopetusta tukeva muu toiminta</i>	122
JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN TOIMINTA	123
OPPILASHUOLTO	123
<i>Oppilashuollon palvelut</i>	123
<i>Oppilashuoltoryhmien kokoonpano ja toiminta</i>	127
<i>Oppimisympäristön turvallisuus</i>	129
<i>Oppilashuollollinen yhteistyö oppilaan ohjauksessa, nivelvaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa</i>	131
<i>Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen</i>	132
<i>Yhteistyö paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa</i>	133
OPPILAAN ARVIOINTI	133
ARVIOINTI OPINTOJEN AIKANA	133
PÄÄTTÖARVIOINTI	135
TODISTUKSET	136

LIITTEET

- Kieliohjelma
- Oppilaiden omat koulussa mukana olevat lääkkeet
- Tuntikehys

OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

PERUSOPETUKSEN ARVOPERUSTA JA TOIMINTA-AJATUS

Sodankyläläinen perusopetus huomioi pohjoiset elinolosuhteet ja vahvistaa oppilaan lappilaista sekä suomalaista kulttuuri-identiteettiä. Jokaisella sodankyläläisellä on oikeus tasa-arvoiseen kohteluun, uskonnon ja omantunnon vapauteen, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Ihmisoikeuksia määrittäviä keskeisiä asiakirjoja ovat YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus.

Perusopetuksen tavoitteena on antaa oppilaille valmiudet elämiseen Sodankylässä, Suomessa ja maailmalla. Opetuksessa korostuvat ilmasto, luonto, elinkeinot, harrastukset ja saamelaisuus kansainvälisyyden rinnalla. Opetuksessa painotetaan pohjoisen luonnon kunnioittamista ja sen erityispiirteiden ymmärtämistä.

Koulut määrittelevät myös oman opetuksensa arvopohjan ja koulun toiminta-ajatuksen, jotka tulee näkyä opetuksen tavoitteissa, sisällöissä sekä jokapäiväisen koulutyön järjestelyissä.

KASVATUS- JA OPPIMISTAVOITTEET

Koulussa oppilaalle taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen. Keskeisenä tehtävänä on edistää hänen oppimistaan, tukea ja seurata hänen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystään sekä puuttua mahdollisesti ilmeneviin vaikeuksiin.

Oppilaan itsetuntoa vahvistetaan myönteisten oppimiskokemusten avulla. Oppilaan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät. Oppimistilanteisiin pitää sisältyä iloa ja rohkeutta kohdata uusia oppimishaasteita. Oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteetti sekä hänen kykynsä ilmaista itseään vahvistuvat ja kehittyvät.

Oppilas ymmärtää oman toimintansa vaikutuksesta ja toimii sen mukaisesti arkipäivän tilanteissa. Hän opettelee kantamaan vastuuta terveydestään, hyvinvoinnistaan ja omista ratkaisuistaan.

PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä.

Oppilaalla on lain mukaan oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaalla on myös oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.

Koulut tekevät yhteistyötä kotien, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

PERUSOPETUKSEN RAKENNE

Perusopetus vuosiluokille 1 - 9 muodostaa opetussuunnitelmallisesti yhtenäisen kokonaisuuden ja johdonmukaisen jatkumon sodankyläläiselle esiopetukselle.

Yhdysluokkaopetuksessa yhdysluokan oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit.

OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

OPPIMISKÄSITYS

Oppiminen on itsenäistä ja yhteistä ongelmanratkaisua sisältävä prosessi. Oppimista tapahtuu tavoitteellisesti opittavan aineksen, aikaisempien oppimiskokemusten sekä ajattelun vuorovaikutuksessa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan oppimishistoria. Opetuksessa tuetaan aktiivisen oppijan roolia. Oppilaat oppivat yhdessä toisten kanssa ja toisiltaan.

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Sodankyläläisen oppimisympäristön muodostavat:

A. Vuorovaikutus

- * oppilaat
- * opettajat
- * vanhemmat
- * koulun henkilökunta

B. Oppilaan positiivista kasvu tukeva ilmapiiri

- * avoin, rohkaiseva
- * kiireetön, iloinen
- * yhteisöllisyys

C. Toimitilat

- * opetustilat
- * rakennettu ympäristö
- * luonto

D. Työvälineet ja –materiaalit

- * tulevat käyttämään monipuolisia opetusmenetelmiä ja työskentelytapoja

Sodankyläläisessä oppimisympäristössä vallitsee parhaimmillaan myönteinen, avoin, kannustava ja kiireetön ilmapiiri. Sen tulee tukea sekä oppilaan ja opettajan että oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Hyvä oppimisympäristö ohjaa oppilaan uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan ja itseohjautuvuuttaan. Koulun oma toimintakulttuuri muokkaa oppimisympäristöä. Toimitilojen tulee luoda mahdollisuudet toteuttaa koulun opetussuunnitelmaa.

OPETUSMENETELMÄT, TYÖTAVAT JA OPETUKSEN ERIYTTÄMINEN

Opettaja tukee ja ohjaa oppimista niin, että oppilas tiedostaa oman oppimisensa ja havaitsee, että voi itse vaikuttaa siihen. Oppilaan tulee saada kokemuksia monipuolisista työtavoista. Hänen tulee oppia työskentelemään yksin, pareittain ja ryhmässä.

Opetuksessa käytetään oppilaiden edellytykset huomioon ottavia, eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistehtäviin ja -tilanteisiin soveltuvia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja. Niiden avulla tuetaan ja ohjataan koko opetusryhmän ja yksittäisen oppilaan oppimista.

Opetuksen eheyttäminen on menetelmällinen periaate, joka läpäisee kaikkea opetusta ja oppimista. Opettajalla on menetelmällinen vapaus, joka tarkoittaa erilaisten työtapojen käyttöä ja niiden aktiivista kehittämistä oppimiskäsityksen pohjalta.

Opetuksen eriyttäminen on kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Opetusta eriyttämällä oppilaille voidaan tuottaa sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjota mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti. Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemisnopeuden vaihteluun. Eriyttäminen voi kohdistua muun muassa opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan.

Yhdysluokkaopetuksessa huomioidaan myös eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus.

OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

EHEYTTÄMINEN JA AIHEKOKONAISUUDET

Keskeiset painoalueet eheyttävät kasvatusta ja opetusta ja vastaavat ajan koulutushaasteisiin. Aihekokonaisuudet toteutuvat eri oppiaineissa niille luonteenomaisesta näkökulmasta oppilaan kehitysvaiheen edellyttämällä tavalla ja ne näkyvät koulun toiminnassa.

Aihekokonaisuudet ovat: ihmisenä kasvaminen, kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, viestintä ja mediataito, osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys, vastuu ympäristöstä hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta, turvallisuus ja liikenne, ihminen ja teknologia.

Ihmisenä kasvaminen kattaa koko opetuksen ja se tukee oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja elämänhallinnan kehittämistä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys aihekokonaisuuden tavoitteena on auttaa oppilasta tuntemaan ja ymmärtämään omaa kulttuuriaan ja muita kulttuureita ja saamaan valmiuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

Viestintä ja mediataito kehittää *ilmaisu-, vuorovaikutus- ja mediataitoja*. *Tarkemmat tavoitteet ja sisällöt ovat koulujen tietostrategioissa.*

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys kehittää yhteiskunnassa osallistumisessa tarvittavia valmiuksia. Opetussuunnitelman liitteenä on yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelma.

Vastuu ympäristöstä hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta aihekokonaisuus lisää oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta ympäristötietoisena ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneena kansalaisena.

Turvallisuus ja liikenne kokonaisuus antaa oppilaalle ikäkauteen liittyvät valmiudet toimia vastuullisesti ja turvallisesti erilaisissa toimintaympäristöissä.

Ihminen ja teknologia tarjoaa perustietoa teknologiasta, sen kehittämisestä ja vaikutuksista, opastaa järkeviin valintoihin ja johdattaa pohtimaan teknologiaan liittyviä kysymyksiä.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Suomi äidinkielenä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen perustehtävänä on saada oppilas kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja vuorovaikutuksesta. Opetuksen tulee perustua yhteisölliseen näkemykseen kielestä: yhteisön jäsenyys ja osallisuus tietoon syntyvät, kun oppii käyttämään kieltä yhteisön tavoin. Opetuksen tulee perustua myös oppilaiden kielellisiin ja kulttuurisiin taitoihin ja kokemuksiin ja tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen viestintään, lukemiseen ja kirjoittamiseen, joiden avulla oppilas rakentaa identiteettiään ja itsetuntoaan. Tavoitteena on, että oppilaasta tulee aktiivinen viestijä ja lukija, joka pääsee osalliseksi kulttuurista, osallistuu ja vaikuttaa yhteiskuntaan.

Äidinkieli ja kirjallisuus on tieto-, taito- ja taideaine, joka saa sisältöaineiksensa kieli- ja kirjallisuustieteestä sekä viestintätieteistä. Oppiaineen pohjalla on laaja tekstikäsitelmä: tekstit ovat puhuttuja ja kirjoitettuja, kuvitteellisia ja asiatekstejä, sanallisia, kuvallisia, äänellisiä ja graafisia sekä näiden elementtien yhdistelmiä, painettuja, sähköisiä kuin myös verkkotekstejä. Opetuksessa on otettava huomioon, että oppilaan äidinkieli on oppimisen perusta: kieli on oppilaalle sekä oppimisen kohde että väline. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävä on suunnitelmallisesti kehittää kieleen pohjautuvia opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja.

Äidinkielen oppiminen on kokonaisvaltaista: se kattaa kaikki kielen osa-alueet ja tehtävät ja koostuu toisiinsa kietoutuneista prosesseista, joissa tieto ja tietoisuus kielestä ja sen mahdollisuuksista lisääntyvät uusissa ja yhä vaativammissa kielenkäyttö- ja viestintätilanteissa. Äidinkielen kokonaisvaltaisuuden vuoksi koulun muidenkin oppiaineiden tulee tukea hyvää äidinkielen käyttöä.

Saamea äidinkielenään opiskelevien oppilaiden äidinkielen tunneista osa pidetään suomenkielisenä ja osa saamenkielisenä seuraavasti:

- 1 – 2 lk   7 h saameksi
- 3 – 4 lk   4 h saameksi ja 2 h suomeksi
- 5 – 6 lk   3 h saameksi ja 1 h suomeksi

Vuosiluokat 1-2

Tavoitteet

Oppilas

- kuuntelee keskittyen ja eläytyen tilanteen mukaan
- osallistuu keskusteluun kysymällä, vastaamalla, kertomalla sekä ilmaisemalla omia tietojaan, kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään
- opettelee lukemisen ja kirjoittamisen perustekniikkaa sekä niiden oppimiseen liittyvät käsitteet
- opettelee valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa ja lukee lukutaitoaan vastaavia kirjoja
- oppii vähitellen omaa tekstiä kirjoittaessaan ottamaan huomioon kirjoitetun kielen sopimuksia ja sääntöjä
- opettelee tarkkailemaan lukemistaan ja luetun ymmärtämistään
- lukee ja kuuntelee kirjallisuutta niin, että hän sen avulla tutustuu kirjakieleen, hänen sana- ja ilmaisuvarastonsa ja mielikuvituksensa rikastuvat (ja hän saa aineksia omaan kirjoittamiensa ja ajatteluunsa)
- haluaa, rohkenee ja osaa ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti ja hänen kokonaisilmaisunsa kehittyy draaman avulla

Sisällöt

Puhuminen ja kuunteleminen

- suullista ilmaisua erilaisissa viestintätilanteissa
- improvisointi, kerronta, leikki, draama
- keskittyvän, tarkan ja päättelevän kuuntelemisen harjoittelua
- kirjoitettuun kieleen ja yleispuhekieleen tutustumista opettajan luennan ja kerronnan avulla
- lorujen ja runojen opettelemista myös ulkoa
- omien kokemusten, havaintojen ja tapahtumien selostamista ja tarinoiden kertomista
- kielellisen ja fyysisen kokonaisilmaisun vahvistamista, mielikuvituksen käyttöä ja esiintymiskokemuksen saamista

Lukeminen ja kirjoittaminen

- äänne-kirjain-vastaavuuden runsasta harjoittelua. Puheen analysoimista sanoiksi, tavuiksi ja äännteiksi
- kirjainmuotojen piirtämisen harjoittelua
- lukemisen ja kirjoittamisen päivittäistä harjoittelua
- oikeinkirjoituksen harjoittelua nimenomaan sanatasolla. Oikeinkirjoituksen oppisisältöihin kuuluvat myös sanavälit, sanan jakaminen eri riveille, isojen alkukirjaimien käyttö tutuissa nimissä ja lauseiden alussa
- tekstien avaamista yhdessä keskustellen
- omien tekstien tuottamista niin perinteisillä kuin uusilla välineillä
- lauseiden lopetusmerkkeihin tutustumista ja alustavaa käytön harjoittelua omissa teksteissä

- yksilöllinen siirtyminen tyyppikirjainten opetteluun ja kirjainten yhdistämisen harjoittelua
- tutustumista taitavan lukijan strategioihin ja niiden käyttämistä ikäkaudelle tarkoitettuja tekstejä lukiessa
- teksti itse on paras ja tehokkain äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö, oppilaitten saatavilla tulee olla paljon erilaisia lastenkirjoja ja lehtiä sekä äidinkielen taitoja kehittäviä pelejä ja ohjelmia

Kirjallisuus

- monipuolista kirjallisuuteen tutustumista
- kirjojen lukemista ja käsittelyä niin, että painopiste on elämyksellisyydessä ja lukukokemuksen jakamisessa
- luetuista kirjoista keskustelua ja muille kertomista
- kirjallisuuden käyttämistä monin tavoin opetuksessa
- kirjaston käytön harjoittelua

Arviointi

Arvioinnin tehtävä on huolehtia, että oppilas edistyy jatkuvasti oman oppijaprofiilinsa mukaan. Yksilölliselle oppimisprosessille on annettava aikaa ja tilaa. Äidinkielen taitojen arvioinnin tulee olla lapsen kannustamista omaan ilmaisuun ja luovuuteen.

Hyvän osaamisen kuvaus toisen luokan lopussa

Oppilas pystyy tekemään havaintoja kielen merkityksestä ja muodosta. Hän kykenee analysoimaan sanojen tavu- ja äänirakennetta, leikkimään kielellä, riimittelemään ja pohtimaan sanojen merkitystä ja muotoja.

Oppilas toimii luontevasti arkipäivän puhetilanteissa. Hän pystyy kuuntelemaan keskustelua ja kerrotaan luokkaympäristössä. Oppilas reagoi kuulemaansa omilla ajatuksillaan, mielipiteillään ja kysymyksillään. Oppilas on tottunut ilmaisemaan itseään suullisesti.

Oppilas on edennyt alkavan lukutaidon vaiheesta perustekniikan vahvistamisen vaiheeseen, jolloin sujuvuus ja nopeus kehittyvät. Ikäkaudelle soveltuvien tekstien lukeminen on sujuvaa ja kutakuinkin virheetöntä. Hän osaa käyttää kirjain-kirjaimelta ja tavu-tavulta etenemistä hyväkseen oudon sanan tunnistuksessa.

Luetun ymmärtämisen taidot ovat kehittyneet tekstin yksityiskohtien tunnistamisesta ja toistamisesta päätelmien tekemiseen. Hän alkaa vähitellen tehdä tekstin edellyttämiä lukutavan valintoja.

Oppilas on motivoitunut ja aktiivinen lukija, joka etsii itselleen sopivaa ja mieluisaa luettavaa.

Oppilas haluaa ja pystyy ilmaisemaan itseään myös kirjallisesti erilaisiin tarkoituksiin. Hän kirjoittaa kertomuksia arkielämästään ja mielikuvitusjuttuja. Lauseet pitenevät vähitellen. Käsien kirjoittaminen on motorisesti vakiintumassa ja hän osaa sitoa kirjaimet toisiinsa. Helppojen ja tuttujen sanojen oikeinkirjoitus on jo lähes virheetöntä. Lauseisiin alkaa ilmestyä lopetusmerkkejä ja lauseen alkuun iso kirjain.

Vuosiluokat 3-5

Vuosiluokkien 3-5 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen keskeinen tehtävä on äidinkielen perustaitojen oppiminen. Opetuksen tavoitteena on sujuvan luku- ja kirjoitustekniikan oppiminen, luetun ymmärtämisen syventäminen ja tiedonhankintataitojen kartuttaminen. Oppilasta ohjataan kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan erityyppisiä tekstejä. Kirjallisuuden lukemisella on paitsi itseisarvoa, mutta sillä myös tuetaan oppilaan lukutaidon, ilmaisuvarojen, mielikuvituksen ja luovuuden kehittymistä. Oppilasta harjaannutetaan myös oman lukukokemuksen jakamiseen ja käsittelemiseen.

Tavoitteet

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat

Oppilas

- oppii erilaisissa viestintätilanteissa aktiivisen kuuntelijan ja viestijän taitoja
- rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastaanottajan huomioon omassa viestinnässään

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä kehittyy

Oppilas

- oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä
- tottuu tarkkailemaan ja arvioimaan itseään lukijana

- tutustuu erilaisiin lukutapoihin ja harjaantuu käyttämään luetun ymmärtämistä parantavia menetelmiä
- oppii valitsemaan sopivaa luettavaa eri tarkoituksiin
- tottuu pohtimaan ja ilmaisemaan tekstien herättämiä ajatuksia sekä yhdistämään niitä omaan elämäänsä ja ympäristöönsä
- opettelee etsimään tietoa erityyppisistä ikäkaudelleen sopivista lähteistä

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin kehittyä

Oppilas

- rohkenee ja osaa rakentaa erilaisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää taitoaan ilmaista itseään, hänen sanavarastonsa laajenee ja täsmentyy
- tottuu arvioimaan omaa ilmaisuaan
- oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin, saa kokemuksia kirjoittelun tuottamisesta tekstinkäsittelyohjelmalla ja oppii käyttämään viestinnän välineitä

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin syvenee

Oppilas

- lukee paljon ja monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja oppii valitsemaan itselleen kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa
- säilyttää positiivisen asenteensa lukemiseen
- kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan
- oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusteita ja havaitsemaan ympäristössään puhuttavat eri kielet ja antamaan niille arvon
- oppii perustietoja mediasta ja hyödyntää viestintävälineitä tavoitteellisesti

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutustaidot

- tutustumista viestinnän perustekijöihin, kuten viestin lähettäjään, vastaanottajaan ja viestintätilanteeseen
- vuorovaikutuksen havainnointia
- kertomista ja selostamista, oman mielipiteen esittämistä, asiointia, kysymysten tekoa, keskustelupuheenvuoron käyttämisen sekä aktiivisen ja toiset huomioon ottavan kuuntelemisen harjoittelua
- oman kerronnan ja ilmaisun monipuolistamista

Tiedonhankintataidot

- erilaisten tietokirjojen käytön harjoittelua
- kirjaston aineiston ryhmittelyyn ja sisältöihin tutustumista, kirjojen hakua ja varausta
- tiedonhaun harjoittelua muistakin tietolähteistä, kuten sanomalehdistä, televisiosta, radiosta ja tietoverkoista

Tekstinymmärtäminen

- tekstien pääasioiden erottamista yksityiskohdista, tiivistämistä, väliotsikointia, kysymysten esittämistä, muistiinpanojen tekemistä, päätelmien tekoa sekä luetun ja kuullun arviointia
- tekstien ajatusten pohdintaa ja tekstien vertaamista
- ajatuskarttojen ja viidennestä luokasta alkaen myös käsittekarttojen laadintaa valmiista teksteistä

Puheesitysten ja kirjoitusten laatiminen

- tukisanalistan kirjoittamista ja käyttöä, kontaktin ottamista yleisöön, esityksen jaksottamista ja havainnollistamista, äänenkäytön selkeyttämistä
- tutun asian selostamista ja kuvailua, juonellisen kertomuksen kirjoittamista, hankittujen tietojen koontia, mielipiteen ilmaisua ja perustelua
- oman tekstin suunnittelua, muokkaamista ja viimeistelyä niin käsin kuin tekstinkäsittelyohjelmallakin
- yleiskielen käytön harjoittelua
- otsikoinnin ja kappalejaon harjoittelua
- ajatuskartan ja viidennestä luokasta alkaen myös käsitekartan käytön ja laadinnan harjoittelua oman tekstin suunnittelussa
- selkeän ja sujuvan käsialan harjoittelua
- oikeinkirjoituksen perusasioiden opettelu:
  - * ison ja pienen alkukirjaimen käyttö
  - * yhdyssanat
  - * lukusanojen kirjoittaminen (0-10) ja numeroilla merkitseminen (11-)
  - * vuorosanojen kirjoittaminen vuorosanaviivaa käyttäen
  - * välimerkkien ja lopetusmerkkien käyttö

Kielen tehtävät ja rakenne

- sanojen merkitysten tarkastelua ja vertailua tekstiyhteydessä
- sanojen ryhmittelyä merkityksen ja taivutuksen perusteella: opetellaan sanaluokat sekä tutustutaan verbin taivutukseen ja nominien sijamuotoihin
- lauseiden tarkastelua rakenteellisina ja toisiinsa liittyvinä yksikköinä: opitaan lauseen muodostaminen (lauseen määritelmä), opetellaan erottamaan pää- ja sivulauseet sekä tutustutaan lauseenjäseniin (predikaatti ja subjekti)
- puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien vertailua

Kirjallisuus

- erilaisten tekstien runsasta lukemista ja tutustumista kirjallisuuden lajeihin, tukena voidaan käyttää luokkakohtaisia lukudiplomeja (vrt. Luku-Suomi –hanke) tai esimerkiksi virtuaalisia kirjallisuuspiirejä (vrt. Netlibris)
- luokan yhteisten kokonaisteosten ja lyhyempien tekstien sekä useiden vapaavalintaisten kirjojen lukemista tai kuuntelemista sekä niiden käsittelyä ja oman lukukokemuksen jakamista monin eri tavoin, kuten kertomalla, kirjoittamalla, piirtämällä ja näyttelemällä
- keskeisiin kirjallisuuden käsittelyssä tarvittaviin käsitteisiin tutustumista ja niiden käyttöä:
  - * juoni
  - * pää-, sivu- ja taustahenkilöt
  - * miljö
  - * kertoja
  - * aihe / teema
  - * sanoma

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 5. luokan päättyessä

Vuorovaikutustaidot

Oppilas

- rohkenee ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti erilaisissa tilanteissa ja haluaa kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojaan; hän osaa käyttää puheenvuoron keskustelutilanteissa
- kertoo ja kuvailee omia havaintojaan ja ajatuksiaan sekä vertailee niitä toisten havaintoihin; hän pystyy jo omassa viestinnässään jonkin verran ottamaan huomioon viestintätilanteen ja

–välineen pyrkien siihen, että hänen oma viestinsä on ymmärrettävä ja saavuttaa vastaanottajan

- haluaa ja osaa kuunnella toisten ajatuksia, hän osaa myös muodostaa omia mielipiteitä ja pyrkii perustelemaan niitä; hän on tottunut arvioimaan kuulemaansa ja lukemaansa ja osaa tehdä viestinnän keinojen perusteella niiden sisältöä, viestintätilannetta ja nonverbaalista viestintää koskevia päätelmiä; hänen on kohtalaisen helppo erottaa omanikäisilleen tarkoitetuista viesteistä pääasiat
- pystyy pitämään selkeällä äänellä ja omalla puhekielellään tutulle yleisölle pienimuotoisen suullisen esityksen esimerkiksi tukisanalistan avulla; hän osallistuu aktiivisesti ilmaisuharjoituksiin

Tiedonhankintataidot

Oppilas

- tuntee tiedonhankinnan päävaiheet
- osaa ohjatusti tuottaa kirjallisen ja suullisen esityksen annetusta aiheesta
- osaa käyttää kirjastoa etsiessään tarvitsemaansa tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä
- löytää pääasiat ja erottaa mielipiteen tosiasiasta omanikäisilleen sopivasta tekstistä
- pohtii tiedon oikeellisuutta ja merkitystä itselleen

Lukutaito

Oppilas

- on saavuttanut sujuvan peruslukutaidon
- hyödyntää ja käyttää luetun ymmärtämistä parantavia strategioita
- osaa muodostaa lukemastaan mielipiteen ja pohtii, miten luettu liittyy hänen omaan elämänsä tai mitä uutta hän on lukemastaan oppinut; hän käyttää lukutaitoaan sekä hyödykseen että huvikseen
- hahmottaa tekstejä, joissa on sanoja, ääntä ja kuvia

Kirjoitustaito

Oppilas

- kirjoittaa säännöllisesti eri tarkoituksiin ja on tottunut suunnittelemaan ja parantamaan tekstiään ja hyödyntämään opettajalta ja luokatovereiltaan saamaansa palautetta
- suunnittelee ja ideoi tekstinsä sisältöä ja pystyy rakentamaan tietoon, kokemukseen ja mielikuvitukseen perustuvia tekstejä; hänen kirjoitelmissaan on havaittavissa kirjoittajan oma ääni ja laajeneva sanavarasto
- ymmärtää lauserakenteiden ja kappalejaon merkityksen tekstin jäsentämisessä ja osaa käyttää tietoaan kronologisesti etenevää tekstiä suunnitellessaan ja tuottaessaan; hän osaa käyttää teksteissään vaihtelevasti erimittaisia lauseita ja yhdistää niitä melko sujuvasti
- osaa tekstata, ja hänelle on kehittymässä oma henkilökohtainen sidosteinen käsiala; hän osaa tuottaa tekstiä myös tekstinkäsittelyohjelmilla
- hallitsee melko varmasti sanatasoisen oikeinkirjoituksen sekä ison ja pienen kirjaimen keskeiset käyttötavat, kirjoittaa nominatiivialkuiset yhdyssanat useimmiten oikein, osaa käyttää lopetusmerkkejä ja merkitä pilkun usein oikeaan kohtaan sekä osaa melko varmasti repliikkien kirjoitustavan
- pyrkii käyttämään kappalejakoja rakentaessaan tekstiä

Kielen tehtävät ja rakenne

Oppilas

- hyödyntää kielellisiä havaintojaan ja taitojaan omien ja muiden tekstien ymmärtämisessä ja tuottamisessa

- on tottunut tarkastelemaan sanojen käyttöä tekstissä; hän osa etsiä ja luokitella tekstien sanoja eri perustein ja ryhmitellä prototyyppisiä sanoja merkityksen ja taivutuksen perusteella sanaluokkiin
- tietää, miten verbeillä ilmaistaan persoonaa ja aikaa ja millaisia tehtäviä verbillä on lauseessa
- hahmottaa tekstistä lauseet ja lauseista prototyyppisen subjektin ja predikaatin
- osaa pohtia sanojen merkityksiä ja muotoja
- tuntee puhutun ja kirjoitetun kielimuodon eroja ja hyödyntää niiden työnjakoa jo omassa ilmaisussaan

Kirjallisuus

Oppilas

- on lukenut luokan yhteiset kokonaisteokset, runsaasti lyhyitä tekstejä ja erilaisia valinnaisia kirjoja ja työstänyt niitä eri menetelmin
- pystyy valitsemaan itselleen mieluista luettavaa ja osaa kuvailla itseään lukijana; hän laajentaa lukemalla tietämystään, saa elämyksiä ja kehittää mielikuvitustaan
- on tutustunut myös elokuvan, teatterin ja median keinoin rakennettuun fiktion

Vuosiluokat 6-9

Vuosiluokilla 6-9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen ydintehtävä on laajentaa oppilaan tekstitaitoja. Oppilasta ohjataan hahmottamaan itsensä ja tekstinsä osana maailmaa ja viestimään erilaisissa tilanteissa. Oppilas tulee entistä tietoisemmaksi tavoitteistaan ja itsestään kielenkäyttäjänä. Hän kehittyy tekstien erittelijänä ja kriittisenä tulkitsijana. Opetuksen tehtävänä on kannustaa oppilasta lukemaan ja arvioimaan kirjallisuutta ja mediatekstejä. Opetus ohjaa oppilasta hankkimaan yleissivistävää tietoa kirjallisuudesta ja innostaa häntä tutkimaan kieltä.

Tavoitteet

Oppilaan vuorovaikutustaidot karttuvat

Oppilas

- kehittää viestintävalmiuttaan ja tilannetajuaan
- harjaantuu toimimaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintätilanteissa
- pyrkii luomaan viestintämyönteistä ilmapiiriä ja suvaitsee erilaisia näkemyksiä ja tapoja osallistua vuorovaikutukseen

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä kehittyy

Oppilas

- harjaantuu aktiiviseksi ja kriittiseksi lukijaksi ja kuulijaksi; hänen tulkitsevat ja arvioivat luku- ja kuuntelutaitonsa kehittyvät
- kehittää tekstilajien tuntemustaan ja oppii ennakoimaan, miten erilaisia tekstilajeja lähestytään
- tottuu hankkimaan tietoa ja osaa hyödyntää monenlaisia lähteitä

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin kehittyy

Oppilas

- kehittyy monipuoliseksi tekstien tekijäksi, joka osaa hyödyntää oppimaansa kielitietoa puheessaan ja kirjoittaessaan
- rohkaistuu tuomaan esille ja perustelemaan näkemyksiään sekä kommentoimaan muiden ajatuksia
- tottuu suunnittelemaan puhe- ja kirjoitustehtäviään

- ottaa huomioon tilanteen, viestintävälineen ja vastaanottajan teksteissään

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin syvenee

Oppilas

- oppii perustietoa omasta äidinkielestään, sen historiasta, rakenteesta ja vaihtelusta
- monipuolistaa lukuharrastustaan; hänen kirjallisuudentuntemuksensa syvenee ja hän oppii tuntemaan Suomen kirjallisuuden vaihteita ja eri maiden klassikkoja
- saa käsityksen median ja tekstien kyvystä tuottaa mielikuvia, muokata maailmankuvaa ja ohjata ihmisten valintoja
- saa mahdollisuuksia avartaa esteettistä kokemusmaailmaansa; hänen eettinen tietoisuutensa vahvistuu, ja hänen näkemyksensä kulttuureista laajenevat
- kasvaa suvaitsevaiseksi erilaisia kielenpuhujia kohtaan

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutustaidot

- perustietoa vuorovaikutuksesta, teksteistä ja viestintätilanteista
- puheenvuorolajien monipuolista harjoittelua eri tilanteissa
- puheenvuoron ajoittaminen ja mitoittaminen, kielimuodon valinta, menettely ristiriitaitilanteissa ja eriävien näkemysten hyödyntäminen, palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- viestintärohkeuden ja –varmuuden vahvistamista, omien näkemysten esittämisen ja puolustamisen harjoittelua sekä ilmaisutapojen kehittämistä

Tiedonhankintataidot

- tietojen hankintaa erityyppistä lähteistä: tiedonhankinnan suunnittelua, lähteiden luotettavuuden ja ymmärrettävyyden arviointia
- muistiinpanojen tekemisen ja lähdemerkintöjen harjoittelua, aineistojen valikointia, ryhmitteilyä ja rakentamista esitykseksi

Aktiivinen ja kriittinen kuunteleminen ja lukeminen

- ymmärtävää ja arvioivaa kuuntelua
- silmäilevää, etsivää, sekä sana- ja asiatarkeaa ja päättelevää lukemista, lukuprosessien varmentamista
- palautteen vastaanottamista omasta tekstistä, luetun analysointia ja lukukokemusten jakamista
- tekstin sisällön tiivistämistä, mielipidetekstin kirjoittajan tavoitteiden ja keinojen tunnistamista, vaikuttavuuden arviointia, tekstien vertaamista eri näkökulmista
- puheeseen, kirjoitukseen ja kuviin sisältyvien näkemysten, arvojen ja asenteiden etsimistä ja arviointia

Tekstitieto

- selostavien, kuvailevien, ohjaavien, kertovien, pohtivien ja kantaa ottavien tekstityyppien tarkastelua asia- ja kaunokirjallisissa teksteissä
- kulttuurissa keskeisten tekstilajien tunnistamista ja kokonaisten tekstien tarkastelua
- tekstien verbaalisten, visuaalisten ja auditiivisten keinojen tarkastelua
- sananvalintojen ja kieliopillisten keinojen tarkastelua teksteissä

Puhe-esitysten ja kirjoitelmien laatiminen

- tavoitteellinen omien tekstien työstäminen ja tottuminen erilaisiin tekstintekotapoihin
- tekstien sisällön, kielen ja muodon suunnittelua

- tavallisten jäsentelytapojen (aikajärjestys, luokittelujärjestys ja syy-seurausjärjestys) harjoittelua, jaksotuksen, aloituksen ja lopetuksen varmentamista
- tekstien suuntaamista eri kohderyhmille ja erilaisiin viestintävälineisiin, esimerkiksi raportti, esittely, esitelmä, väittely, puheenvuoro, puhe
- puhe-esityksiä koulussa ja mahdollisuuksien mukaan muuallakin
- kirjoittamista käsin ja tietotekniikkaa hyödyntäen

Yleiskielen käyttö

- suomen kielen tilanteenmukaisen vaihtelun pohdintaa sekä tutustumista slangeihin ja murteisiin
- yleispuhekielen ja kohteliaan, kuulijan huomioon ottavan ilmaisu- ja viestintätavan harjoittelua
- kirjoitetun kielen lause- ja virketajun kehittämistä ja oikeinkirjoituksen vakiinnuttamista

Yleissivistävä kielitieto

- perustiedot Suomen ja maailman kielitilanteesta, käsitys kielidemokratiasta ja äidinkielen merkityksestä
- suomen kielen vaiheisiin tutustumista
- suomen kielen rakenteellisten ominaisuuksien tarkastelua

Kirjallisuustieto

- tietoa keskeisistä kirjailijoista ja heidän teoksistaan sekä Suomen kirjallisuuden historiasta
- Kalevalan ja suomalaisen kansanperinteen syvempää tuntemusta
- yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukemista ja runsaasti muita lyhyitä tekstejä (luokkakohtaisia lukudiplomeja suositellaan edelleen käytettäväksi, vrt. vuosiluokat 3-5)
- kaunokirjallisuuden luokittelu pää- ja alalajeihin
- romanttisten, realististen ja modernien tekstien tuntomerkkejä
- fiktiivisten tekstien erittelyä keskeisiä kirjallisuuden käsitteilyssä tarvittavia käsitteitä käyttäen (syvennetään niiden käsitteiden käyttöä, joihin on tutustuttu vuosiluokilla 3-5 ja otetaan käyttöön käsitteet aukot ja aika)

Suhde yhteisön kulttuuriin

- omien luku- viestintä- ja mediankäyttötottumusten sekä –taitojen kehittymisen seuraamista sekä arviointia
- kaunokirjallisten tekstien tulkintaa ja tarkastelua elämysten antajina ja näkemysten kehittäjinä; omia elämyksiä ja näkemyksiä kuvaavien fiktioiden tuottamista
- teatteri- ja elokuvakokemusten hankkimista sekä kokemuksista kertomista

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilaan vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet niin, että hän

- haluaa ja rohkenee ilmaista itseään kirjallisesti ja suullisesti sekä ryhmän jäsenenä että yksin esiintyessään
- osoittaa kuuntelemisen taitoa
- osaa ottaa ideointi- ja ongelmanratkaisukeskusteluissa sekä muissa ryhmäviestintätilanteissa puheenvuoron ja esittää ehdotuksen, kannanoton, kysymyksen, lisätietoja ja peruste-luja
- edistää ryhmän pääsyä tavoitteeseen sekä osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asi-oista ollaan eri mieltä

- tuntee keskeisimmät puhutun ja kirjoitetun kielimuodon erot ja ottaa huomioon viestintätilanteen, vastaanottajan ja välineen mm. kielimuotoa valitessaan; hän pystyy vaihtamaan nuorison oman puhekielen tarvittaessa yleispuhekieliseksi
- pystyy havainnoimaan ja arvioimaan äidinkielen taitojaan; hän ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä omien taitojensa kehittämiseksi; hän antaa myös rakentavaa palautetta toisille ja työskentelee tavoitteellisesti sekä yksin että ryhmässä

Oppilaan taito tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä on kehittynyt niin, että hän

- osaa keskustella erilaisten tekstien kanssa: hän osaa kysyä, tiivistää, kommentoida, väittää vastaan, esittää tulkintoja ja arvioita sekä pohtia tekstin yhteyksiä omiin kokemuksiinsa ja ajatuksiinsa
- tuntee erilaisten tekstien käyttömahdollisuuksia ja osaa suunnistaa monenlaisessa tekstiympäristössä
- lukee tekstejä, myös media- ja verkkotekstejä, tarkoituksenmukaista lukutapaa käyttäen
- tuntee tavallisten tekstityyppien keskeiset ominaisuudet ja erottaa niitä tekstikokonaisuuksista
- tunnistaa tavallisia kaunokirjallisuuden, median ja arjen tekstilajeja
- osaa vertailla tekstejä, löytää sisällön ydinasiat sekä tekijän mielipiteen perustelut
- pystyy tiivistämään fiktiivisen tekstin juonen, laatimaan henkilökuvia, seuraamaan henkilön ja heidän suhteittensa kehitystä sekä osaa luonnehtia kertojaa ja kerrontaa
- osaa etsiä runosta merkityksiä
- tietää, että tekstillä on tekijä ja tarkoitus, jotka vaikuttavat sen sisältöön, muotoon ja ilmaisuun
- pystyy tekemään havaintoja ja päätelmiä tekstien visuaalisista ja auditiivisista keinoista
- pystyy tekemään havaintoja kielen keinoista ja huomaa esimerkiksi sanavalintojen, käytetyn kuvakielen, lausemuotojen sekä tyyliarvoltaan erilaisten ilmausten yhteyksiä tekstin tarkoitukseen ja sävyyn
- pystyy käyttämään opetettuja kielitiedon käsitteitä kieltä havainnoidessaan ja kirjallisuustietoa fiktiivisiä tekstejä käsitellessään

Oppilaan taito tuottaa tekstejä ja hyödyntää niitä eri tarkoituksiin on kehittynyt niin, että hän

- osaa käyttää tiedon lähteenä kirjastoa, tieto- ja kaunokirjallisia teoksia, tietoverkkoja sekä suullisesti välitettyä tietoa; hän osaa valita tietolähteensä ja myös ymmärtää ilmoittaa ne
- tuntee puhe-esityksen ja kirjoitelman laatimisen prosessin ja soveltaa tietoaan tekstejä tuottaessaan
- kokoaa esitykseensä riittävästi aineksia, jäsentelee niitä sekä tuo asiasta esille olennaisen; hänen tekstinsä ajatuskulkua on helppo seurata
- pystyy laatimaan suullisia ja kirjoitettuja tekstejä eri tarkoituksiin, mm. kuvauksia, kertomuksia, määritelmiä, tiivistelmiä, selostuksia, kirjeitä, hakemuksia, yleisönosastokirjoituksia ja muita kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä
- pystyy tuottamaan tekstinsä sekä käsin että tekstinkäsittelyohjelmalla ja muutenkin hyödyntämään työskentelyssään tietotekniikkaa ja viestintävälineitä
- osaa hyödyntää kielitietoaan tekstien tuottamisessa ja tehdä tyyllillisiä, sanastollisia ja rakenteellisia valintoja; hän osaa säädellä virkkeiden rakennetta ja pituutta sekä tiivistää tekstiään
- soveltaa teksteihinsä tietoaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista, kohteliaisuuskeinoista ja oikeinkirjoituskäytännöistä

Oppilaan suhde kieleen, kirjallisuuteen ja kulttuuriin on kehittynyt niin, että hän

- on saavuttanut lukutaidon, joka riittää myös pitkien tekstien lukemiseen
- löytää itseään kiinnostavaa tieto- ja kaunokirjallisuutta sekä mediatuotteita ja osaa perustella valintojaan

- on lukenut sekä kotimaisesta että ulkomaisesta kaunokirjallisuudesta runoja, satuja, tarinoita, novelleja, esimerkkejä näytelmäteksteistä ja sarjakuvia sekä tuntee Kalevalan runoja ja muutakin kansanperinnettä; kokonaisteoksia hän on lukenut ainakin yhteisesti sovitun määrän
- tuntee kirjallisuuden päälaajat, tekstien tyyllisen pääjaon sekä joitakin kirjallisuuden klassikkoja, jotka edustavat eri aikakausia
- pystyy jakamaan katselukokemuksensa muiden kanssa
- on oppinut metatietoa kielen rakenteesta ja sanastosta; hänellä on tietoa sanaluokista ja lauseenjäsenistä ja niiden määrittelyongelmista
- tuntee suomen kielen keskeisimmät ominaispiirteet ja pystyy vertailemaan suomen kieltä muihin kieliin; hänellä on käsitys kielisukulaisuudesta ja suomen sukukielistä
- ymmärtää, että suomen kieli vaihtelee tilanteen, käyttäjän ja alueen mukaan
- ymmärtää kielen muuttumista ja äidinkielen aseman muiden kielten joukossa ja monikulttuurisessa kieliyhteisössä; oppilas tuntee Suomen kielitilanteen, hänellä on perustietoa Suomessa puhuttavista kielistä

TOINEN KOTIMAINEN KIELI JA VIERAAT KIELET

Kuvaukset

Tunnus	Määritelmä	Kieli	Tuntimäärät luokittain (vvh)							yht.	
			2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		9.
A1	ensimmäinen vieras kieli	englanti	(1)	2	2	2	2	2	3	3	16(17)
A2	vapaaehtoinen kieli	ranska, saame ja saksa	-	-	-	3	3	2	2	2	12
B1	toinen kotimainen kieli	ruotsi	-	-	-	-	-	2	2	2	6
B2	valinnainen kieli	ranska, saame, saksa ja venäjä	-	-	-	-	-	-	2	2	4

(vvh = vuosiviikkotunti)

A1 –kieltä, englantia, opiskellaan kaikille yhteisenä aineena. Hyvien opiskelutottumusten tulee korostua vahvasti A1 –kielen opetuksessa, koska samalla luodaan pohjaa myös myöhemmin alkaville kieliopinnoille. Englannin kieli aloitetaan viimeistään 3.luokalla, mutta se voidaan aloittaa jo 2. luokalla.

B1 –kieltä, ruotsia, opiskellaan kaikille yhteisenä aineena 7. luokalta alkaen.

A2 – kielet, ranska, saame ja saksa, ovat vapaaehtoisesti valittavat kielet ja niiden opiskelu alkaa 5.luokalla.

B2 –kielet, ranska, saame, saksa ja venäjä, ovat oppilaalle valinnaiset kielet, joiden opiskelun voi aloittaa 8. luokalla.

Yleistä

Kielen opetuksen tulee antaa oppilaille valmiuksia toimia erikielissä viestintätilanteissa. Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas käyttämään kielitaitoaan ja kasvattaa häntä ymmärtämään ja kunnioittamaan eri kulttuureja. Oppilas saa kulttuuripääomaa ja uuden näkökulman myös suomen kieleen ja suomalaiseen ja lappilaiseen kulttuuriin. Oppilaan tulee oppia ymmärtämään, että taito-aineena ja kommunikaation välineenä kieli edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Hyviä kielen opiskelutottumuksia korostetaan ja kehitetään opiskelun edetessä.

Kielen opetuksessa käytetään ajanmukaisia, monipuolisia, oppilaskeskeisiä työtapoja. Oppilaat totutetaan pari- ja ryhmätyöskentelyyn ja rohkaistaan heitä suulliseen ilmaisuun ja itsearviointiin. Kiinnitetään huomiota sujuvaan ääntämiseen ja annetaan oppilaiden kuulla mahdollisimman paljon ja käyttää mahdollisuuksien mukaan kieltä autenttisisissa tilanteissa. Oppilaan kielitaidon taso huomioiden pyritään tarjoamaan oppilaalle tilaisuuksia käyttää vierasta kieltä aidoissa tilanteissa omalla paikkakunnalla. Edetään asteittain puheen ja tekstin ymmärtämisestä aktiiviseen suulliseen ja kirjalliseen tuottamiseen. Opiskelun edetessä itsenäistä opiskelua ja tiedonhankintaa lisätään.

Englanti A1-kielenä, vuosiluokat 1-2

Ensimmäisen vieraan kielen, Sodankylässä englannin, opiskelu voi alkaa jo esiopetuksessa toiminnallisina ja leikinomaisina tuokioina opettajan oman harrastuneisuuden mukaan. Kieliopinnoissa keskitytään kuullun ymmärtämiseen ja eri arkipäivän rutiineista suoriutumiseen. Kirjoitettu kieliasu on alusta lähtien lasten nähtävissä. Opiskelu tapahtuu kuuntelemalla, toistamalla, leikkien, lorujen, laulujen ja draaman avulla.

Tavoitteet

- kielellisen uteliaisuuden virittäminen
- kielen opiskelun pohjan luominen
- ennakkoluulottoman asenteen luominen eri kieliä ja kulttuureja kohtaan
- oman kulloisenkin kielitaidon tehokas käyttäminen

Keskeiset sisältöalueet

- esiopetuksessa ja ensimmäisellä vuosiluokalla yksinkertainen arkipäivän tilanteisiin liittyvä kieliaines (tervehdimiset, viikonpäivät, vuodenaajat, numerot, värit, perhe ja oma koti ja koti-seutu, juhlapäivät)
- toisella vuosiluokalla opetus on nivottu ympäristö- ja luonnontiedon sisältöalueisiin, niin, että ne tukevat toisiaan

Englanti A1-kielenä, vuosiluokat 3-6

Opetuksen lähtökohta

Päämääränä on oppilaiden viestintätaidon kehittyminen, jossa suullisen ja kirjallisen viestin ymmärtäminen liittyvät kiinteästi toisiinsa. Erytystä huomiota kiinnitetään luontevaan ja sujuvaan ääntämiseen, painotukseen ja intonaatioon. Oppilaille tarjotaan mahdollisimman usein mahdollisuus kuulla autenttista englannin kieltä. Kieleen tutustuminen voi alkaa jo 2. luokalla.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas omaksutun kieliaineksen rajoissa

- tulee toimeen jokapäiväisen elämän suullisissa kielenkäyttötilanteissa
- ymmärtää helppoa kirjoitettua kieltä ja kykenee tuottamaan lyhyitä viestejä tarvittaessa apuneuvoja käyttäen
- on oppinut kielen tavallisimpia sanoja, sanontoja ja rakenteita
- on saanut perustietoja kielialueen maista, kansoista ja kulttuureista

Oppimaan oppiminen

Opetuksessa edetään asteittain puheen ja tekstin ymmärtämisestä aktiiviseen tuottamiseen. Käytetään monipuolisia, oppilaskeskeisiä työtapoja; dramatisointia, pantomiimia, haastatteluja, työpistetyöskentelyä. Oppilaita totutetaan myös itsenäiseen työntekoon. Pari- ja ryhmätyöskentely ovat keskeisessä asemassa. Oppilaita kannustetaan käyttämään kieltä suullisesti. Kielen opiskelun

alkuvaiheessa laulut, leikit ja lorut harjoittavat puhuttua kieltä. Käytetyt työtavat ohjaavat käyttämään kieltä opiskelu-, työ- ja viestintävälineenä. Kaikessa opetuksessa otetaan huomioon ryhmän taso ja käytössä olevat resurssit.

Keskeiset sisällöt

Aihepiirit, sanasto ja rakenteet valitaan siten, että otetaan huomioon kielen viestintätehtävät ja oppilaan kielenkäyttötaitojen kehittyminen. Aihealueet käsittelevät oppilaan omaa elämänpiiriä ja mielenkiinnon kohteita.

Oppisisällöt

	Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
3lk	Värit Lukusanat 1-100 Villi- ja kotieläimiä Tavallisimmat ruuat ja juomat, rakennukset, kulkuvälineet, kehonosat, perhe- ja sukulaissanat Yleisimpiä adjektiiveja Viikonpäivät	Do-, have- ja can -verbit kysymyksissä ja vastauksissa Persoonapronomit ja olla-verbin taivutus Omistuspronominin I've got -rakenne Yleisimmät prepositiot	Itsestä kertominen (nimi, ikä, kotipaikka, harrastukset, perhe, mistä pitää/ei pidä) Omasta perheestä ja koulusta kertominen	Myönteisen asenteen luominen kielen opiskeluun Ohjausta oikeaan ääntämiseen ja intonaatioon Suullinen tuottaminen Opiskelutekniikan ohjaus Lorut, laulut, leikit
4lk	Kuukaudet Aakkoset Kellonajat Vaatesanoja Kouluaineita Harrastuksia Sääsanastoa	Have/has got Don't Säännöllinen ja epäsäännöllinen monikko There is/are -rakenne Kestopreesens Lisää prepositioita S-genetiivi Alustavasti: komparatiivi, yks. 3 pers.:n s ja imperfekti Kysymyssanat	Pienet arkipäivän keskustelut Kysyminen ja vastaaminen	Suullinen esitys painottuu
5lk	Ruuat ja juomat/kahvila ja ravintolatilanteet Koti, huoneet, huonekalut Tienneuvominen, asiointi eri palvelupisteissä Ammatteja Tietokonesanastoa	Yleispreesens- kielto ja kysymyslauseet Persoonapronominin kaikki muodot Prepositiolajennus Käskyt/kiellot Komparaatio Artikkelit Imperfekti	Henkilökohtaisiin kysymyksiin vastaaminen Arkitilannekeskustelujen laajennus ja vahvistus Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen Aikominen	Ohjattua kirjallista tuottamista Kuuntelua ja suullista harjoittelua Kulttuuritietoutta Isosta-Britanniasta
6lk	Asuminen maalla ja kaupungissa maita, kieliä ja kansoja, erityisesti englanninkieliset maat	Imperfekti Tavallisimpia idiomeja Adverbi Adjektiivin komparaatio	Itsestä kertominen laajenee Tilannereagointi Lisää arkitilanteita	Perustietoa kielialueen maista Lisää luovuutta kirjalliseen tuottamiseen Kuuntelu- ja suullisia

		Indefiniittipronomit Futuuri		harjoituksia
--	--	---------------------------------	--	--------------

Arviointi

Arviointi annetaan kaksi kertaa lukuvuodessa. Se voi olla kirjallista tai suullista.

Lukuvuoden aikana annetaan sanallista (suullista tai kirjallista) palautetta. Arviointi perustuu oppilaan koesuorituksiin ja tuntityöskentelyyn. Kokeet ovat sekä laajoja kielitaidon useita osa-alueita testaavia että pienimuotoisia tiettyihin osa-alueisiin keskittyviä. Tuntityöskentelyssä arvioidaan erityisesti suullista kielitaitoa, aktiivisuutta ja opiskeluasennetta. Oppilaita ohjataan myös itse arviointiin.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Peruskielitaidon alkuvaihe	Toimiva alkeiskielitaito	Peruskielitaidon alkuvaihe	Toimiva alkeiskielitaito
<p>*Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuramaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle välittömän tärkeitä</p> <p>*Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulutukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv-uutisissa.</p> <p>*Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa.</p>	<p>*Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään Selviytyy kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelu tilanteista. Tarvitsee joskus puhekumppanin apua.</p> <p>*Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset hyvin ilmeisiä.</p> <p>*Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisiongelmiä.</p> <p>*Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opittuja ilmauksia, keskeisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>*Alkeellisessakin puheessa esiintyy paljon peruskielioppivirheitä.</p>	<p>*Ymmärtää yksinkertaisia ka kaikkein tavanomaisinta sanastoa sisältäviä tekstejä (yksityiskirjeitä, pikku-uutisia, arkisimpia käyttöohjeita)</p> <p>*Ymmärtää tekstin pääajatuksen ja joitakin yksityiskohtia parin kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa paikantaa ja verrata yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päätelyyn kontekstin avulla.</p> <p>*Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta.</p>	<p>*Selviytyy kirjoittamalla kaikkein tutuimmista, helposti ennakoitavissa arkisiin tilanteisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa.</p> <p>*Osaa kirjoittaa yksinkertaisia viestejä (yksinkertaisen postikortin, henkilötiedot, yksinkertainen sanelu)</p> <p>*Osaa kaikkein tavallimpia sanoja ja ilmauksia, jotka liittyvät omaan elämään tai konkreettisiin tilanteisiin. Osaa kirjoittaa muutamia yksilauseisia virkeitä</p> <p>*Alkeellisessakin vapaassa tuotoksessa esiintyy monenlaisia virheitä.</p>

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskeisimpiä sisältöjä, yhtäläisyyksiä ja eroja.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää luontevasti kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja kuten pari- ja pienryhmä- keskustelua.

Englanti A1-kielenä, vuosiluokat 7-9

Opetuksen lähtökohta

Englannin opetuksen päämääränä on oppilaiden viestintätaidon kehittyminen, jossa suullisen ja kirjallisen viestin ymmärtäminen liittyvät kiinteästi toisiinsa. Oppilaan kielitaito laajenee aiempaa vaativampiin sosiaalisiin tilanteisiin sekä harrastusten, palveluiden ja julkisen sektorin alueelle. Kirjoitetun kielen asema kasvaa jonkin verran. Erityisesti huomiota kiinnitetään luontevaan ja sujuvaan ääntämiseen, painotukseen ja intonaatioon, jotta oppilaan valmiudet toimia suullisesti englannin kielellä kasvavat. Oppilaiden annetaan mahdollisimman usein kuulla autenttista englannin kieltä ja sen alueellisia variantteja. Pyritään antamaan oppilaille tilaisuuksia käyttää englannin kieltä aidoissa tilanteissa omalla paikkakunnalla. Hyviä kielen opiskelutottumuksia vahvistetaan.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas opiskellun kieliaineen rajoissa oppii

- kielen keskeistä sanastoa, sanontoja ja perusrakenteita
- käyttämään kohdekielille ja kulttuurille ominaisia viestintästrategioita, jotta hän
- pystyy osallistumaan tavallisia asioita käsittelevään keskusteluun
- tuottamaan kertovaa tai kuvailevaa tekstiä, tarvittaessa apuneuvoja käyttäen
- ymmärtämään laajempaa yleistietoa sisältävää, kuultua tai luettua, selvästi jäsennettyä tekstiä sekä jokapäiväisiä asioita käsittelevää, normaalitempoista puhetta
- tuntemaan, vertailemaan ja arvostamaan omaa ja englannin kielialueen maiden kulttuuria
- kertomaan sekä suullisesti että kirjallisesti Suomen ja oman kotiseudun ominaispiirteistä, keskeisimmistä nähtävyyksistä ja tapahtumista

Oppimaan oppiminen

Englannin kieltä opiskellessaan oppilas oppii pari – ja ryhmätyöskentelyä, aktiivista, itsenäistä tiedonhankintaa, merkitysten päättelemistä asiayhteydestä ja äidinkielessä oppimiensa taitojen soveltamista. Oppilas oppii korvaamaan kielitaitonsa puutteita selittämällä asioita toisin sanoin. Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Oppilalle annetaan mahdollisuus arvioida omaa työskentelyään ja kielitaitoansa suhteessa annettuihin tavoitteisiin ja tarvittaessa ohjataan häntä muuttamaan työskentelytapojaan.

Keskeiset sisällöt

Oppisisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaiden kehitysvaihe ja eri oppisisältöjen edellyttämät valmiudet. Oppisisältöjen tulee tukea jäsenyneiden tieto- ja taitokokonaisuuksien rakentumista mahdollisuuksien mukaan integroiden muiden oppiaineiden kanssa. Pyritään tarjoamaan aihealueiltaan oppilaita kiinnostavia ja heidän elämänsä koskettavia oppisisältöjä. Sanaston ja rakenteiden valinnan lähtökohtana on niiden viestintäarvo ja soveltuvuus aihepiireihin sekä erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin viestintätehtäviin.

Oppisisällöt

Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
Ihminen ja lähiympäristö Eläimet meillä ja muualla Matkustaminen, aikataulut ja liikennevälineet Ravinto ja terveet elämäntavat Urheilu ja harrastukset Ystävyys, rakkaus ja	VERBIT: -yleis- ja kestopuodot -preesens -imperfekti -perfekti -pluskvamperfekti -futuuri ja muut tulevan ajan ilmaisut	Kellonajat ja päiväykset Oman itsensä kuvaileminen, perheestä ja elinympäristöstä kertominen Harrastuksista kysyminen ja kertominen Omista vahvuuksista kertominen Matkustamiseen	Keskeisiä rakennasioita kerrataan tarpeen mukaan. 9. luokan lopussa on suositeltavaa osallistua

<p>ihmissuhteet Joukkoviestintä ja mainonta Musiikin eri osa-alueita ja soittimia Nuorisokulttuuri Viihteen ja vapaa-ajan maailma Vaatteet ja muoti Kansallisuussanat Ihmisiä ja paikkoja eri puolilla maailmaa Työelämä, ammatit ja ammatinvalinta Nuorten oikeuksia ja velvollisuuksia Ympäristönsuojelu ja maiseman haavoittuvuus Tieteiden, taiteiden, urheilun saavutuksia ja historian merkitapahtumien kuvailu Viestinnän ja viestien maailmaa Kotiplaneettamme Maa Erilaisia kulttuureja ja tapoja Englannin kielen asema maailmassa ja englanninkielisen kulttuurialueen maihin tutustumista</p>	<p>-1. ja 2. konditionaali -verbin -ing-muodon ja infinitiivin käyttö -apuverbejä korvaavat rakenteet -passiivi SUBSTANTIIVIT: -epämääräinen ja määräinen artikkeli -substantiivin monikko -aine- ja abstraktisanat -s- ja of-genetiivi ADJEKTIIVIT: -adverbit ja adjektiivien vertailu LAUSEOPPI: -sanajärjestys: väitelause ja kysymyslause -konjunktiot -ehtovirkkeet -relatiivilauseet -epäsuora kysymyslause -liitekysymykset AAKKOSET LUKUSANAT PRONOMINIT PREPOSITIOT AJANILMAUKSET</p>	<p>ja lipun ostamiseen liittyvät tilanteet Ravintolakäyttäytyminen ja pöytätavat Mielipiteen kysyminen ja ilmaiseminen Pyytäminen ja lupaaminen kohteliaasti Kutsuminen, ehdottaminen ja niihin vastaaminen Hyvät ja huonot uutiset ja niihin reagointi Yllättäviin uutisiin reagointi Tien kysyminen ja neuvominen Vaateostoksilla ja vaatteiden kuvaileminen Elokuva-arvostelu Kritiikin ja neuvojen esittäminen Tunnelmien ja mielialojen ilmaiseminen Sanaton viestintä</p>	<p>englannin valtakunnalliseen kokeeseen.</p>
---	--	---	---

Arviointi

Jokainen kurssi arvioidaan omana kokonaisuutenaan. Kurssista annetaan numeroarvosana sekä sanallista (suullista ja kirjallista) palautetta. Arviointi perustuu oppilaan koesuorituksiin ja tuntityöskentelyyn. Kokeet ovat sekä laajoja kielitaidon osa-alueita testaavia että pienimuotoisia, tiettyihin osa-alueisiin keskittyviä. Tuntityöskentelyssä arvioidaan erityisesti suullista kielitaitoa ja opiskeluasennetta. Oppilaita ohjataan myös itsearviointiin.

Kurssiarvosanassa painottuvat kurssissa kulloinkin opiskeltavat oppisisällöt ja kielitaidon osa-alueet: suullinen ja kirjallinen kielitaito, puheen- ja tekstin ymmärtäminen, rakenteet sekä kulttuurin tuntemus. Kurssiarvosanaa annettaessa otetaan huomioon päättöarvioinnin kriteerit.

Päättöarvosana muodostuu pääasiallisesti kurssiarvosanojen keskiarvosta.

Päättöarvosanaa annettaessa otetaan kuitenkin painottaen huomioon oppilaan taitojen kehittymisen verrattuna hänen aikaisempaan suoritustasoonsa.

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Toimiva peruskielitaito	Kehittyvä peruskielitaito	Toimiva peruskielitaito	Kehittyvä peruskielitaito
<p>*Ymmärtää pääajatuksukset ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja mukaan lukien lyhyt kerronta. Tavoittaa radiouutisten, elokuvien tv-ohjelmien ja selkeiden puhelinviestien pääkohdat.</p> <p>*Pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta. Ymmärtää tavallista sanastoa ja rajallisen joukon idiomeja.</p> <p>*Pitemmän viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja selkeämpää yleiskielistä puhetta. Toistoa tarvitaan silloin tällöin.</p>	<p>*Osaa esittää pienen, luettelonomaisten kuvauksen lähipiiristään ja sen jokapäiväisistä puolista. Osaa osallistua rutiininomaisiin keskusteluihin omista ja itselleen tärkeistä asioista. Voi tarvita apua keskustelussa ja vältellä joitakin aihepiirejä.</p> <p>*Puhe välillä sujuvaa, mutta erilaiset katkokset ovat hyvin ilmeisiä.</p> <p>*Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy.</p> <p>*Osaa kohtalaisen hyvin tavallisen, jokapäiväisen sanaston ja jonkin verran idiomaattisia ilmaisuja. Osaa useita yksinkertaisia ja joitakin vaativampiakin rakenteita.</p> <p>*Laajemmassa vapaassa puheessa perusasioissa esiintyy paljon virheitä (esim. verbien aikamuodoissa) ja ne voivat joskus haitata ymmärrettävyyttä.</p>	<p>*Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.</p> <p>*Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia.</p> <p>*Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista.</p>	<p>*Selviytyy kirjoittamalla tavanomaisissa arkitilanteissa.</p> <p>*Osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista tai elinympäristönsä arkipäiväisistä puolista (lyhyet kirjeet, muistilaput, hakemukset, puhelinviestit).</p> <p>*Osaa arkisen perus-sanaston, rakenteet ja tavallisimmat sidoskeinit.</p> <p>*Kirjoittaa yksinkertaiset sanat ja rakenteet oikein, mutta tekee virheitä harvinaisemmissa rakenteissa ja muodoissa ja tuottaa kömpelöitä ilmaisuja.</p>

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja kohdekulttuurin keskinäisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä sekä historiallisia juuria.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää säännöllisesti kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

Englanti A1-kielenä, valinnaiskurssit

KERTAAVA (38 h)

9. luokka-aste

Yleiset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on kerrata ja vahvistaa A1 -englannissa hankittuja tietoja ja taitoja. Pyrkimyksenä on korostaa itsenäistä opiskelua ja vahvistaa suullista esiintymisvalmiutta. Oppilaskeskeiset työtavat ovat etusijalla. Kielen eri osa-alueet pyritään ottamaan kurssin sisältöön mukaan tasapuolisesti ja sijoittamaan ne vaihtelevasti kurssin kuluessa. Kurssin alussa tiedustellaan ja huomioidaan oppilaiden toiveet kurssin sisällöstä.

Keskeiset aihealueet ja viestintätilanteet

- ihminen ja lähiympäristö	- arkitilanteet (tervehtimiset, esittelyt yms.)
- kehonosat ja henkilön kuvaileminen	- tien kysyminen ja neuvominen
- harrastukset ja urheilu	- puhelinkeskustelu
- ruokailusanasto	- ostoksilla käyminen
- pukeutuminen ja vaatteet	- ravintolakäyttäytyminen
	- hotellihuoneen varaaminen

Kerrataan tavallisimpiin viestintätilanteisiin liittyvät fraasit ja niitä harjoitellaan näytellen, muunnellen mallikeskusteluja ja keksien omia vastaavia keskusteluja. Kuullunymmärtämisen vahvistamiseen käytetään helpohkoja kuunteluharjoituksia, saneluja, laulujen sanojen täydentämistä. Kirjoitetaan mahdollisimman paljon pienehköjä kirjoitusharjoituksia. Harjoitellaan lyhyehköjen tekstien lukemista ja ymmärtämistä. Kerrataan keskeistä sanastoa aihealueisiin ja viestintätilanteisiin liittyen.

Rakenteet

Kerrataan ja harjoitellaan monipuolisesti keskeiset rakenneasiat:

- aikamuodot	- adjektiivien vertailu ja adverbi
- epäsäännölliset verbit	- ehtovirkkeet
- prepositiot, artikkelit, pronominit	- passiivi
- sanajärjestys: väite- ja kysymyslause	- epäsuora kysymyslause
- aakkoset ja päiväykset	

Huomioidaan rakenneasioiden etenemisjärjestys A1-englannin kielessä. Kerrataan ainoastaan jo opiskeltuja rakenneasioita.

Arviointi

Arviointi perustuu oppilaan tuntityöskentelyyn ja kotitehtävien suorittamiseen. Kurssista ei anneta numeroarvosanaa, vaan hyväksytystä kurssista tulee suoritusmerkintä. Kurssilla menestyminen huomioidaan päättöarvostelussa.

SYVENTÄVÄ (38 h)

9. luokka-aste

Yleiset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on kerrata ja syventää A1 -englannissa hankittuja tietoja ja taitoja. Pyrkimyksenä on korostaa itsenäistä opiskelua ja vahvistaa suullista esiintymisvalmiutta. Oppilaskeskeiset

työtavat ovat etusijalla. Kielen eri osa-alueet pyritään ottamaan kurssin sisältöön mukaan tasapuolisesti ja sijoittamaan ne vaihtelevasti kurssin kuluessa.

Kurssin alussa tiedustellaan ja huomioidaan oppilaiden toiveet kurssin sisällöstä.

Keskeiset aihealueet ja viestintätilanteet

- ihminen ja lähiympäristö	- puhelinkeskustelu
- nuorten maailma	- ostoksilla käyminen
(musiikki, elokuvat, urheilu, muoti)	- tien kysyminen ja neuvominen
- kehonosat ja henkilön kuvaileminen	- hotellihuoneen varaaminen
- pukeutuminen ja vaatteet	ja henkilötietojen antaminen
- ruokailusanasto	- ravintolakäyttäytyminen

Käytetään autenttisia, ajankohtaisia tekstejä mahdollisuuksien mukaan. Harjoitellaan sanakirjan käyttöä. Kirjoittamista harjoitellaan esimerkiksi ainekirjoituksella, työpaikkahakemuksen teolla ja kirjeen kirjoittamisella. Kuullunymmärtämistä harjoitellaan monipuolisesti (lauluja, elokuvia, sanelua, valtakunnallisen kokeen kuunteluita). Kaikessa harjoittelussa käytetään runsaasti kommunikatiivisia harjoituksia ja rohkaistaan suulliseen esitykseen.

Rakenteet

Rakenneasioita harjoitellaan monipuolisesti ja syvennetään tarpeen mukaan.

- pikakertaus aikamuodoista ja passiivista (lähinnä itseohjautuvana opiskeluna)
- epäsäännölliset verbit
- ehtovirkkeet - I ja II konditionaali + if-lause
- prepositiot ja artikkelit
- suora ja epäsuora kysymyslause (preesens)
- sanajärjestys
- foneettiset merkit ja aakkoset

Arviointi

Arviointi perustuu oppilaan tuntityöskentelyyn ja kotitehtävien suorittamiseen. Kurssista ei anneta numeroarvosanaa, vaan hyväksytystä kurssista tulee suoritusmerkintä. Kurssilla menestyminen huomioidaan päättöarvostelussa.

Saksa A2-kielenä, vuosiluokat 5-9

Opetuksen lähtökohta

Valinnaisen A2-kielen opetuksessa pyritään innostamaan oppilasta uuden kielen opiskeluun jo varhaisessa vaiheessa. Opetuksessa hyödynnetään jo aiemmin opitun vieraan kielen opiskelututumuksia.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas oppii

- käyttämään omaksumaansa kieltä jokapäiväisen elämän suullisissa kielenkäyttötilanteissa
- ymmärtämään arkipäivän tilanteisiin liittyvää tekstiä ja puhetta
- tuottamaan pieniä suullisia ja kirjallisia viestejä
- kielialueen historiaan, maantietoon ja kulttuuriin liittyviä asioita
- itsenäiseen työskentelyyn ja itsearviointiin

Keskeiset sisällöt

Opiskeltava aines sisältää vähitellen vaikeutuvia tekstejä oppilaan elinympäristöstä ja käytännön tilanteista. Tekstien myötä oppilas tutustuu ikäisiinsä nuoriin saksankielisissä maissa. Sanasto on keskeistä ja kertautuvaa. Kielioppi on tärkeä osa saksan kieltä, mutta ennen kaikkea oppilasta kannustetaan suulliseen tuottamiseen.

Oppimaan oppiminen

Opetuksessa pyritään käyttämään mahdollisimman monipuolisia, oppilaan kehitysasteeseen sopivia opetusmetodeja. Näitä ovat esim. pari- ja ryhmätyöskentely, leikit, laulut, visailut, sadut ja dramatisointi. Alusta alkaen kiinnitetään huomiota kauniiseen ääntämiseen ja kuullun ymmärtämiseen. Harjoitellaan elaboroinnin avulla kirjallista tuottamista. Opetuksessa käytetään opetusvideoita, tietokoneohjelmia ja hyödynnetään internetin suomia palveluja.

Oppisisällöt vuosiluokat 5-6

	Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
5 lk	Kellonajat Värit Kulkuvälineet Kouluaineet Maita ja kieliä Koulutarvikkeet Vuodenajat, kuukaudet, viikompäivät	Verbin preesens Lukusanat 1-100 Kysymyssanat Akkusatiivi Adjektiiveja	Esittely ja itsestä, perheestä, koulusta ja kotipaikkakunnasta kertominen Harrastukset, vaatteet, koulu Pieniä asioimistilanteita	Kaunis ääntäminen ja suulliset harjoitukset
6 lk	Sairaudet Ruuat Ajanilmauksia Kotimaasta kertominen Juhlapäivät	Artikkelin käyttö Substantiivien monikko Preesens ja perfekti Eriävät yhdysverbit Epäsäännöllisiä verbejä Prepositioita Sijamuodot (nom., akk., dat.) Järjestysluvut	Puhelimessa asiointi Ruuan ja juoman tilaaminen Asioimistilanteita lisää	Saksaa puhuvien maiden ja Suomen kulttuurierot

Arviointi

Jokainen kurssi arvioidaan omana kokonaisuutena. Arvioinnissa pyritään kannustavuuteen. Tärkein arviointiperuste on ns. jatkuva näyttö eli oppilaan tuntityöskentely ja aktiivisuus kielen oppimisessa.

Joka kurssilla on summatiivinen koe ja formatiivisia kokeita. 9. luokan keväällä on valtakunnallinen koe. Oppilas arvioi myös itse omaa edistymistään.

[Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä](#)

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Toimiva alkeiskielitaito	Kehittyvä alkeiskielitaito	Toimiva alkeiskielitaito	Kehittyvä alkeiskielitaito
*Ymmärtää yksinker-	* Osaa vastata häntä	*Pystyy lukemaan tut-	* Osaa viestiä välittö-

<p>taisia lausumia (henkilökohtaisia kysymyksiä ja jokapäiväisiä ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja) rutiininomaisissa keskusteluissa .tilanneyhteyden tukevana</p> <p>* Pystyy seuraamaan yksinkertaisia, välittömiin tilanteisiin tai omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja.</p> <p>*Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja kuulijalle kohdennettua yleiskielistä puhetta.</p> <p>*Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näyttämistä ja käännöstä.</p>	<p>koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin lyhyin lausein. Vuorovaikutus on puhekuppanin varassa ja puhuja turvautuu ehkä äidinkielen tai eleisiin.</p> <p>* Puheessa voi olla paljon pitkiä taukoja, toistoja ja katkoksia.</p> <p>* Ääntäminen voi aiheuttaa suuria ymmärtämisongelmia.</p> <p>*Osaa hyvin suppean perussanaston ja joitakin opeteltuja vakioilmaisuja.</p> <p>*Puhuja ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta hänen hallitsemansa harvat kaavamaiset ilmaukset voivat olla melko virheetömiä.</p>	<p>tuja ja soitakin tunteuttomia sanoja. Ymmärtää hyvin lyhyitä viestejä, joissa käsitellään arkipäivää ja ruutiinitapahtumia tai annetaan yksinkertaisia ohjeita.</p> <p>* Pystyy löytämään tarvitsemansa yksittäisen tiedon lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset)</p> <p>* Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hyvin hidasta.</p> <p>* Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin enustettavassa yhteydessä on rajallinen.</p>	<p>miä tarpeita hyvin lyhyin ilmaisin.</p> <p>* Osaa kirjoittaa kirjaimet ja numerot kirjaimin, merkitä muistiin henkilökohtaiset perustietonsa ja kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja fraaseja.</p> <p>*Osaa joukon erillisiä sanoja ja sanontoja.</p> <p>* Ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta kirjoittaa oikein muutamia sanoja ja ilmaisuja.</p>
---	--	--	--

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskeisimpiä sisältöjä, yhtäläisyyksiä ja eroja.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää luontevasti kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja kuten pari- ja pienryhmätyöskentelyä.

Oppisisällöt vuosiluokat 7-9

Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
<p>Vapaa-ajasta kertominen</p> <p>Ystävydestä ja ominaisuuksista kertominen</p> <p>Harrastukset ja vapaa-aika Itävalta ja Sveitsi</p> <p>Lomasta ja kuulumisista kertominen</p> <p>Saksan maantiedettä</p> <p>Tulevaisuuden suunnittelua</p>	<p>Verbin kertausta</p> <p>Perfektin laajennusta</p> <p>Imperfekti</p> <p>Pluskvamperfekti</p> <p>Imperatiivi</p> <p>Suomen konditionaalinvastike</p> <p>Futuuri</p> <p>Konditionaalinvastikkeet</p> <p>Refleksiiviverbit</p> <p>Passiivi; eri aikamuodot ja agentti</p> <p>Kaksoisinfinitiivi</p> <p>Zu- partikkelin käyttö</p>	<p>Kirjeen laatiminen</p> <p>Haastattelut</p> <p>Puhelimesta ja kahvilassa asiointi</p> <p>Matkustusta ja ostostentekoa Tapaamisesta sopiminen</p> <p>Mielipiteen ilmaisu</p> <p>Matkalipun osto</p> <p>Vaateostoksilla käynti</p> <p>Nuorten arkipäivän ongelmista kertominen ja kirjoittaminen</p>	<p>Keskusteluharjoituksia</p> <p>Projektitöitä</p> <p>Saksalaisen kielialueen merkkihenkilöitä</p>

<p>Nuorten arkipäivän pulmia Kulutus ja kierrätys Ympäristön suojele Työkokemukset ja nuorten arvot</p>	<p>Sivulauseet Epäsuorat kysymyslauseet Sanajärjestyksen ja kysymyssanojen kertausta Relatiivilauseet Substantiivien ja persoonapronominien sijamuodot Substantiivin genetiivi Järjestysluvut Prepositioiden kertausta Adjektiivin taivutus kokonaisuudessaan Maantieteelliset nimet</p>		
---	--	--	--

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
<p>Kehittyvä peruskielitalo</p>	<p>Peruskielitaidon alkuvaihe</p>	<p>Kehittyvä peruskielitalo</p>	<p>Peruskielitaidon alkuvaihe</p>
<p>* Ymmärtää tarpeeksi kyetäkseen tyydyttämään konkreettiset tarpeensa. Pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia.</p> <p>* Pystyy yleensä tunnistamaan käytävän keskustelun aiheen. Ymmärtää tavallista sanastoa ja hyvin rajallisen joukon idiomeja tuttuja aiheita tai yleistietoa käsittelevässä tilannesidonnaisessa puheessa.</p> <p>* Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää yleispuhekieltä, joka äännetään hitaasti ja selvästi. Toistoa tarvitaan melko usein.</p>	<p>* Osaa kuvata lähipiiriään muutamien lyhyin lausein. Selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpitämään pitempää keskustelua.</p> <p>* Tuottaa sujuvasti joi-takin tuttuja jaksoja, mutta puheessa on paljon hyvin ilmeisiä taukoja ja vääriä aloituksia.</p> <p>* Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on hyvin ilmeistä ja ääntämisvirheistä voi koitua satunnaisia ymmärtämisongelmia</p> <p>* Osaa helposti ennakoitavan perussanas-ton ja monia keskeisiä rakenteita (kuten men-</p>	<p>*Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä jonkin verran vaativissa arkisissa yhteyksissä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut) ja faktatekstejä (käyttöohjeet ja pikku-uutiset</p> <p>* Pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jä-sennellystä muutaman kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa päätellä tuntemattomine sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja kontekstista.</p> <p>* Tarvitsee usein uudelleen lukemista ja apuvälineitä tekstikappaleen ymmärtämiseksi.</p>	<p>* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiininomaisimmista arkitilanteista.</p> <p>*Osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä (henkilökohtaiset kirjeet, lappuset), jotka liittyvät arkisiin tilanteisiin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista (todellisista tai kuvitteellisista henkilöistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista).</p> <p>* Osaa käyttää perustarpeisiin liittyvää konkreettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä yksinkertaisin sidos-sanoin (ja, mutta) liitettyjä rinnasteisia lauseita.</p> <p>* Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamu-</p>

	neen ajan muotoja ja konjunktioita) * Hallitsee kaikkein yksinkertaisimman kieliopin alkeellisessa vapaassa puheessa, mutta virheitä esiintyy yhä paljon perusrakenteissakin.		dot, taivutus) ja tuottaa kömpelöitä ilmaisuja vapaassa tuotoksessa.
--	--	--	--

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja kohdekulttuurin keskeisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä sekä historiallisia juuria.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää säännöllisesti kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

Ruotsi A2-kielenä, vuosiluokat 5-6

Opetuksen lähtökohta

Opetuksen päämääränä on totuttaa oppilas viestimään ruotsiksi hänelle itselleen läheisissä tilanteissa suullisesti ja jossain määrin myös kirjallisesti. Luodaan pohja oikealle ääntämiselle ja muille kielenopiskelutottumuksille.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas omaksutun kieliaineksen rajoissa tulee toimeen tavallisimmissa arkielämän suullisissa kielenkäyttötilanteissa ja tuntee niihin liittyviä viestintästrategioita, ymmärtää helpohkoa tekstiä ja kykenee itse kirjoittamaan arkielämän tapahtumia sisältäviä viestejä. Oppilas on omaksunut kielen tavallisimpia sanoja, sanontoja ja rakenteita sekä saanut alustavasti tietoa Pohjoismaista ja lähinnä suomenruotsalaisesta kulttuurista verrattuna omaan kulttuuriin.

Oppimaan oppiminen

Oppilasta rohkaistaan yritteliäisyyteen ja vastuullisuuteen. Häntä opastetaan käyttämään oppikirjaa ja muita tiedonhankintavälineitä. Keskeinen harjoittelumuoto kielenkäyttötilanteissa on pari- ja pienryhmätyöskentely. Oppilasta opetetaan arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Tilanteet ja aihepiirit pyritään sijoittamaan oppilaan omaan elämään ja lähiympäristöön oppilaan ikäkausi huomioiden. Sanaston ja rakenteiden valinnan perusteena on niiden soveltuvuus viestintätehtäviin ja aihepiireihin.

Oppisisällöt

Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
Koti ja perheenjäsenet Sukulaiset ja ystävät	Verbien perusmuoto, preesens ja imperfekti	Kellonajat Päiväys	Luodaan myönteinen asenne kielen opiske-

Lähiympäristö Koulu Asuminen Vapaa-aika Matkustaminen Kotimaa ja suomen- ruotsalaisuus Pohjoismaiden kulttuuria	Apuverbejä Imperatiivi Substantiivien yksikkö- ja monikkotaivutus S-genetiivi -are –päätteiset sanat Adjektiivien taivutus Adjektiivi omistussanan jälkeen Komparatiiveja Persoonapronominien subjekti-, omistus- ja objekti- muodot Perusluvut ja järjestysluvut Keskeisiä prepositioita Kielteinen lause Kysymyslause Päälauseen sanajärjestys	Tervehtiminen ja esittäytyminen Itsestä ja harrastuksista kertominen Pyytäminen, tarjoaminen ja kiittäminen Ostostilanteet Kahvilassa/Ravintolassa asioiminen Puhelinkeskusteluja Lippujen osto Vuokraus Tien kysyminen ja neuvo- minen Henkilöiden ja esineiden kuvailua	luun Keskeisiä rakenteita ja tilanteita kerrataan tarpeen mukaan Kuuntelu –ja ääntämisharjoittelua
--	--	---	--

Arviointi

Numeroarvostelu annetaan kaksi kertaa lukuvuodessa. Lukuvuoden aikana annetaan sanallista (suullista ja kirjallista) palautetta. Arviointi perustuu oppilaan koesuorituksiin ja tuntityöskentelyyn. Kokeet ovat sekä laajahkoja kielitaidon useita eri osa-alueita testaavia että pienimuotoisia, tiettyihin osa-alueisiin keskittyviä.

Tuntityöskentelyssä arvioidaan erityisesti suullista kielitaitoa, aktiivisuutta ja opiskeluasennetta. Oppilaita ohjataan myös itsearviointiin.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Toimiva alkeiskielitaito	Kehittyvä alkeiskielitaito	Toimiva alkeiskielitaito	Kehittyvä alkeiskielitaito
<p>* Ymmärtää yksinkertaisia lausumia (henkilökohtaisia kysymyksiä ja jokapäiväisiä ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja) rutiinimaisissa keskusteluissa tilanneyhteyden tukena.</p> <p>* Pystyy seuraamaan yksinkertaisia, välittömään tilanteisiin tai omaan kokemukseen liittyviä keskusteluja.</p> <p>* Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja kuulijalle</p>	<p>* Osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita ja kysyä ja vastata henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä vuoropuheluissa. Tarvitsee usein puhekuomppanin apua.</p> <p>* Puheessa on taukoja ja muita katkoksia.</p> <p>* Ääntäminen voi aiheuttaa usein ymmärtämisongelmia.</p> <p>* Osaa hyvin suppean perussanaston, joitakin tilannesidonnaisia il-</p>	<p>* Pystyy lukemaan tuttuja ja joitakin tuntemattomia sanoja. Ymmärtää hyvin lyhyitä viestejä, joissa käsitellään arkielämää ja rutiinitapahtumia tai annetaan yksinkertaisia ohjeita.</p> <p>* Pystyy löytämään tarvitsemansa yksittäisen tiedon lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset).</p> <p>* Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hyvin</p>	<p>* Osaa viestiä välittömiä tarpeita lyhyin lausein.</p> <p>* Osaa kirjoittaa muutamia lauseita ja fraaseja itsestään ja lähipiiristään (esim. vastauksia kysymyksiin tai muistilappuja).</p> <p>* Osaa joitakin perussanoja ja sanontoja ja pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia päälauseita.</p> <p>* Ulkoa opetellut fraasit voivat olla oikein kirjoit-</p>

kohdennettua yleiskielistä puhetta.	maisuja ja peruskieliopin aineksia. * Alkeellisessäkin vapaassa puheessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.	hidasta.	tettuja, mutta alkeellisimmassakin vapaassa tuotoksessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.
-------------------------------------	--	----------	--

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja ruotsinkielisen kulttuurin keskeisimpiä sisältöjä, yhtäläisyyksiä ja eroja.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää luontevasti kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja, kuten pari- ja pienryhmäkeskustelua.

Ruotsi A2-kielenä, vuosiluokat 7-9

Opetuksen lähtökohta

Opetuksen päämääränä on käyttökelpoinen peruskielitaito kielen kaikilla osa-alueilla. Oppilaan kielitaito laajenee vaativampiin sosiaalisiin tilanteisiin sekä harrastusten, palvelujen ja julkisen sektorin alueelle. Kirjoitetun kielen osuus kasvaa. Oppilaiden annetaan kuulla mahdollisimman usein sekä suomenruotsalaista että riikinruotsalaista autenttista puhetta. Opetukseen kuuluu myös tutustuminen Pohjoismaihin ja niiden kulttuuriin. Hyviä kielenopiskelutottumuksia vahvistetaan.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas oppii ymmärtämään nuoren elämään liittyvää sekä yleistietoa sisältävää puhetta ja tekstiä. Hän kykenee osallistumaan vastaavanlaisia aiheita käsittelevään keskusteluun sekä viestimään kohdekulttuurille ominaisella tavalla tavanomaisissa arkipäivän tilanteissa. Oppilas pystyy myös tuottamaan kertovaa ja kuvailevaa puhetta ja tekstiä. Oppilas oppii vertailemaan ja arvostamaan omaa ja ruotsalaista kulttuuria.

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii käyttämään kielen opiskelulle tyypillisiä työskentelytapoja sekä itsenäistä ja aktiivista tiedonhankintaa. Häntä ohjataan päättelemään merkityksiä asiayhteydestä ja käyttämään hyväksi äidinkielessä oppimaansa. Oppilas oppii korvaamaan kielitaitonsa puutteita selittämällä toisin sanoin. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Oppilas ohjataan arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitoaan suhteessa annettuihin tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Oppisisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaan kehitysvaihe siten, että aihealue pitäytyy jokapäiväisessä elämässä. Oppisisällöt luovat perustan tieto- ja taitokokonaisuuksien jäsentyneeksi rakentamiseksi. Sisältöjen valinnassa pyritään mahdollistamaan integraatio ruotsin kielen ja muiden oppiaineiden välillä. Sanaston ja rakenteiden valinnan perusteena on niiden soveltuvuus erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin viestintätehtäviin ja käsiteltäviin aihepiireihin. Erityisesti kiinnitetään huomiota kielenkäytön sujuvuuteen ja ymmärrettävyyteen unohtamatta kieliopin rakenteita.

Oppisisällöt

Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
Ihminen, perhe ja lähiympäristö Koulu Urheilu ja muut harrastukset Lemmikkieläimet Viihde ja vapaa-aika Joukkoviestintä Matkustaminen Ravinto ja terveet elämäntavat Ystävyys ja ihmissuhteet Aikuistuminen ja tulevaisuudensuunnitelmat Julkiset palvelut Erilaisia ammatteja Luonto ja ympäristönsuojelu Pohjoismaat ja niiden kulttuuri	Verbien perfekti la pluskvamperfekti Apuverbejä Refleksiiviverbit I ja II konditionaali Missä –verbit Deponenttiverbit S –passiivi Partisiipin presens ja perfekti Substantiivien ja adjektiivien määräinen muoto Substantiivien ja adjektiivien taivutus keskeisten pronomien jälkeen Ainesanat Adjektiivien vertailu Vertailu mera ja mest – sanojen avulla Keskeiset pronominit, konjunktiot ja prepositiot Lyhyet vastaukset Liikkuvat määreet Päälauseen ja sivulauseen sanajärjestys Epäsuora kysymyslause	Esittäytyminen Kuulumiset ja suostuttelu Kutsun esittäminen Itsestä, perheestä ja asumisesta kertominen Ympäristön ja luonnon kuvailu Mieltyymysten ja tunnetilojen kuvailu Tien kysyminen ja neuvominen Osto- ja vuokraustilanteet Ravintolakäyttäytyminen Lippujen varaaminen Julkiset palvelut	Keskeiset rakeneasiat kerrataan Kiinnitetään huomiota oikeaan ääntämiseen Harjoitetaan säännöllisesti kuuntelua Kirjoittamisessa edetään lyhyistä kuvauksista ja dialogeista vaativampiin kirjoitelmiin

Arviointi

Jokainen kurssi arvioidaan omana kokonaisuutenaan. Kurssista annetaan numeroarvosana sekä sanallista (suullista ja kirjallista) palautetta. Arviointi perustuu oppilaan koesuorituksiin ja tuntityöskentelyyn. Kokeet ovat sekä laajoja kielitaidon osa-alueita testaavia että pienimuotoisia, tiettyihin osa-alueisiin keskittyviä. Tuntityöskentelyssä arvioidaan erityisesti suullista kielitaitoa ja opiskeluasennetta. Oppilaita ohjataan myös itsearviointiin.

Kurssiarvosanassa painottuvat kurssissa kulloinkin opiskeltavat oppisisällöt ja kielitaidon osa-alueet: suullinen ja kirjallinen kielitaito, puheen- ja tekstin ymmärtäminen, rakenteet sekä kulttuurin tuntemus.

Päätösarvosana muodostuu pääasiallisesti kurssiarvosanojen keskiarvosta. Päätösarvosanaa annettaessa otetaan kuitenkin huomioon oppilaan taitojen kehittyminen verrattuna hänen aikaisempaan suoritustasoonsa.

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Kehittyvä peruskielitalo	Peruskielitaidon alkuvaihe	Kehittyvä peruskielitalo	Peruskielitaidon alkuvaihe
* Ymmärtää tarpeeksi kyetäkseen tyydyttämään konkreettiset tarpeensa. Pystyy seu-	* Osaa kuvata lähipiiriään muutamien lyhyin lausein. Selviytyy yksinkertaisista sosiaali-	* Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä	* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiinomaisimmista arkitilanteista.

<p>raamaan hyvin summit- taisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia.</p> <p>* Pystyy yleensä tun- nistamaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen. Ymmärtää ta- vallista sanastoa ja hyvin rajallisen joukon idiomeja tuttuja aiheita tai yleistietoa käsittele- vässä tilannesidonnai- sessa puheessa.</p> <p>*Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää yleispuhe- kieltä, joka äännetään hitaasti ja selvästi. Toistoa tarvitaan melko usein.</p>	<p>sista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelu- tilanteista. Osaa aloit- taa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpi- tämään pitempää kes- kustelua.</p> <p>* Tuottaa sujuvasti joi- takin tuttuja jaksoja, mutta puheessa on paljon hyvin ilmeisiä taukoja ja vääriä aloi- tuksia.</p> <p>* Ääntäminen on ym- märrettävää, vaikka vieras korostus on hy- vin ilmeistä ja ääntä- misvirheistä voi koitua satunnaisia ymmärtä- misongelmia.</p> <p>* Osaa helposti enna- koitavan perussanas- ton ja monia keskei- simpiä rakenteita (ku- ten menneen ajan muotoja ja konjunktioi- ta).</p> <p>* Hallitsee kaikkein yksinkertaisimman kie- liopin alkeellisessa vapaassa puheessa, mutta virheitä esiintyy yhä paljon perusraken- teissakin.</p>	<p>jonkin verran vaativissa arkisissa yhteyksissä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut) ja faktatekstejä (käyt- töohjeet, pikku-uutiset).</p> <p>* Pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jä- sennellystä muutaman kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa päätellä tuntemattomien sano- jen merkityksiä niiden kieliasusta ja konteks- tista.</p> <p>* Tarvitsee usein uu- delleen lukemista ja apuvälineitä tekstikap- paleen ymmärtämisek- si.</p>	<p>* Osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä, (henkilökohtaiset kir- jeet, lappuset), jotka liittyvät arkisiin tarpei- siin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauk- sia hyvin tutuista ai- heista (todellisista tai kuvitteellisista henki- löistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista).</p> <p>* Osaa käyttää perus- tarpeisiin liittyvää konk- reettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä yksinkertaisin sidos- sanoin (ja, mutta) liitet- tyjä rinnasteisia lausei- ta.</p> <p>* Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sa- nat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä pe- rusasioissa (aikamuodot, taivutus) ja tuottaa paljon kömpelöitä il- maisuja vapaassa tuo- toksessa.</p>
---	--	--	---

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja ruotsalaisen kulttuurin keskinäisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä sekä historiallisia juuria.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää säännöllisesti kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

Päätösarviointi koskien valinnaisia kieliä A2 ja B2

Huoltajan pyynnöstä valinnaisen kielen numeroarvosana voidaan päättötodistuksessa korvata hyväksytty (S) -merkinnällä. Oppilaille tiedotetaan asiasta. Toisesta kotimaisesta kielestä (myös ruotsi A2-kielenä) on kuitenkin aina annettava numeroarvosana päättötodistukseen.

Ruotsi B1-kielenä, vuosiluokat 7-9

Opetuksen lähtökohta

Opetuksen päämääränä on suullisen ja kirjallisen viestinnän perustaitojen saavuttaminen ruotsin kielessä. Opetukseen kuuluu myös keskeisiä sisältöjä ruotsinkielisestä ja pohjoismaisesta kulttuurista. Oppilaiden annetaan kuulla mahdollisimman usein sekä suomenruotsalaista että riikinruotsalaista autenttista puhetta. Pyritään luomaan hyvät opiskelutottumukset sekä myönteinen asenne kieltä kohtaan.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas omaksutun kieliaiineksen rajoissa tulee toimeen tavallisimmissa arkielämän suullisissa kielenkäyttötilanteissa ja tuntee niihin liittyviä viestintästrategioita, ymmärtää helpohkoa tekstiä ja kykenee itse kirjoittamaan arkielämän tapahtumia sisältäviä viestejä. Oppilas on omaksunut kielen tavallisimpia sanoja, sanontoja ja rakenteita sekä saanut tietoa Pohjoismaista ja niiden kulttuurista.

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii käyttämään erilaisia kielen opiskelulle tyypillisiä työtapoja, kuten esim. pari- ja ryhmätyöskentelyä ja tiedonhankintavälineiden käyttöä. Hän oppii tarkkailemaan ja korjaamaan tuotostaan sekä korvaamaan kielitaitonsa puutteita ilmaisemalla asioita toisin sanoin. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Häntä opetetaan arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitoaan suhteessa annettuihin tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Oppisisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaan kehitysvaihe siten, että aihealue pitäytyy jokapäiväisessä elämässä. Oppisisällöt luovat perustan tieto- ja taitokokonaisuuksien jäsentyneeksi rakentamiseksi. Sisältöjen valinnassa pyritään mahdollistamaan integraatio ruotsin kielen ja muiden oppiaineiden välillä.

Sanaston ja rakenteiden valinnan perusteena on niiden soveltuvuus erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin viestintätehtäviin ja käsiteltäviin aihepiireihin. Erityisesti kiinnitetään huomiota kielenkäytön sujuvuuteen ja ymmärrettävyyteen unohtamatta kieliopin rakenteita.

Oppisisällöt

Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
Ihminen ja lähiympäristö Pohjolan eläimiä ja kasveja Ravinto ja terveet elämäntavat Koulu Urheilu ja muut harrastukset Viihde ja vapaa-aika Matkustaminen Nuorisokulttuuri Ystävyys ja ihmissuhteet Tulevaisuudensuunnitelmat Ympäristönsuojelu Suomenruotsalaisuus	Aikamuodot - futuuri - preesens - imperfekti - perfekti - pluskvamperfekti Imperatiivi 1. konditionaali Refleksiiviverbit Man –rakenne Att + infinitiivi Substantiivien yksikkö- ja monikkotaivutus S –genetiivi Ainesanat Ammattisanat	Kellonajat Päiväys Tervehtiminen ja esittäytyminen Oman itsen, perheen ja elinympäristön kuvailu Pyytäminen, tarjoaminen ja kiittäminen Ehdottaminen ja suostuttelu Puhelinkäyttäytyminen Ostotilanteet Julkiset palvelut Lippujen osto ja muut matkustamiseen liittyvät tilanteet	Luodaan perusta oikealle ääntämiselle Keskeisiä rakenteita kerataan tarpeen mukaan Kuuntelua harjoitetaan säännöllisesti Kirjoittamisessa edetään asteittain lyhyistä kuvuksista ja dialogeista vaativampiin kirjoitelmiin

Pohjoismaat ja niiden kulttuuri	Adjektiivien positiivitaivutus ja vertailu Adjektiivi attribuuttina Adverbit ja niiden vertailu Persoonapronominien subjekti- objekti- ja omistusmuodot Perusluvut ja järjestysluvut Keskeiset muut pronominin ja niiden jälkeen tulevien adjektiivien ja substantiivien taivutus Konjunktioit Keskeiset prepositiot Lyhyet vastaukset Pää- ja sivulauseiden sanajärjestys Jälkilause Kysymyslause	Tien kysyminen ja neuvominen Ravintolakäyttäytyminen Lääkärissä Ulkonäön ja luonteen kuvailu Mielipiteen ilmaisu Haastattelu	
---------------------------------	---	---	--

Arviointi

Jokainen kurssi arvioidaan omana kokonaisuutenaan. Kurssista annetaan numeroarvosana sekä sanallista (suullista ja kirjallista) palautetta. Arviointi perustuu oppilaan koesuorituksiin ja tuntityöskentelyyn. Kokeet ovat sekä laajoja kielitaidon osa-alueita testaavia että pienimuotoisia, tiettyihin osa-alueisiin keskittyviä. Tuntityöskentelyssä arvioidaan erityisesti suullista kielitaitoa ja opiskeluasennetta. Oppilaita ohjataan myös itsearviointiin.

Kurssiarvosanassa painottuvat kurssissa kulloinkin opiskeltavat oppisisällöt ja kielitaidon osa-alueet: suullinen ja kirjallinen kielitaito, puheen- ja tekstin ymmärtäminen, rakenteet sekä kulttuurin tuntemus.

Päättöarvosana muodostuu pääasiallisesti kurssiarvosanojen keskiarvosta. Päättöarvosanaa annettaessa otetaan kuitenkin painottaen huomioon oppilaan taitojen kehittyminen verrattuna hänen aikaisempaan suoritustasoonsa.

Päättöarviointin kriteerit arvosanalle 8

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Peruskielitaidon alkuvaihe	Toimiva alkeiskielitaito	Peruskielitaidon alkuvaihe	Toimiva alkeiskielitaito
* Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle välittömän tärkeitä. * Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulu-	* Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Selviytyy kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelutilanteista. Tarvitsee joskus puhekumppanin apua. *Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset ovat	* Ymmärtää yksinkertaisia ja kaikkein tavanomaisinta sanastoa sisältäviä tekstejä (yksityiskirjeitä, pikk uutisia, arkisimpia käyttöohjeita). * Ymmärtää tekstin pääajatuksia ja joitakin yksityiskohtia parin kappaleen pituisesta	* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa. * Osaa kirjoittaa yksinkertaisia viestejä (yksinkertaisen postikortin, henkilötiedot, yksinkertainen sanelu).

<p>tukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv-uutisissa.</p> <p>* Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa.</p>	<p>hyvin ilmeisiä.</p> <p>* Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisiongelmiä.</p> <p>* Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opettuja ilmauksia, keskeisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>* Alkeellisessakin puheessa esiintyy paljon peruskielioppivirheitä.</p>	<p>tekstistä. Osaa paikantaa ja verrata yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päätteilyyn kontekstin avulla.</p> <p>* Lyhyenkin tekstinpätjän lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta.</p>	<p>* Osaa kaikkein tavallimpia sanoja ja ilmauksia, jotka liittyvät omaan elämään tai konkreettisiin tarpeisiin. Osaa kirjoittaa muutamia yksilauseisia virkeitä.</p> <p>* Alkeellisessakin vapaassa tuotoksessa esiintyy monenlaisia virheitä.</p>
---	--	---	---

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja ruotsalaisen kulttuurin keskinäisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä sekä historiallisia juuria.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

Ruotsi, valinnaiskurssit

KERTAAVA

9. luokka-aste

Kurssin laajuus on 38 tuntia.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisuus kerrata pakollisen oppimäärän tietoja ja taitoja sekä ylläpitää kielitaitoa.

Keskeiset aihealueet ja viestintätilanteet

- opiskelu
- pukeutuminen
- asuminen
- harrastukset
- mielipiteiden esittäminen
- muoti-ilmiöt

Rakenteet

Kerrataan kaikki keskeiset rakenneasiat:

- lukusanat
- persoonapronominit
- adjektiivin taivutus ja vertailu
- substantiivin taivutus

- verbin taivutus
- sanajärjestys

Arviointi

Arviointi perustuu oppilaan tuntityöskentelyyn ja kotitehtävien suorittamiseen. Kurssista ei anneta numeroarvosanaa, vaan hyväksytystä kurssista tulee suoritusmerkintä. Kurssilla menestyminen huomioidaan päättöarvostelussa.

SYVENTÄVÄ

9. luokka-aste

Kurssin laajuus on 38 tuntia.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on luoda oppilaille hyvät edellytykset jatko-opintoihin pitämällä yllä ja vahvistamalla ruotsin kielen taitoa sekä laajentamalla kieliopin rakenteiden tuntemusta. Kurssilla harjoitetaan runsaasti erilaisia keskustelu- ja kuuntelutilanteita, luetun ymmärtämistä sekä vaativahkoja kirjoitelmia. Työtapoina käytetään runsaasti pari- ja ryhmätöitä.

Keskeiset aihealueet ja viestintätilanteet

- arkielämän keskustelutilanteet
- vapaa-aika
- nuorisokulttuuri
- vuodenkiertoon liittyvät ajankohtaiset aiheet
- kansainvälisyys
- tapakulttuuri eri maissa
- ajankohtaiset tapahtumat
- Pohjoismaiden tuntemus

Rakenteet

Opetuksessa voidaan ottaa huomioon oppilaiden esille tuomat tarpeet. Keskeisten rakenteiden tietämystä laajennetaan seuraavilla alueilla:

- pää- ja sivulauseen sanajärjestys
- I konditionaali
- adjektiivin vertailu
- omistuspronomininit, etenkin hans/sin

Arviointi

Arviointi perustuu oppilaan tuntityöskentelyyn ja kotitehtävien suorittamiseen. Kurssista ei anneta numeroarvosanaa, vaan hyväksytystä kurssista tulee suoritusmerkintä. Kurssilla menestyminen huomioidaan päättöarvostelussa.

Valinnainen A2-kieli

Valintakriteerit

Vapaaehtoisen A-kielen opinnot sopivat oppilaille, jotka menestyvät äidinkielessä ja joilla on englannin kielestä (A1) vähintään hyvät tiedot. Opiskelu edellyttää hyvää opiskelumotivaatiota. Vapaaehtoinen A-kieli on vapaaehtoinen valintapäätökseen asti, mutta valinnan jälkeen opiskeluun pitää

sitoutua perusasteen päättövaiheeseen saakka. Hyvissä ajoin ennen kielen valintahetkeä oppilaille ja huoltajille järjestetään tiedotustilaisuus, jossa ovat mukana myös valittavia kieliä opettavat opettajat.

Keskeyttämisperusteet

Vapaaehtoisen A-kielen keskeyttämisprosessiin ryhdytään vain äärimmäistapauksessa. Keskeyttämisperusteeksi voidaan hyväksyä erityisen heikko menestyminen kielessä. Ennen keskeyttämissen kirjallista anomista keskeyttämisestä neuvotellaan huoltajan, oppilaan ja opettajan (tarvittaessa opinto-ohjaajan ja rehtorin) kesken.

Keskeyttämistä voi anoa vain kurssin päättyessä (luokilla 5 ja 6 vain lukuvuoden päättyessä).

Menettelytavat vapaaehtoisen kielen keskeyttämistä haettaessa

Keskeyttämistä anoo oppilaan huoltaja kirjallisesti valmiilla kaavakkeella.

Opettaja täyttää kaavakkeen omalta osaltaan. Rehtori päättää keskeyttämisestä ja päätöksestä tiedotetaan asianomaisille.

Samoja kriteereitä voidaan soveltaa myös valinnaisessa B-kielessä (B2).

Valinnainen B2-kieli

Vuosiluokat 8-9

Opetuksen lähtökohta

Valinnaisen kielen opetuksen tulee painottua antamaan oppilaalle erityisesti puheviestinnällisiä valmiuksia kaikkein tavanomaisimmissa arkipäivän tilanteissa. Alusta alkaen painotetaan oikeaa ja kaunista ääntämistä. Oppilas saa tietoa kohdekieltä puhuvien maiden kulttuurista, historiasta, maantiedosta ja nykypäivän tilanteesta. B2 -kielen opiskelu toimii johdantona pitempikestoisille opinnoille toisen asteen koulutuksessa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas oppii

- kommunikoimaan puhe- ja kirjallisen viestinnän tukemana kaikkein tavallisimmissa tilanteissa
- ymmärtämään arkielämää, rutiininomaisia tapahtumia käsittelevää tekstiä tai puheen keskeisin sisältö ja viestimään arkitilanteissa kohdekulttuurille luontevalla tavalla
- tuottamaan vastaavanlaisia asioista lyhyitä suullisia ja kirjallisia viestejä
- tuntemaan kielialueen käytöstapoja ja kulttuuria sekä suhtautumaan arvostavasti sen edustajiin

Oppimaan oppiminen

Menetelmiä vaihtelemalla pyritään pitämään yllä oppilaan kiinnostusta opiskeltavaan asiaan. Oppilasta ohjataan oppimaan oman ajattelun ja oivaltamisen kautta ja käyttämään hyväkseen jo aiemmin ja muissa kielissä opittuja tietoja, taitoja ja strategioita. Tärkeintä on uskaltaa rohkeasti käyttää pientäkin sanavarastoa ja puhua virheistä välittämättä, myös autenttisissa tilanteissa.

Erityisen tehokasta on parityöskentely, jolloin oppilaat saavat tukea toisiltaan. Näyttelemineen, leikkiminen ja kilpailu piristävät ja auttavat myös asioiden mieleen painamisessa. Sadut, videot ja tietokoneharjoitukset täydentävät opintoja mahdollisuuksien mukaan. Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa työskentelyään ja kielitaitonsa eri alueita suhteessa annettuihin tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Opiskeltava aines sisältää runsaasti autenttisia tekstejä ja tilanteita. Sanasto niissä on "nuorison omaa kieltä" ja aiheet vaihtelevia. Rakenneasioissa painottuvat kunkin kohdekielen viestinnän kannalta olennaiset rakenteet.

OPPISISÄLLÖT SAKSA

	Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
8.lk	Ruokasanastoa Viikonpäivät Kuukaudet Kouluaineet Kodin sanastoa Harrastuksia	Lukusanat Kysymyslause Verbin preesens Apuverbit Substantiivien suvut Man-rakenne Possessiivipronomit Eriävät yhdysverbit Substantiivien monikko Kieltosanat ja –lauseet Akkusatiivi(sijamuodot)	Esittäytyminen, esittely, teittely Ostostilanteita Kellonajat Perheestä kertominen Ruokailufraaseja Mielipiteen ilmaisu Puhelinkeskustelu ja tapaa- misesta sopiminen Asioiminen postissa ja ostos- ten teko Kodin kuvaileminen Itsestä ja harrastuksista ker- tominen	
9.lk	Nuorten oikeuksia Matkalle valmistautuminen ja lähtö Vaatteita Terveys ja sairaus Sää ja kesänvietto Juhlatraditioita eri kulttuureissa Vierailu Maita, kansallisuuksia ja kieliä Ympäristönsuojelu Ruokia Saksankieliset maat	Perfekti Akkusatiivin syventäminen Päälauseen sanajärjestys Datiivin syventäminen Datiiviprepositioita ja -verbejä Sivulause	Tunteiden ilmaiseminen Erimielisyyksistä selviäminen Kutsun esittäminen Suomen kuvailua Voinnin tiedustelu Tien kysyminen ja neuvominen Kotipaikkakunnasta kertominen Ravintolassa toimiminen Lipunosto ja rahanvaihto Ympäristönsuojelusta keskusteleminen	

OPPISISÄLLÖT RANSKA

	Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
lk	Tutustuminen kieleen, äänteisiin ja Ranskaan Matkasuunnitelmia ja matkustussanastoa Kotihipat Kielet Euroopan maat Sää Viikonpäivät Kuukaudet	Lukusanat 1-1000 Verbitaivutuksia: avoir, être - muita epäsäännöllisiä verbejä	Tervehtimiset, esittäyty-miset Kahvilakeskustelut nuorten kesken Paikan kysyminen ja kertominen Hinnan kysyminen ja kertominen Kellonajat Päivämäärät	Paljon kuuntelutehtäviä ja sanelukirjoituksia
9.lk	Ruokasanastoa Pariisin nähtävyyksiä Ammatteja	Partitiivinen artikkeli Epäsäännöllisiä verbejä Säännölliset -er, -re, -ir –verbit Refleksiiviverbit Suora ja epäsuora objekti Passé composé (suomen perfektin ja imperfektin vastineet)	Ostoksilla käyminen Ravintolassa asiointi Puhelimessa asiointi Vuokrahuoneen etsiminen lehti-ilmoituksen perusteella Kirjeen kirjoittaminen Itsestä puhuminen Henkilön kuvaileminen Työn hakeminen	8. luokan asioiden kertaamista Kuuntelutehtäviä Pieniä kirjoitelmia (esim. kirje) Seinätauluja verbien preesenstaivutuksista

OPPISISÄLLÖT VENÄJÄ

	Tilanteet ja aihepiirit	Rakenteet	Viestintä	Muuta huomioitavaa
8.lk	Viikonpäivät Kuukaudet Koti, asunto ja asuinympäristö Ihminen ja terveys Harrastukset Ammatit Matkustaminen Hotelli Ruoka Venäläisen kulttuurin juhlat	Lukusanat Genetiivi Instrumentaali Adjektiivin vertailu Verbin aspektit Pronominien kertaus eri sijamuodoissa Aikamuotojen kertaus	Esittäytyminen, esittely Asiointitilanteet kaupassa, ravintolassa, kahvilassa, lentokentällä, hotellissa Oman kodin ja asuinympäristön kuvaileminen	Kuunteluja Esitelmiä Venäjä – teemoista Internet materiaalia Harjoituksia verkossa Sijaisina ja vierailijoina venäjää äidinkielenään puhuvia nuoria
9.lk	Koulu ja opiskelu Työ ja perhe-elämä Loma ja matkustaminen Suomesta kertominen Venäläisenä Suomessa	Liikeverbit Aspektit Refleksiiviverbit Sijamuotojen kertaus	Työpaikan haku Asunnon haku Erilaiset asiakaspalvelutilanteet Venäläis-suomalaiset kulttuurierot viestinnässä	Ajankohtaiset uutisotsikot Internet materiaali ja verkkoharjoitukset Sijaisina ja vierailijoina venäjää äidinkielenään puhuvia nuoria

Arviointi

Oppilas saa numeroarvostelun jokaisesta kurssista. Arviointi perustuu sekä suulliseen että kirjalliseen kielitaitoon. Arviointi painottuu tuntityöskentelyyn ja on kannustavaa. Oppilas saa myös suullista palautetta. Kurssin aikana on yksi summatiivinen koe ja lisäksi pienempiä kokeita. Oppilas arvioi myös itse omaa suoritustaan.

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITTEERIT ARVOSANALLE 8

Kieli

Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Kehittyvä alkeiskielitaito	Kielitaidon alkeiden hallinta	Kehittyvä alkeiskielitaito	Kielitaidon alkeiden hallinta
<p>*Ymmärtää rajallisen määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehotuksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen.</p> <p>*Joutuu ponnistelemaan ymmärtääkseen yksinkertaisiakin lauseita ilman selviä tilannevihjeitä.</p> <p>*Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näyttämistä ja käännöstä.</p>	<p>*Osaa vastata häntä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin lyhyin lausein. Vuorovaikutus on puhekumppanin varassa ja puhuja turvautuu ehkä äidinkieleen tai eleisiin.</p> <p>*Puheessa voi olla paljon pitkiä taukoja, toistoja ja katkoksia.</p> <p>*Ääntäminen voi aiheuttaa suuria ymmärtämisongelmia.</p> <p>*Osaa hyvin suppean perussanaston ja joitakin vakioilmaisuja.</p> <p>*Puhuja ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta hänen hallitsemansa harvat kaavamaiset ilmaisut voivat olla melko virheettömiä.</p>	<p>*Ymmärtää nimiä, kylttejä ja muita hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin.</p> <p>*Tunnistaa yksinkertaisesta tekstistä yksittäisen tiedon, jos voi lukea tarvittaessa uudelleen.</p> <p>*Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen.</p>	<p>*Osaa viestiä välittömiä tarpeita hyvin lyhyin ilmaisin.</p> <p>*Osaa kirjoittaa kielen kirjaimet ja numerot kirjaimin, merkitä muistiin henkilökohtaiset perustietonsa ja kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja fraaseja.</p> <p>*Osaa joukon erillisiä sanoja ja sanontoja.</p> <p>*Ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta kirjoittaa oikein muutamia sanoja ja ilmauksia.</p>

Kulttuuritaidot

Oppilas tuntee oman ja kohdekielen kulttuurin keskinäisiä suhteita, eroja ja yhtäläisyyksiä sekä historiallisia juuria.

Oppimaan oppiminen

Oppilas käyttää säännöllisesti kielten opiskelulle tyypillisiä työtapoja. Oppilas on oivaltanut kielen opiskelussa välttämättömän sinnikkään viestinnällisen harjoittelun merkityksen.

Vapaaehtoinen A-kieli, pohjoissaame

Oppiaines

Puhumisessa ja yleensä kielenkäytön harjoituksissa olisi oltava pohjana ympäristö, aihe tai käyttötilanne, joka sisältää mahdollisuuden opettaa kieleen liittyvää kulttuuria. Kielen ja kulttuurin opetuksessa tulisi käyttää paikallisten ihmisten voimavaroja ja osaamista mahdollisimman paljon. Se tuo opetukseen uusia ulottuvuuksia.

Vuosiluokat 1-2

Tavoitteet

Oppilas

- ymmärtää, että saamen kieli laajentaa ja rikastuttaa hänen saamelaisalueen tuntemustaan
- ymmärtää, että kaksikielisessä yhteisössä tarvitaan myös saamen kielen taitoa
- tuntee saamen kielen sanastoa
- ymmärtää helpposta tekstistä tuttuja asioita
- osallistuu helppoja ja tuttuja asioita käsittelevään keskusteluun.

Opetuksen tavoitteena on

- auttaa oppilasta puhumaan
- opettaa kirjoittamisen alkeet
- tukea kuuntelemisen ja lukemisen oppimista
- antaa käsitys kielen rakenteesta ja toiminnasta.

Kielenkäyttötaidot

- harjaannutetaan suullista ilmaisua ja kuuntelemista
- harjoitellaan lukemista ja kuuntelemista
- oppilas kiinnostuu erityisesti suullisesta perinteestä
- painotus tekemällä oppimisessa: leikit, lorut, laulut.

Keskeiset sisällöt

- arkipäivän sanontoja: pyytäminen, kysyminen, tervehtiminen
- kertominen: kello, osoite, nimi, ikä, koti, koulu, asuminen, esittely (myös saamelaiset henkilönimet: kenen tyttö tai poika, saamelaiset esivanhemmat)
- vaatteet, perhe, eläimet, vuodenajat, esineet, tavarat, koulu, vartalo, jäsenet.

Kielentuntemus: saamen kielen äänteet ja kirjaimet

- oppilas oppii erottamaan äänteet ja minimiparit (mánnu - mannu)
- sanojen perusmuotoja, pronominit yks. 1., 2. ja 3 persoonat
- tavanomaiset adjektiivit, värit
- lukusanat 1-20.

Vuosiluokat 3-6

Tavoitteet

Kieli

Oppilas oppii

- kommunikoimaan ja ymmärtämään tekstissä tai kuultuna tuttuja arkielämään ja rutiininomaisiin tapahtumiin liittyviä sanoja
- ääntämään saamea luontevasti
- kirjoittamaan ja kertomaan suullisesti tutuista asioista.

Kulttuuritaidot

- tutustuu saamelaiseen kielialueeseen ja saamelaisten asuma-alueeseen
- tutustuu saamelaiseen kulttuuriin
- tehdään retkiä muualle saamelaisalueelle mahdollisuuksien mukaan (esim. saamelaisnuorten taidetapahtuma, alkuperäiskansojen elokuvafestivaalit)
- tutustuu saamelaiseen kirjallisuuteen, taiteeseen, joikuun ja muuhun saamelaiseen musiikkiin (saamenkieliset kirjat, saamelaiseen teatteriin tutustuminen mahdollisuuksien mukaan, konsertissa käynti mahdollisuuksien mukaan).
- tutustuu saamelaisiin kertomuksiin ja tarinoihin (paikallisten ihmisten tietämystä hyväksi käyttäen).

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii

- laajentamaan sanavarastoaan aktiivisesti ja käyttämään kieltä suullisessa kanssakäymisessä
- käyttämään itsenäisesti oppikirjaa, sanakirjaa ja tiedonhankintavälineitä.

Keskeiset sisällöt

Tilanteet ja aihepiirit

- jokapäiväinen elämä, perhe, suku, ystävät, koti, koulu, saamelaiset nimet
- kotiseutu ja lähiympäristö, kylä, luonto, eläimet, asumukset
- aika, kuukaudet, päivät, saamelainen kalenteri
- saamelaiset tarinat ja tarinat (paikalliset), saamelainen tapakulttuuri, saamelainen kirjallisuus, elinkeinot, saamelaisalue, saamelainen kansanperinne.

Rakenteet

- verbien taivutus preesensissä, nominien taivutus sijamuodoissa
- lauseenmuodostus.

Vuosiluokat 7-9

Tavoitteet

Kieli

Oppilas oppii

- ymmärtämään omanikäisen nuoren elämään liittyvää ja sisältävää selkeää puhetta ja tekstiä
- ymmärtää lyhyitä kirjoitettuja ja kuultuja viestejä
- kertomaan itsestään ja elämästään
- kertomaan asioista sekä suullisesti että kirjallisesti
- laajentaa aktiivisesti sanavarastoaan.

Kulttuuritaidot

Oppilas

- oppii toimimaan saamenkielisessä yhteisössä
- tutustuu saamelaiseen kirjallisuuteen, taiteeseen ja mediaan (saamenkieliset kirjat, saamenkieliset TV-uutiset ja sanomalehdet, internetin saamenkieliset sivut, tutustuminen saamelaiseen teatteriin mahdollisuuksien mukaan)
- ymmärtää saamen kielen merkityksen saamelaisalueella
- tutustuu saamelaisalueelle erilaisin retkin mahdollisuuksien mukaan (esim. saamelaisnuorten taidetapahtuma, alkuperäiskansojen elokuvafestivaali)

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii

- tarkkailemaan omia kielellisiä tuotoksiaan ja korjaamaan niitä
- kehittää kielitaitoaan aktiivisesti kirjallisia viestejä tuottamalla ja puhumalla
- hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa kieliopinnoissaan

Keskeiset sisällöt

Tilanteet ja aihepiirit

Luokilla 1-6 esiin tulleen lisäksi

- sosiaaliset verkostot
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- julkiset palvelut
- opiskelu, työ ja ammatit
- tiedotusvälineet, viihde, ilmoitukset
- terveys ja hyvinvointi
- saamelainen tapakulttuuri, elinkeinot, saamelaiset tarinat ja kertomukset, saamelainen kirjallisuus, taide, teatteri, saamen kielet, saamelaisyhteisö, saamelaisalue, saamelainen kansanperinne.

Rakenteet

- verbien perustaivutus preesensissä ja imperfektissä kaikissa persoonissa.
- sijamuotojen muodostustavat ja käyttö
- lauseoppi ja sidosrakenteet

Romanikieliset

Romanit ovat Suomen perinteinen etninen vähemmistöryhmä, joka on säilyttänyt oman kulttuurin ja kielen suomalaisuuden rinnalla. Romanit puhuvat äidinkielenään suomea/ruotsia ja kotikielenään romanikieltä.

Romanilasten perusopetuksen järjestämisessä tulee ottaa huomioon romanioppilaiden valtaväestöstä poikkeava kulttuuritausta. Romanikodeissa ei aiemmin - kiertävästä elämäntavasta johtuen - ole juurikaan luettu lapsille eikä heille ole yleisesti varattu erillisiä tarvikkeita askarteluun ja matemaattiseen harjoitteluun. Lapsi kasvaa oman väestöryhmänsä kulttuuriin seuraamalla aikuisia ja oppimalla malleista. Kodin mahdollisesti erilaisesta kasvatustavasta johtuen opetuksen tulisi motiivoida ja tukea romanioppilaita uskomaan itseensä oppijoina, tietoisina oppimisestaan ja mahdollisuuksistaan.

Romanien kulttuuri ja tavat saattavat erota valtaväestön tavoista, mutta opetuksen lähtökohtana on, että Suomen romanit ovat suomalaisia romaneja ja arvostavat omaa maataan ja sen kulttuuria. Oman romanikulttuurin säilyttämisestä suomalaisuuden rinnalla ollaan ylpeitä. Koulutusta arvostetaan ja lasten halutaan käyvän koulua, jotta he voisivat osallistua tasaveroisina yhteiskunnan kehitykseen. Oma kulttuuri koetaan rikkautena ja se halutaan säilyttää edelleen.

Viittomakieliset

Viittomakielinen on kuuro/huono kuuloinen/kuuleva oppilas, jonka äidinkieli tai ensikieli on suomalainen viittomakieli. Hän on oppinut viittomakielen ensimmäisenä kielenään ja se on hänen parhaiten hallitsemansa ja/tai jokapäiväisessä elämässä eniten käyttämänsä kieli.

Tavoitteet

Viittomakielisten opetuksessa noudatetaan vuosiluokkien 1-2 yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin. Opetuskielenä on suomalainen viittomakieli. Sen rinnalla opetuksessa käytetään suomea/ruotsia luku- ja kirjoituskielenä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaan pitäisi tiedostaa omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa, jotta tasa-arvoinen kanssakäyminen olisi mahdollista. Monikulttuurisuuden oppimisen/opetuksen periaatteita käytetään tässä hyväksi. Tavoitteena on myös äänimaailman ja kuulevien kulttuurin piirteiden tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden kulttuurin piirissä on mahdollista.

Oppimisympäristö

Koska suomalainen viittomakieli on vähemmistökieli ja oppilaiden mahdollisuudet sen omaksumiseen ennen kouluikää vaihtelevat suuresti, kiinnitetään opetuksessa erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen oppimisympäristön luomiseen. Viittomakielellä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Sen lisäksi hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti viittomakielistä videomateriaalia sekä uusimpien tieto- ja viestintätekniikan suomia mahdollisuuksia viittomakieliseen kommunikointiin ja tiedonsaantiin.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia eri syistä maahan pysyvässä tarkoituksessa muuttaneita. Käsitteen piiriin kuuluvat turvapaikanhakijat, pakolaiset, siirtolaiset, paluumuuttajat sekä muusta syystä esim. avioliiton vuoksi Suomeen tulleet. Näissä opetus suunnitelman perusteissa tarkoitetaan maahanmuuttajaoppilailla sekä ensimmäisen että toisen polven maahanmuuttajien lapsia.

Maahanmuuttajaoppilaat eroavat toisistaan kielen ja kulttuurin, maahanmuutto syyn ja maassaoloajan suhteen. Nämä erot on otettava huomioon opetuksessa.

Maahanmuuttajien opetuksessa toteutetaan oppilaiden taustat ja lähtökohdat huomioon ottaen vuosiluokkien 1-2 kasvatusta- ja opetuksen yleisiä tavoitteita sekä oppimistavoitteita. Opetuksella on lisäksi erityistavoitteita. Opetuksen tulisi antaa oppilaalle perusta kaksikielisyydelle ja mahdollisuus kasvaa sekä oman kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. Suomen kielen ja oppilaan äidinkielen opetuksen ohella tarvitaan erityistä tukea myös muille oppimisen ja kasvun osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Työskentelyn perustana on oppilaan oppimissuunnitelmassa asetetut henkilökohtaiset tavoitteet, joissa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset kehittymistarpeet.

Maahanmuuttajaoppilaan oppimiseen voi vaikuttaa hänen aikaisempi oppimishistoriansa, joka voi poiketa suomalaisesta oppimiskäsityksestä ja tavasta opiskella sekä motivoituneisuudesta. Oppilas voi tarvita alussa erityistä ohjausta esimerkiksi aktiivisessa tiedonhankinnassa, itsenäisessä työskentelyssä tai ryhmätyötaidoissa. Uutta voi olla myös leikin, musiikin, liikunnan, kuvataiteen ja draaman käyttö kaikessa oppimisessä. Oppilaan ja hänen huoltajiensa tietämystä oman maansa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

Jos Suomen koulutusjärjestelmä, opetusmenetelmät ja oppimiskäsitykset ovat hyvin erilaiset kuin maahanmuuttajaoppilaan lähtömaassa, on kodin ja koulun yhteistyön oltava erityisen tiivistä väärinkäsitysten ja epäluulojen karsimiseksi.

Oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä suomen kielen taito otetaan huomioon oppiaineiden tai aine-ryhmien arvioinnissa. Suomen kielen taitojen mahdollisten puutteiden merkitystä arvioinnissa pyri-

tään vähentämään monipuolisilla, joustavilla ja oppilaan tilanteeseen sovitetuilla arviointimenetelmillä.

MATEMATIIKKA

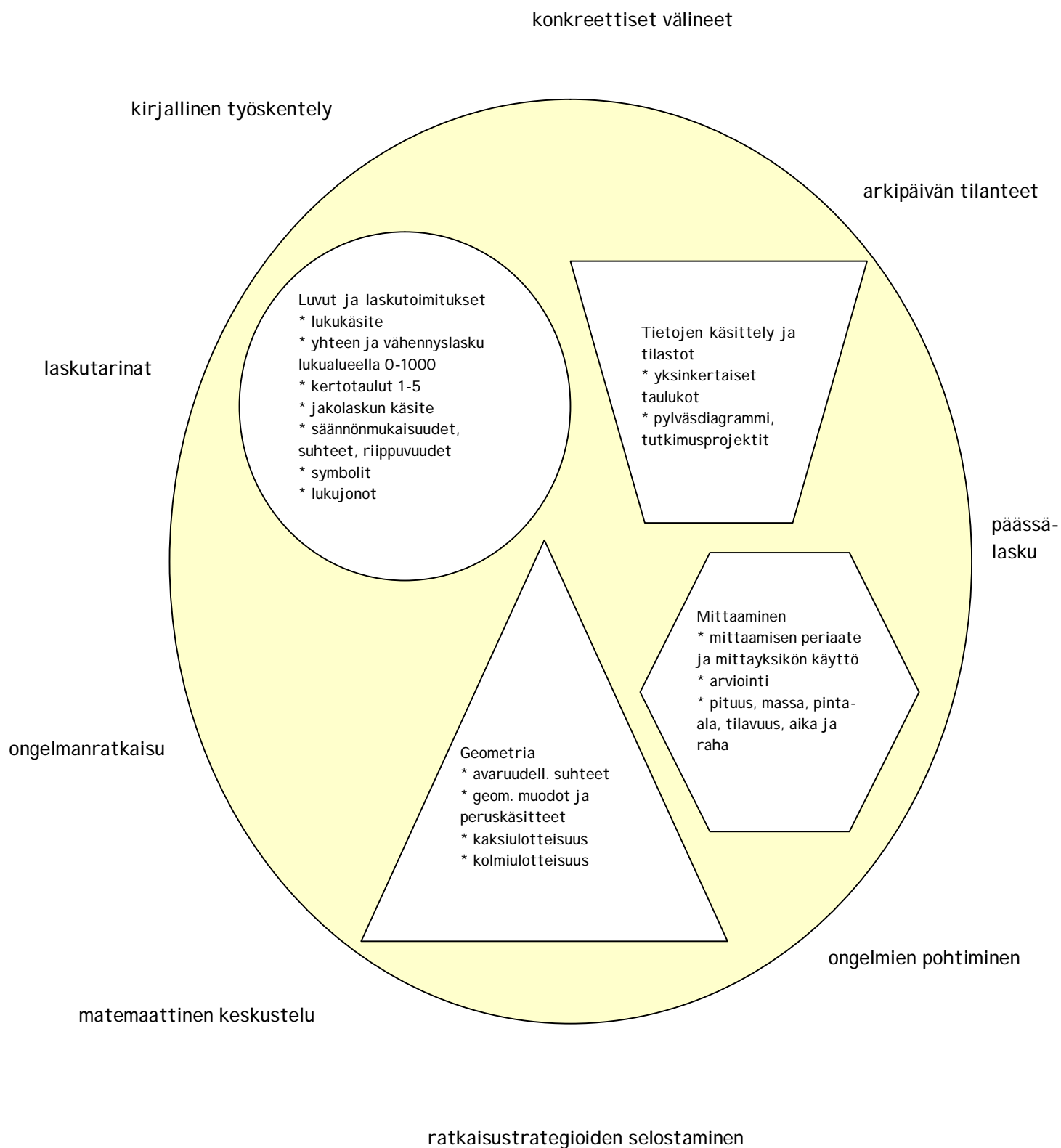
Toimintaperiaatteet

Ongelmaratkaisun ja tutkimuksen idea on keskeistä matematiikan opiskelussa. Opittavia asioita lähestytään ongelmakeskeisesti, jolloin oppilailla on mahdollisuus käyttää omaa luovuuttaan. Oppilaita rohkaistaan puhumaan oivalluksistaan ja tiedoistaan, selittämään ratkaisumenetelmiään toisille sekä ilmaisemaan ajatuksiaan kirjallisesti ja perustelemaan väitteensä. Laskinta käytetään järkevästi luonnollisena apuvälineenä.

Tavoitteet vuosiluokille 1-2

- Oppilas oppii keskittymistä, kuuntelemista, kommunikointia ja ajattelun taitoja.
- Oppilas omaksuu käsitteitä monipuolisten kokemusten kautta.
- Oppilas löytää matemaattisia periaatteita:
  - yhtäläisyyksiä, eroja, säännönmukaisuuksia, syy-seuraussuhteita, luokittelua, vertailua ja järjestyksen asettamista.
- Oppilas oppii tarkkailemaan omaa ajattelemistaan ja kertomaan siitä.
- Oppilas keskustelee matemaattisista ongelmista vertaisryhmässä

Sisällöt

Tavoitteet vuosiluokille 3-5

Vuosiluokkien 3-5 matematiikan opetuksen tavoitteena on matemaattisen ajattelun kehittäminen, matemaattisten ajattelumallien oppimisen pohjustaminen, lukukäsitteiden ja peruslaskutoimitusten varmentaminen sekä matemaattisten käsitteiden omaksuminen.

Sisällöt

3. luokka

- lukualue 0 – 10 000
- varmennetaan allekkain laskua ja lainaamista
- kertotaulut 1-10 hyvin
- kertolasku allekkain, yksinumeroinen kertoja
- mekaaninen jakolasku, yksinumeroinen jakaja, kertolaskun ja jakolaskun yhteys
- laskujärjestys, sulkeiden käyttö
- sovellustehtäviä
- ongelma- ja päättelytehtäviä, päässä laskuja
- taulukoita ja diagrammeja
- kellonaika ja pistemerkintä
- murtolukukäsite
- mittayksiköt: mm, cm, dm, m, km, kg, g, dl, l, €, snt, h, min ja sekä niiden
- tavallisimmat muunnokset
- geometriassa tasokuvioiden ja kappaleiden sekä niiden osien nimeämistä, luokittelua ja piirtämistä: suora, jana, suorakulma, luokitellaan nelikulmioita.

4. luokka

- 0 - 1000 000
- yhteen - ja vähennyslaskua laajennetulla lukualueella
- kaksinumeroinen kertoja
- lämpömittari, opitaan käsite negatiivinen luku
- jakaminen jakokulmassa, yksinumeroinen jakaja
- desimaaliluku, suuruusvertailua ja yksidesimaalisen luvun yhteen - ja vähennyslaskua
- murtoluku, kuvamalli ja samannimisten murtolukujen yhteen - ja vähennyslaskua
- varmennetaan laskujärjestystä
- päivämäärän merkitseminen, kellonaika pistemerkintänä, tutustutaan 60-järjestelmään
- kulmien ja kolmioiden luokittelua, nelikulmioiden luokittelua ja piiri
- tietojen etsimistä ja tulkintaa, yhdistetty pylväsdiagrammi, viivadiagrammi
- sanallisia tehtäviä ja niistä lausekkeen laadintaa
- päässä laskuja

5. luokka

- varmennetaan laskutoimitukset luonnollisilla luvuilla, jaollisuus
- desimaaliluvut, suuruusvertailu, yhteys murtolukuihin, yhteen - ja vähennyslasku sekä desimaaliluvun kertominen ja jakaminen luonnollisilla luvuilla
- murtoluku, laventaminen, supistaminen, murtolukujen yhteen - ja vähennyslasku, murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys
- kymmenjärjestelmän mittayksiköt ja pinta-alan mittayksiköt, muuntamista paikkakaaviota hyväksi käyttäen
- ympyrä, harpin käyttö, kulman mittaaminen, suorakulmion, suunnikkaan ja kolmion pinta-ala
- arviointia, päättelyä, tietojen etsimistä diagrammeista ja taulukoista, luokittelua ja järjestämistä, keskiarvo, tyyppiä arvon ja mediaanin käsite
- koordinaatiston 1. neljännes

- mittaustulosten arviointia ja tarkistamista
- suurennoksia ja pienennöksiä, yhdenmuotoisuus ja mittakaava
- sanallisten tehtävien ratkaisemista ja niistä lausekkeen laatiminen
- kokemuksia klassisesta todennäköisyydestä ja tilastollisesta todennäköisyydestä
- päässälaskuja

Arvosanat pohjautuvat tuntityöskentelyyn, kotityöskentelyyn, harrastuneisuuteen ja kirjallisiin kokeisiin.

Arvosanan 8 perusteet vuosiluokilla 3-5

Hyvä osaaminen edellyttää, että oppilas osaa käyttää matemaattisia käsitteitä oikein, osaa kuvata reaali maailman tilanteita ja ilmiöitä matemaattisesti sekä osaa noudattaa sääntöjä. Lisäksi hän osoittaa omaksuneensa matemaattisen ajattelun perusteita.

Tavoitteet vuosiluokille 6-9

Vuosiluokkien 6-9 tavoitteena on matemaattisen osaamisen vahvistaminen ja riittävien perusvalmiuksien tarjoaminen. Perusvalmiuksiin kuuluvat arkipäivän matemaattisten ongelmien mallintaminen, matemaattisten ajattelutapojen oppiminen sekä muistamisen, keskittymisen ja täsmällisen ilmaisun harjoittelu.

Sisällöt

6. luokka

- jakaminen jakokulmassa 2-numeroisella luvulla
- harjoitellaan laskulakien käyttöä
- desimaaliluvun kertominen ja jakaminen desimaaliluvulla
- hinnan laskeminen yksikköhinnan avulla
- käsitteiden "monikokertainen" ja suhde harjoittelua
- prosenttilasku, yhteys murtolukuihin ja desimaalilukuihin, prosenttikerroin
- murtoluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla
- pitkän ja lyhyen aikavälin laskeminen, sekunnin kymmenys- ja sadasosat
- varmennetaan mittakaava
- suorakulmaisen särmiön tilavuus, tilavuuden mittayksiköiden käyttö sekä kuutio- ja vetomittojen vastaavuus
- erilaisten diagrammien tulkintaa ja laadintaa
- harjoitellaan sanallisten tehtävien lausekkeen laadintaa ja ratkaisemista sekä ongelmien ratkaisua
- päässälaskua

7. luokka

Kurssi 1

- kerrataan laskujärjestyssääntöjä
- harjoitellaan laskimien käyttöä
- murtoluvut
  - nopea kertaus 5-6 luokalla opetettaviin asioihin (murtolukujen kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla)
  - uutena asiana opetetaan murtolukujen kertominen ja jakaminen murtoluvulla sekä yhdistetyt laskutoimitukset murtoluvuilla
- graafiset kuvaajat
- prosentit ympärillämme
- sanallisia tehtäviä liittyen yksiköihin pituus, aika, massa ja hintalaskuja

- sanallisten tehtävien yhteydessä kiinnitetään huomiota vastauksen esittämistarkkuuteen (merkitsevät numerot ja desimaalien tarkkuuteen pyöristäminen)
- ongelmaratkaisua

Tavoitteena on vahva peruslaskutaito ja harjaantuminen laskimen käyttöön.

Kurssi 2

- lukualue laajennetaan käsittämään rationaaliluvut
- itseisarvon ja vastaluvun käsite
- laskutoimitukset positiivisilla ja negatiivisilla luvuilla
- kirjaimet matematiikassa
- tutustutaan lauseke käsitteeseen ja lausekkeen sieventämiseen
- mallintaminen
- koordinaatisto (kaikki neljännekset)
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono

Tavoitteena on, että oppilas osaa peruslaskutoimitukset myös negatiivisilla luvuilla sekä osaa laatia yksinkertaisia matemaattisia malleja. Lisäksi oppilas osaa sijoittaa lukuparin koordinaatistoon.

Kurssi 3

- peruskäsitteiden (suora, viiva, piste, jana puolisuora) kertaus
- uutena asiana opetetaan kulmien välisiä yhteyksiä
  - vieruskulma
  - ristikulma
  - samankohtaiset kulmat
- monikulmioihin liittyviä käsitteitä (lävistäjät, monikulmion kulmien summa), mutta ei piirejä ja pinta-aloja
- ympyrä (säde, halkaisija, jänne, sektori, segmentti, kehäkulma, keskuskulma ja tangenttikulma)
- kappaleiden luokittelu
- yhtenevyys ja symmetria
- geometrista konstruktioita

Tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan tasokuvioita ympäristöstä, hahmottamaan ja rakentamaan geometrisia kappaleita sekä tutustuu käsitteisiin symmetria ja yhtenevyys.

8. luokka

Kurssi 4

Potenssit

- potenssimerkintä
- eksponentin vaikutusalue
- samankantaisten potenssien tulo - ja osamäärä
- tulon ja osamäärän potenssi
- potenssin potenssi
- nolla eksponenttina
- kymmenpotenssimuoto

neliöjuuri

- määritelmä
- neliöjuuren laskeminen
- lukualueen laajentaminen reaalityyppisiin

Tavoitteena on, että oppilas hallitsee potenssioppiin ja neliöjuuriin liittyvät laskutoimitukset ja osaa käyttää laskinta apuna laskettaessa suurilla ja pienillä luvuilla.

Kurssi 5

Polynomit

- peruskäsitteet
- yhteen ja vähennyslasku
- kertolasku (monomi kertaa polynomi)
- nopeimmille voi ottaa jo binomin muistikaavoja

yhtälöt

- peruskäsitteitä
- yhtälön ratkaiseminen
- toisen asteen yhtälöt
- probleemat
- suhde ja verranto
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus

Tavoitteena on, että oppilas hallitsee polynomilaskennan säännöt ja osaa käyttää yhtälönratkaisutaitoja erilaisissa ongelmatehtävissä.

Kurssi 6

geometria

- pinta-alayksiköiden kertaus
- monikulmioiden piirit ja pinta-alat
- ympyrän kehän pituus, kaaren pituus, ympyrän pinta-ala ja sektorin ala
- yhdenmuotoisuus
- geometrisia todistamisia
- Pythagoraan lause
- muistikolmio ja neliön lävistäjä

Tavoitteena on, että oppilas hallitsee tavallisimpien tasokuvioden piirin ja pinta-alan laskemisen sekä osaa käyttää Pythagoraan lausetta.

Lisäksi oppilas osaa suorittaa yksinkertaisia geometrisia todistuksia.

Kurssi 7

Prosenttilasku

- prosenttien käsite
- p % luvusta
- kuinka monta prosenttia?
- muutos ja vertailuprosentit
- korkolasku
- yhtälöt ja prosenttilasku
- promille

Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää prosenttikäsitteen sekä osaa käyttää prosenttilaskuun liittyviä sääntöjä.

Kurssi 8

Trigonometriaa ja avaruusgeometriaa (särmio, lieriö, kartio, pallo)

Tavoitteena on, että oppilas osaa hahmottaa kolmiulotteisia kappaleita ja osaa laskea erilaisten kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia. Lisäksi hän osaa käyttää trigonometriaa suorakulmaisen kolmion osien laskemisessa.

Kurssi 9

- funktio
- yhtälöpari (graafinen ja algebrallinen ratkaisu)
- epäyhtälön käsite ja ratkaisemisen periaate
- nimittäjän poisto yhtälöissä

Tavoitteena on, että oppilas osaa suoran piirtämisen sekä hallitsee jonkun yhtälöparin ratkaisutavan.

Epäyhtälöiden osalta oppilaan on tiedettävä, miten epäyhtälö eroaa yhtälöstä ja osattava ratkaista yksinkertaisia ensimmäisen asteen epäyhtälöitä.

Kurssi 10

- tilastotiede
- todennäköisyys
- arkipäivän matematiikkaa (vero ilmoitus, lainojen hoitokulujen laskemista)
- projekteja

Tavoitteena on että oppilas osaa lukea tilastoja sekä ymmärtää satunnaisuuden ja todennäköisyyden merkityksen arkielämän tilanteissa.

Toimintaperiaate yhdeksännen luokan kursseihin

Kursseissa 9 ja 10 olisi hyvä, jos oppilaat voitaisiin jakaa kahteen eri tasoiseen ryhmään. Kurssien sisältöjä voidaan suunnitella huomioimalla oppilaiden osaamistaso ja heidän jatko-opiskelusuunnitelmat. Heikompien oppilaiden kohdalla voimme keskittyä vain perusasioihin. Oppilaiden jako tällaisiin ryhmiin takaa oppilaille paremmin heidän tasonsa mukaisen opetuksen.

Arvosanat pohjautuvat tuntityöskentelyyn, kotityöskentelyyn, harrastuneisuuteen ja kirjallisiin kokeisiin. (Arvosanojen antamisessa noudatetaan opetussuunnitelman yleisessä osassa esitettyjä perusteita.)

Arvosanan 8 perusteet

Vuosiluokalla 6 hyvä osaaminen edellyttää, että oppilas osaa käyttää matemaattisia käsitteitä oikein, osaa kuvata reaalimaailman tilanteita ja ilmiöitä matemaattisesti, osaa noudattaa sääntöjä. Lisäksi hän osoittaa omaksuneensa matemaattisen ajattelun perusteita .

Vuosiluokilla 7-9 takia hyvän osaamisen perusteet on huomioitava kurssiarvosanoissa, koska päättönumero määräytyy kurssiarvosanojen perusteella. Jokaisen kurssin lopussa on esitetty hyvän osaamisen tavoite.

Päättönumeroon vaikuttaa suoritettujen kurssien lisäksi päättökoe, joka tehdään yhdeksännen luokan lopussa.

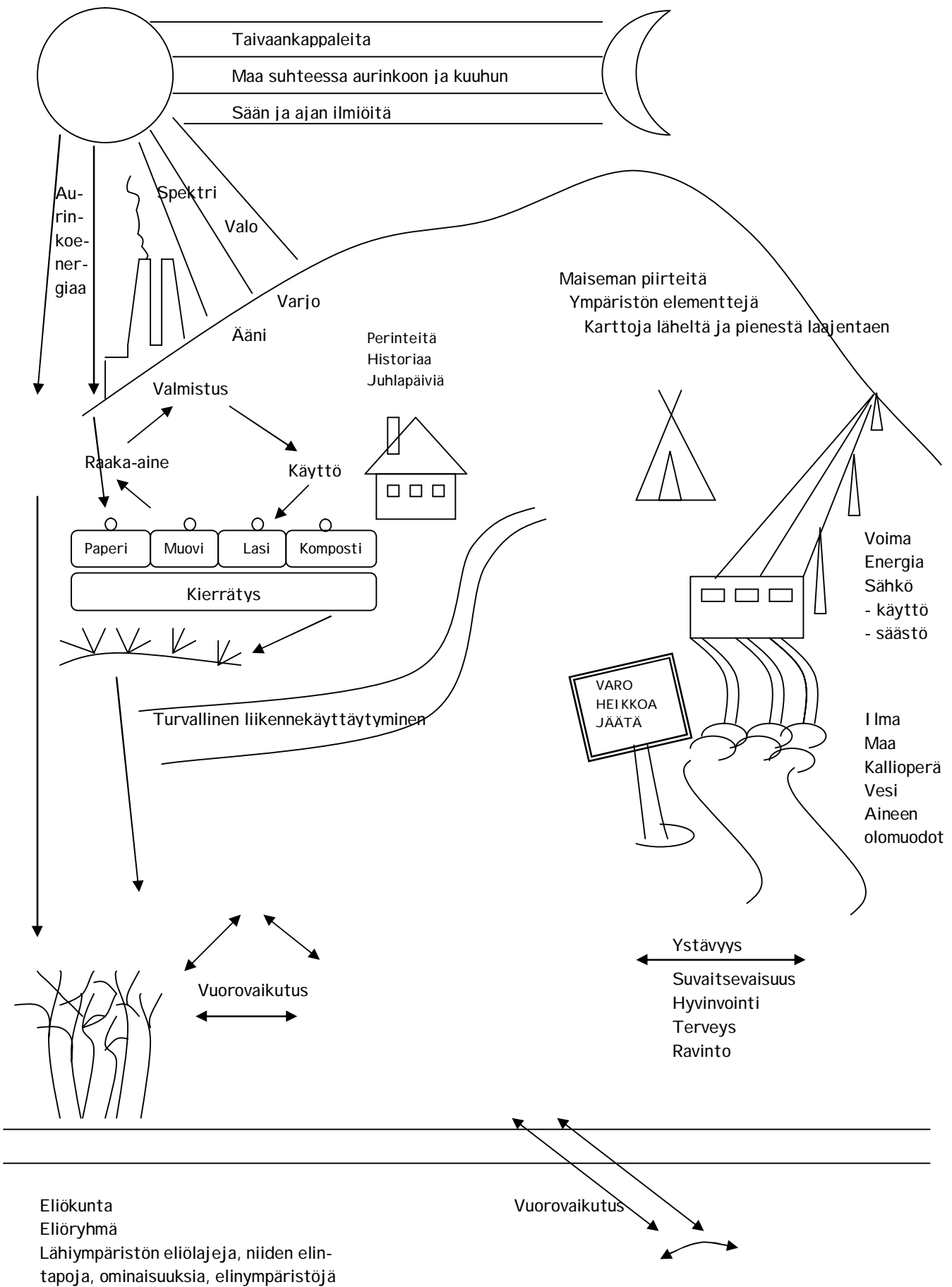
YMPÄRISTÖ JA LUONNONTIETO

Ympäristö- ja luonnontieto, [vuosiluokat 1-2](#)

Tavoitteet

- Oppilas saa kokemuksia ja elämyksiä rakennetusta ja luonnonvaraisesta ympäristöstä
- Hän oppii tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja muuta ympäristöä

- Hän tiedostaa itsensä osaksi ympäristöään ja oppii toimimaan siinä vastuullisesti
- Hän harjoittelee monipuolista tiedonhankintaa ja opettelee arvioimaan tietoa
- Hän saa mahdollisuuksia myönteisiin oppimiskokemuksiin ja iloitsee oivalluksistaan ja osaamisestaan
- Oppilas oppii keskeisiä turvallisuuteen ja terveyteen liittyviä asioita koulupäivän aikana konkreettisissa tilanteissa

Ympäristö- ja luonnontieto, vuosiluokat 3-4

Biologia ja maantieto, vuosiluokat 5-6

3.-4. –luokilla ympäristö- ja luonnontieto on integroitu aineryhmä, johon kuuluvat biologia, maantieto, fysiikka, kemia ja terveystieto.

5.-6. –luokilla biologian opetuksessa tutkitaan elämää ja sen ilmiöitä sekä maantiedon opetuksessa tavoitteena on laajentaa oppilaan maailmankuvaa kotimaasta Eurooppaan ja muualle maailmaan. Biologian ja maantiedon opetukseen integroidaan terveystiedon ainesta.

Tavoitteet vuosiluokille 3 - 6

Tavoitteena 3.-6. –luokilla on, että oppilas oppii

- hankkimaan tietoja sekä tekemään havaintoja luonnosta ja ympäristöstä
- esittämään tutkimustuloksia eri tavoin
- liikkumaan luonnossa ja havainnoimaan sekä tutkimaan maastoss-
- toimimaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden puolesta
- tekemään ja tulkitsemaan karttoja sekä käyttämään kriittisesti erilaisia tiedon lähteitä (tilastot, kuvat, sähköiset viestimet)
- tuntemaan kotiseudun elinkeinoelämää, julkisia palveluita ja järjestöjä
- tekemään havaintoja itsestään, huolehtimaan terveydestään ja ottamaan vastuuta omista teoistaan

Lisäksi tavoitteena on tehdä vuosittain teemaan sopivia opintoretkeä.

3. - 4. luokkien ympäristö- ja luonnontiedon keskeiset sisällöt

Eliöt ja elinympäristöt	Lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana	Ympäristön ilmiöitä ja aineita	Ihminen ja terveys	Turvallisuus
-oman lähiympäristön kasvi-, sien- ja eläinlajeja -erilaisia elinympäristöjä esim. piha, niitty -kasvien ja eläinten elämänvaiheet	-vuorokauden- ja vuodenaajat -luonnonympäristö/ ihmisen muovaama ympäristö -maasto, kartta, ilmansuunnat -kotiseutu ja oma maakunta - Suomi, Pohjoismaat ja Baltia -luonnon säästäminen ja kierrätys	-oman lähiympäristön luonnonilmiöitä (veden kiertokulku) -magneettiset ja sähköiset ilmiöt -ihmisen elinehdot maapallolla (lämpö, valo, vesi, ravinto, ilma) -yksinkertaisimmat koneet (vipu, pyörä, jousi, kolmio- ja putkikaranne)	-ihmisen keho ja kasvu pääpiirteis-sään -ensiapu ja toiminta hätätilanteessa -henkinen hyvinvointi ja mielen-terveys	-kiusaamisen ja väkivallan ehkäiseminen -hyvät tavat

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 4. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- osaa tehdä havaintoja eri aisteilla sekä osaa kohdistaa huomionsa havaintojen teon kohteen olennaisiin piirteisiin
- osaa kuvailla, vertailla ja luokitella kappaleita ja eliöitä sekä ilmiöitä niiden erilaisten ominaisuuksien perusteella

- osaa tehdä ohjatusti yksinkertaisia tutkimuksia, jotka kohdistuvat luontoon, luonnon ilmiöihin ja rakennettuun ympäristöön
- osaa käyttää erilaisia tietolähteitä ja vertailla eri tavoin hankkimaansa tietoa
- osaa ilmaista luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä hankkimaansa tietoa puhuen, kirjoittaen ja piirtäen.

Eliöt ja ympäristöt

Oppilas

- ymmärtää kuinka elollinen ja eloton luonto eroavat toisistaan ja osaa kuvata eri elinympäristöjen kuten pihan, puiston, metsän, niityn ja pellon piirteitä sekä tunnistaa niiden tavallisimpia eliölajeja; oppilas osaa antaa esimerkkejä selkärangattomista ja selkärangattomista eläimistä
- tuntee vuodenaikojen vaihtelun piirteet ja osaa kuvata kuinka eliöt ovat sopeutuneet eri vuodenaikoihin ja erityisesti Suomen talveen
- tietää mistä ruoka-aineet ovat peräisin ja missä ruoka tuotetaan
- osaa kuvata luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön eroja, osoittaa kiinnostusta ja vastuullisuutta niitä kohtaan sekä osaa arvioida ympäristön kauneutta, monimuotoisuutta ja viihtyisyyttä
- ymmärtää kartan ilmaisutavan sekä osaa käyttää kartanluvussa apuna ilmansuuntia, karttamerkkien selitystä ja janamittakaavaa ja osaa laatia yksinkertaisen kartan koulun pihasta ja omasta lähiympäristöstään
- osaa kuvata kotiseutunsa ja oman maakuntansa luonnonoloja ja ihmisen toimintaa
- oppilas osaa hahmottaa Suomea, Pohjoismaita ja muita lähialueita sekä ymmärtää näiden alueiden maisemallisen rikkauden
- ymmärtää kotiseutunsa osana Suomea ja Suomen osana Pohjoismaita sekä ymmärtää maapallon ihmisen elinpaikkana.

Ympäristön aineita ja ilmiöitä

Oppilas

- osaa käyttää keskeisiä käsitteitä ja hahmottaa käsitteitä kokonaisuuksina
- osaa käyttää yksinkertaisia tutkimusvälineitä, kuten kelloa, pituusmittoja, lämpömittaria ja luuppia, sekä käyttää havaintojen teossa myös itse tehtyjä välineitä
- osaa selittää yksinkertaisten laitteiden, kuten vivun, pyörän, jousen, toimintaa sekä osaa tutkia erilaisten rakenteiden lujuutta
- osaa rakentaa yksinkertaisen virtapiirin pariston, lampun ja johtimien avulla sekä tuntee kodissa käytettäviä sähkölaitteita; hän ymmärtää, että sähkön käyttöön liittyy vaaroja ja osaa käyttää sähkölaitteita turvallisesti
- tuntee erilaisia valon, äänen ja lämmön lähteitä sekä tunnistaa ja osaa tutkia valoon, ääneen ja lämpöön liittyviä ilmiöitä kuten äänen eteneminen, valon eteneminen ja heijastuminen sekä lämmön siirtyminen ja lämmittäminen
- tuntee näön ja kuulon suojelemaan sekä palovammojen ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä ja osaa toimia niiden mukaisesti
- osaa tutkia ilman ja veden ominaisuuksia, veden olomuodon muutoksia ja osaa kuvailla veden kiertokulkua luonnossa
- ymmärtää aineen muuttumisen toiseksi aineiksi esimerkiksi kynttilän tai puun palaessa sekä tuntee herkästi syttyviä aineita ja osaa käyttää alkusammutusvälineitä
- tuntee erilaisten aineiden ja materiaalien ominaisuuksia ja käyttötarkoituksia ja tietää, että kotona voi olla vahingollisia aineita, kuten lääkkeitä, pesu- ja puhdistusaineita sekä liuottimia, tupakka- ja alkoholituotteita
- osaa lajitella jätteitä, ei roskaa ympäristöä sekä osaa säästää vettä, sähköä ja lämpöä.

Ihminen ja terveys

Oppilas

- osaa kuvata kasvun ja kehityksen sekä elämänsä eri vaiheita, osaa nimetä ihmisen tärkeimmät ruumiinosat ja keskeisiä elintoimintoja
- tuntee terveyttä edistäviä arkikäytäntöjä ja tottumuksia: vuorokausirytmii, riittävä uni ja lepo, ravinto, säännöllinen ruokaileminen, päivittäinen liikunta, oikeat työskentelyasennot koulussa ja kotona, ryhti, suun terveys, hygienia, pukeutuminen
- osaa perussäännöt ryhmässä toimimisesta ja kohteliaasta käytöksestä; hän osaa tunnistaa ja nimetä erilaisia tunteita ja tietää, että tunteiden ilmaisua voidaan säädellä
- osaa kuvata tavallisimpia lasten sairauksia, niiden oireita ja itsehoitoa; hän tietää lääkkeiden käytön perussääntöjä; hän osaa yksinkertaisia ensiaputaitoja sekä osaa hälyttää ja hakea apua tarvittaessa.

Turvallisuus

Oppilas

- osaa kuvata erilaisia kiusaamisen ja väkivallan tunnuspiirteitä; hän tietää yksilön oikeuden fyysiseen koskemattomuuteen sekä tunnistaa hyväksytyt ja ei-toivotut kosketuksen erot; hän tietää, miten tarvittaessa voi hakea apua itselleen, ja tietää, ketkä auttavat koulussa ja lähiyhteisössä
- tietää ikäkautensa mukaisesti, mikä on luvallista toimintaa ja mikä ei
- tietää ja tunnistaa turvallisuutta uhkaavia vaaratekijöitä lähiympäristössä ja liikuttaessa liikenteessä, vesillä tai jäällä; hän tuntee jalankulkijana ja pyöräilijänä keskeiset liikennesäännöt ja ymmärtää, miksi sovittuja ohjeita ja sääntöjä pitää noudattaa.

5. - 6. luokkien biologian keskeiset sisällöt

Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu ja kehitys	Lähiympäristön eliöiden lajintuntemusta ja luokittelua	Ravinnontuotanto ja ruuan kulku luonnosta pöydän kautta takaisin luontoon	Ympäristönsuojelu	Metsä
-kehon rakenne -keskeiset elintoiminnot -seksuaalisuus -ihmissuhteet -terveelliset elämäntavat			-kuluttajakasvatus -kierrätys -ekologinen ajattelu	-metsä elinyhteisönä -metsän hyöty- ja virkistyskäyttö

5. - 6. luokkien maantiedon keskeiset sisällöt

Eurooppa	Maanosien sijainti maapallolla	Maapallon lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet
-lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet -elämä ja kulttuuri -keskeinen nimistö		

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 6. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- osaa liikkua luonnossa sekä havainnoida ja tutkia luontoa
- osaa kuvata tekemiään yksinkertaisia luontoon ja muuhun ympäristöön liittyviä tutkimuksia sekä selostaa niiden tuloksia
- tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja osaa kerätä lähiympäristön kasveja ohjeiden mukaisesti.

Eliöt ja elinympäristöt

Oppilas

- tuntee eri selkärangkaisryhmät ja tunnistaa lähiympäristön yleisimmät nisäkkäät, linnut ja kalat sekä osaa kertoa esimerkkejä eläinten sopeutumisesta ympäristöönsä
- tietää, että vihreät kasvit valmistavat itse oman ravintonsa yhteyttämisen avulla
- osaa selittää ravintoketjun pääperiaatteet jonkin esimerkin avulla
- ymmärtää ja osaa antaa esimerkkejä siitä, miksi ja miten ihminen on riippuvainen luonnosta ja osaa selvittää peruselintarvikkeiden alkuperän
- osaa antaa esimerkkejä siitä, miten lähiluontoa ja asuinympäristöä voidaan vaalia ja suojella.

Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu, kehitys ja terveys

Oppilas

- osaa kuvata perusasioita ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista
- osaa tarkastella omaan kasvuunsa ja kehitykseensä liittyviä muutoksia, osaa selittää murrosiän ja seksuaalisen kehityksen muutoksia tytöillä ja pojilla sekä antaa esimerkkejä niiden yksilöllisestä ilmenemisestä
- osaa antaa esimerkkejä siitä, miten tunteiden ilmaisua voidaan säädellä, ja siitä, miten asioita voidaan tarkastella myös muiden ihmisten näkökulmasta, sekä osaa esimerkein kuvata tunneilmaisuuksiin liittyvää ihmisten erilaisuutta
- tietää ikäkauteensa liittyvät oikeutensa ja vastuunsa.

Karttataidot

Oppilas

- osaa etsiä kartastosta tutkimiaan paikkoja, käyttää kartanluvussa hyväkseen karttamerkkejä ja mittakaavoja sekä osaa tulkita erilaisia karttoja
- osaa tulkita tilastoja, diagrammeja, kuvia, ja sähköisten viestimien välittämää tietoa sekä osaa kriittisesti arvioida eri tietolähteitä
- osaa itse laatia yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.

Eurooppa osana maailmaa

Oppilas

- tietää pääpiirteissään Euroopan valtiot ja niiden pääkaupungit sekä osaa kuvata luonnonolojen vaihtelua ja ihmisen toimintaa Euroopassa.

Ihmisten elämän ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla

Oppilas

- tietää maailmankartan keskeisen nimistön, kuten maanosat, valtameret, suurimmat vuorisotot sekä sademetsä- ja aavikkoalueet
- tietää, että maapallolla on erilaisia ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä ja osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten ilmasto-olot, kuten lämpötila ja sademäärä, vaikuttavat ihmisen toimintaan.

taan, erityisesti maatalouteen ja asumiseen eri vyöhykkeillä sekä osaa kuvata ihmisten elämää erilaisissa ympäristöissä

- osaa kertoa esimerkkejä eri alueilta siitä, miten ihmisen toiminta, kuten kaupunkien ja teollisuuden rakentaminen, liikalaiduntaminen ja polttopuun kerääminen ovat aiheuttaneet muutoksia ympäristössä
- osaa tunnistaa oman kulttuurin ja vieraiden kulttuurien piirteitä.

BIOLOGIA

Vuosiluokat 7–9

Biologian opetuksessa tutkitaan elämää, sen ilmiöitä ja edellytyksiä. Keskeistä biologiassa on eliölajiston (kasvien, eläinten, sienten ja mikrobien) monimuotoisuuden ja vuorovaikutuksen ymmärtäminen, eliölajien rakenteen ja toiminnan tunteminen ja lajistollinen kehittyminen eli evoluutio. Aikuistuvalla nuorella oman elimistön rakenteen ja elintoimintojen ymmärtäminen tulee tärkeäksi, suhde omaan itseensä ja kanssaihmiin ja suhde luontoon. Biologian opetuksessa oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota ihmisen ja muun luonnon välisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä korostetaan ihmisen vastuuta luonnon monimuotoisuuden suojelussa.

Biologian opetuksen tulee perustua tutkivaan oppimiseen ja kehittää oppilaan luonnontieteellistä ajattelua. Opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle valmiudet havainnoida ja tutkia luontoa. Opetus järjestetään siten, että oppilaat saavat myönteisiä elämyksiä ja kokemuksia luonnossa opiskelusta, oppilaiden ympäristötietoisuus kehittyy ja halu vaalia elinympäristöjä ja elämän eri muotoja kasvaa.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- käyttämään biologialle ominaisia käsitteitä ja tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä
- kuvaamaan elämän perusilmiöitä
- tunnistamaan eliölajeja, tuntemaan niiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään niiden sopeutumista ympäristöön
- hahmottamaan ekosysteemin rakenteen ja toiminnan sekä ymmärtää luonnossa vallitsevia syy- ja seuraussuhteita
- tuntemaan ihmisen perusrakenteen ja keskeiset elintoiminnot sekä ymmärtämään seksuaalisuuden biologisen perustan
- tuntemaan perinnöllisyyteen liittyviä keskeisiä käsitteitä
- tuntemaan kasvinviljelyn periaatteita ja ymmärtämään biotekniikan arkipäivän sovellusten merkityksen ja pohtimaan niihin liittyviä eettisiä kysymyksiä
- tunnistamaan ympäristömuutoksia, pohtimaan niiden syitä ja esittämään ongelmien ratkaisumahdollisuuksia
- arvostamaan luonnon monimuotoisuutta ja suhtautumaan myönteisesti sen vaalimiseen
- ymmärtämään ympäristönsuojelun keskeiset tavoitteet ja luonnonvarojen kestävä käytön periaatteet.

Kurssien oppisisällöt

1. KURSSI

Vesiekosysteemi (38 tuntia)

Kurssin tavoitteena on perehdyttää oppilas ekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä sen merkitykseen luonnossa. Esimerkkiekosysteeminä käytetään vesien (sisävedet, meret) ekosysteemejä.

- Vesi elinympäristönä, järvet, virtaavat vedet, Itämeri
- Ekosysteemin ominaispiirteet ja tyypilliset eliölajit

- Eliölajien rakenne ja toiminta
- Tuottajien, kuluttajien ja hajottajien tehtävät ja merkitys ekosysteemissä
- Ravinteiden merkitys ekosysteemiä muokkaavana tekijänä
- Vesien rehevöityminen ja happamoituminen
- Ihmistoiminnan merkitys ekosysteemiä muokkaavana tekijänä

2. KURSSI

Metsien Suomi (38 tuntia)

Kurssin tarkoitus on perehdyttää oppilas metsä- ja suoekosysteemien määräytymiseen maamme eri osissa sekä ekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan, kasvien rakenteeseen, kasvien elintoi-
mintoihin ja kasvillisuuden merkitykseen luonnon kiertokulussa. Pohjoisten metsien erikoispiirteet ja tunturiekosysteemi.

- Kasvien rakenne ja elintoiminnot ekosysteemin osana
- Aineiden kierto ja energian kulku luonnossa sekä ihmisen vaikutus niihin
- Kasvien ja eläinten riippuvuussuhteet, ravintoketjut
- Suomen yleisimmät metsätyypit ominaispiirteineen ja niiden kehittymiseen vaikuttavat tekijät
- Ekosysteemiä indikoiva lajisto
- Metsänhoitotoimet, metsäluonnon moninaisuus ja suojele
- Suo elinympäristönä: suotyypit, suoyhdistelmätyypit, suoekosysteemin toiminta
- Eläinten käyttäytyminen
- Talviekologia: eliöiden sopeutuminen talveen
- Tunturiekosysteemi

3. KURSSI

Ihmisen elimistön toiminta (38 tuntia)

Kurssin tavoitteena on perehdyttää oppilas ihmiseen biologisena kokonaisuutena. Ihmisen rakenne ja elintoiminnot, elimistön säätelyjärjestelmät, nautintoaineiden vaikutuksista elimistön toimintaan ja terveyteen.

- Elimistöjen rakenne ja toiminta: solu, kudokset, iho, ruoansulatus ja ravintoaineet, hengitys, verenkiertojärjestelmä ja kuonaeritystoiminta.
- Elimistön säätelyjärjestelmät, hormonitoiminta ja hermosto sekä aistit
- Nautintoaineet, tupakka, alkoholi, huumeet ja raittiuskasvatus

4. KURSSI

Seksuaalisuus, perinnöllisyys ja evoluutio (38 tuntia)

Kurssin tavoitteena saada käsitys ja ihmisen perinnöllisyydestä. Mikrobit taudin aiheuttajina ja elimistön puolustusjärjestelmät tauteja vastaan. Perustietoa yleisistä taudeista, tartuntataavoista, rokotuksesta ja lääkkeistä. Vastuu terveydestä ja hyvinvoinnista. Tutustua eliömaailman kehitykseen eli evoluutioon.

- Seksuaalisuus ja ihmissuhteet: sukupuolielimistön rakenne ja toiminta, hedelmöitys, sikiönkehitys, synnytys sekä ihmisen vastuu seksuaalisessa käyttäytymisessä. Sukupuolitaudit ja ehkäisymenetelmät
- Taudit, tartuntatavat, elimistön puolustusjärjestelmä, rokotus, lääkkeet
- Perinnöllisyys, perintötekijät ja ominaisuuksien siirtyminen jälkeläisille
- Biotekniikan mahdollisuudet ja niihin liittyvät eettiset kysymykset.
- Evoluutio, elämän kehittyminen maapallolle, eliöiden rakennepiirteiden muuttuminen eri kehitysvaiheissa
- Ihmisen biologinen ja kulttuurinen evoluutio sekä ihmislajin ominaispiirteet
- Ihmistoiminnan vaikutus maapallon elinolosuhteisiin ja vastuu kestävästä kehityksestä

- Ratkaisumahdollisuuksia ympäristöongelmien ehkäisemiseksi ja vaurioiden korjaamiseksi
- Luonnonympäristön ja kulttuuriympäristön suojele

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Biologian tutkimustaidot

Oppilas osaa

- käyttää mikroskooppia näytteitä tutkiessaan
- työskennellä annettujen ohjeiden mukaan maastossa ja laboratoriossa sekä kerätä kasveja ja muita näytteitä ohjeiden mukaisesti
- toteuttaa itsenäisesti pienimuotoisia tutkimuksia.

Luonto ja ekosysteemit

Oppilas

- osaa jaotella eliöitä pääryhmittäin keskeisten tuntomerkkien avulla ja tunnistaa lähiluonnon kasvi-, eläin- ja sienilajeja
- osaa kuvata ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan
- osaa nimetä ja kuvata metsä- ja järvityyppejä sekä osaa vertailla niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää, miten ja miksi ekosysteemit eroavat toisistaan
- osaa joidenkin esimerkkien avulla kuvata, miten eliöt ovat sopeutuneet elinympäristöönsä ja miten kasvupaikkatekijät/elinolot vaikuttavat niihin
- osaa tunnistaa ekosysteemin luontaisia muutoksia (esimerkiksi vuodenaikojen vaihtelu, metsän kehitys jne.)
- osaa antaa esimerkkejä siitä, miten ihminen voi omilla toimillaan muuttaa ekosysteemiä, ja pohtia syitä muutoksiin (esimerkiksi peltoviljely, teiden ja talojen rakentaminen, vesien putoaminen/juoksuttaminen jne.)
- osaa tehdä pienimuotoisia metsä-, vesi- tai suoekosysteemiin liittyviä tutkimuksia
- osaa selostaa perusasioita metsänhoidosta ja kasvinviljelystä
- osaa kuvata esimerkein luonnon monimuotoisuutta, perustella sen merkitystä ekologisen kestävyuden kannalta sekä esitellä metsien kestävästä käytön periaatteet.

Elämä ja evoluutio

Oppilas osaa

- kuvata pääpiirteet kasvi- ja eläinsolun rakenteesta
- selostaa fotosynteesin ja kuvata sen merkityksen eliökunnan kannalta
- kuvata kasvien, eläinten, sienten ja mikrobien lisääntymistä
- erottaa toisistaan kasvullisen ja suvullisen lisääntymisen ja selittää periytymisen keskeisimmät periaatteet
- kuvata joidenkin erilaisten eliöiden elinkaarta (yksivuotinen/monivuotinen kasvi, hyönteinen, nisäkäs jne.)
- selostaa evoluution peruspiirteet ja ihmisen evoluution vaiheet
- jäsentää eliökunnan pääryhmiin ja perustella ryhmittelyn
- selostaa biotekniikan arkipäivän sovellusten merkityksen ja pohtia niihin liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Ihminen

Oppilas

- osaa kuvata ihmisen tärkeimpien kudosten, elinten ja elimistöjen rakenteen ja toiminnan pääpiirteet
- osaa tehdä ja tulkita yksinkertaisia ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan liittyviä mittauksia, kokeita ja tutkimuksia

- osaa pääpiirteissään selittää, miten ihmiselimestön eri osissa muodostuu toiminnallinen kokonaisuus ja, miten elimistön toimintaa pääpiirteissään säädellään
- osaa tunnistaa oman rakenteensa ja elintoimintojensa muutoksia ja osaa kuvata elämänsä eri vaiheita.
- tuntee terveyttä edistäviä ja haittaavia tekijöitä
- pystyy jossain määrin arvioimaan omaa terveydentilaansa ja tunnistamaan siinä tapahtuvia muutoksia
- osaa kuvata seksuaalisuuden biologisen perustan ja selvittää seksuaalisuuden erilaisia ilmenemismuotoja
- osaa kuvata olennaisimpia naisen ja miehen rakenteellisia ja toiminnallisia eroja
- osaa selostaa pääpiirteissään sukupuolisolujen synnyn, yhdynnän, hedelmöityksen, raskauden kulun ja synnytyksen
- osaa perustella, miksi ehkäisy on tarpeen ja miten ei-toivotun raskauden ja sukupuolitauti-tartunnan voi välttää
- osaa perustella, miksi ihmislapsi tarvitsee pitkään vanhempien hoivaa
- osaa määritellä periyymiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä.
- osaa selittää, mikä merkitys yksilön ominaisuuksien määräytymisessä on vanhempien sukusolujen sisältämällä geneilla
- osaa mainita esimerkkejä ympäristön vaikutuksesta yksilön kehittymiseen.

Yhteinen ympäristö

Oppilas osaa

- kuvata ekologisesti kestävästä kehityksestä sekä ympäristösuojelun tavoitteita ja merkitystä
- tehdä pienimuotoisia tutkimuksia oman elinympäristönsä tilasta
- kertoa esimerkkejä kotiseutunsa luonnonympäristön muuttumisesta ja antaa esimerkkejä siitä, millä tavalla voi itse toimia kestävästä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

MAANTIETO

Vuosiluokat 7-9

Maantiedon opetuksessa tutkitaan maapalloa ja sen erilaisia alueita sekä alueellisia ilmiöitä. Opetuksen tulee kehittää oppilaiden maantieteellistä maailmankuvaa ja sen alueellista perustaa. Maantiedon opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä tarkastella luonnonympäristössä tapahtuvia ilmiöitä, rakennettua ja sosiaalista ympäristöä sekä ihmisen ja ympäristön välistä vuorovaikutusta paikallistasolta globaalille tasolle saakka. Opetuksen tulee ohjata oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia maailmassa ja arvioimaan niiden vaikutusta luontoon ja ihmisen toimintaan.

Maantiedon opetus järjestetään siten, että oppilaiden kulttuurien tuntemus lisääntyy ja kyky ymmärtää elinolosuhteiden erilaisuutta eri puolilla maailmaa kehittyy. Maantiedon opetuksen tulee toimia siltana luonnontieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen ajattelun välillä. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita pohtimaan maapallolla esiintyvien luonnontieteellisten, kulttuuristen, sosiaalisten ja taloudellisten ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita. Maantiedon opetuksen tulee tukea oppilaiden kasvua aktiiviseksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneiksi kansalaisiksi.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- käyttämään ja tulkitsemaan fyysisiä karttoja ja teemakarttoja sekä käyttämään muita maantieteellisiä tietolähteitä, kuten diagrammeja, tilastoja, ilmakuvia, satelliittikuvia, valokuvia, kirjallisuutta, uutislähteitä sekä sähköisiä viestimiä
- määrittelemään alueiden sijainnin ja paikkojen väliset etäisyydet
- ymmärtämään planetaarisuuden vaikutuksia maapallolla

- ymmärtämään maanpintaa muokkaavien tekijöiden vaikutuksen maisemassa
- ymmärtämään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa sekä tietämään syyt, jotka ohjaavat ihmisen toimintojen sijoittumista
- tunnistamaan eri kulttuurien piirteitä, kunnioittamaan niitä sekä suhtautumaan myönteisesti oman maan vähemmistökuulttuureihin, maahanmuuttajiin sekä vieraisiin maihin ja niiden kansoihin
- tuntemaan ja arvostamaan Suomen luonnonympäristöä ja rakennettua ympäristöä
- tietämään, miten Suomessa jokainen kansalainen voi vaikuttaa oman elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittymiseen
- ymmärtämään ja kriittisesti arvioimaan uutistietoa esimerkiksi maailmanlaajuisista ympäristö- ja kehityskysymyksistä sekä toimimaan itse kestävästä kehityksestä mukaisesti.

Kurssien oppisisällöt

1. KURSSI

Alue ja sen ihmiset (38 tuntia)

Kurssin tavoitteena on perehdyttää oppilas Pohjois- ja Etelä-Amerikan maanosaan, sen luonnonolosuhteisiin, värikkääseen kulttuuriin ja talouselämän mahdollisuuksiin.

- Luonnonolot mantereiden eri vyöhykkeillä: ilmasto, kasvillisuus, pinnanmuodot.
- Alkuperäiskansat, Amerikan asuttaminen, väestön jakautumiseen ja keskittymiseen vaikuttavat tekijät, väestön ja kulttuurien moninaisuus.
- Talouselämän edellytykset ja elinkeinojen kehittyminen.
- Alueiden kehittämiseen ja ihmisen elämään vaikuttavat ulkoiset ja sisäiset tekijät.
- Alueiden erityiset ympäristökysymykset (sademetsät) ja niihin vaikuttaminen.

2. KURSSI

Maapallo, ihmisen kotiplaneetta (38 tuntia)

Kurssin tavoitteena on perehdyttää oppilas maapallon planetaarisiin ominaisuuksiin sekä luonnon ja ihmisen vuorovaikutussuhteisiin Euroopassa ja sen lähialueilla / muissa maanosissa.

- Maailman luonnonmaantieteellisen ja kulttuurimaantieteellisen karttakuvan hahmottaminen sekä maailman alueellinen jäsentäminen.
- Maapallon planetaariset ominaisuudet: liikkeet, vyöhykkeisyys ja niihin vaikuttavat tekijät.
- Maapallon sisäiset ja ulkoiset tapahtumat.
- Euroopan ja Venäjän suuret maantieteelliset alueet / Vaihtoehtona maaosien vertaileva tarkastelu
- Karttakuvan, luonnonolojen, maiseman ja ihmisen toiminnan peruspiirteet ja niiden vuorovaikutus, talouselämä ja kulttuuri.
- Euroopan unioni taloudellisena ja poliittisena liittoutumana. Unionin kehittyminen ja laajeneminen.

3. KURSSI

Suomi Euroopan osana (38 tuntia)

Kurssin tavoitteena on perehdyttää oppilas Suomen luonnonmaantieteeseen ja talouselämään sekä Suomeen Euroopan osana. Lisäksi kurssilla tutustutaan ihmisen toiminnan ympäristövaikutuksiin Suomessa ja muualla Euroopassa.

- Suomen karttakuva ja maisema.

- Luonnonolosuhteet: ilmasto, kallioperä, maaperä ja jääkauden vaikutus suomalaiseen maisemaan.
- Väestön sijoittumiseen vaikuttavat tekijät, muuttoliike, siirtolaisuus, vähemmistökulttuurit
- Elinkeinot ja elinkeinorakenteen muuttuminen.
- Kaupungistuminen, kaupunkien rakenne ja toiminta.
- Suomi osana maailmaa, Eurooppalainen yhteistyö.
- Vaikuttamismahdollisuudet oman ympäristön suunnittelussa ja kehittämisessä.
- Itämeren alueen ympäristökysymykset.
- Oman lähiympäristön tai kotikunnan tutkiminen: luonnonympäristö, rakennettu ympäristö ja sosiaalinen ympäristö.

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Planetaarisuuden perusteet ja merkitys

Oppilas

- osaa kuvata tai esittää Maan aseman aurinkokunnassa
- osaa perustella, mistä vuorokauden- ja vuodenajasta johtuvat ja miten ne vaihtelevat alueellisesti
- ymmärtää, että alueen olot määräytyvät valaistus-, ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeiden mukaan, ja tietää vyöhykkeisyyden johtuvan planetaarisuudesta.
- osaa pääpiirteissään kuvata, miten valaistus- ja ilmasto-olot muuttuvat siirryttäessä päiväntasaajalta navoille
- osaa päätellä eri lähteistä hankkimansa tietojen perusteella, millaiset luonnonolot tietyllä alueella on.

Kallioperä- ja maaperä sekä vesi- ja ilmakehän ilmiöt

Oppilas

- tunnistaa maastossa tai kuvien ja karttojen avulla keskeisiä maaston muotoja ja osaa pohdita niiden syntyä
- osaa pääpiirteissään selittää, miten vuortenpoimutukset, maanjäristykset, tulivuoritoiminta sekä jääkausi, virtaava vesi ja muut eroosiovoimat vaikuttavat maankuoreen.
- osaa pääpiirteissään osoittaa tärkeimpien merivirtojen kulun maapallon merillä ja selittää merivirtojen vaikutusta maapallon ilmastoon
- osaa tehdä säähavaintoja ja -mittauksia sekä tulkita sääkarttaa
- osaa tulkita ja laatia säästä ja ilmastosta yksinkertaisia tilastoja ja kaavioita.

Kartta ja muut maantieteelliset tiedonlähteet

Oppilas

- osaa käyttää erilaisia karttoja ja kartastoja
- osaa hyödyntää karttojen mittakaavaa, suuntia ja karttamerkkien välittämää informaatiota tarkoituksen mukaisesti
- osaa tulkita fyysisiä karttoja, teemakarttoja, valokuvia ja tilastoja sekä käyttää hyväksi uutislähteitä ja tietoverkoissa olevaa tietoa
- osaa havainnollistaa maantieteellistä tietoa karttojen ja piirrosten avulla
- osaa vertailla eri alueiden ilmastodiagrammeja ja väestöpyramideja sekä laatia itse ilmastodiagrammin tilastotietojen perusteella.
- osaa kuvata alueen tai paikan sijaintia (suhteessa päiväntasaajaan, valtameriin, korkeuteen) ja tehdä sijainnin perusteella jotakin päätelmiä alueella vallitsevista oloista

Luonnonvarat ja niiden käyttö

Oppilas

- ymmärtää uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen merkityksen valtioiden taloudellisessa toiminnassa
- ymmärtää energiaa tuottavien luonnonvarojen merkityksen yhteiskuntien taloudellisena käyttövoimana
- ymmärtää luonnonvarojen kestäväen käytön ja ympäristönhoidon tärkeyden.
- osaa perustella luonnonvarojen säästävää käyttöä sekä mainita toimenpiteitä, joiden avulla ympäristön tilaa voidaan parantaa.
- ymmärtää kestäväen elämäntavan merkityksen.

Alueellinen jäsentäminen

Oppilas osaa

- kuvata Euroopan eri alueiden luonnonoloja ja ihmisen toimintaa sekä ymmärtää Euroopan maisemallisen ja kulttuurisen rikkauten
- vertailla Eurooppaa muihin maanosiin ja ymmärtää, että Eurooppa on vuorovaikutuksessa muiden maailman alueiden kanssa.
- hahmottaa ja jäsentää maailmaa sekä tunnistaa eri maanosien luonnon- ja kulttuurimaantieteelliset peruspääpiirteet
- soveltaa oppimaansa maantieteellistä tietoa eri lähteistä saamiensa ajankohtaisten uutistietojen analysointiin ja sijoittaa uutisten tapahtumapaikat maailmankartalle.

Suomen jäsentäminen

Oppilas osaa

- selostaa, miten Suomen luonnonmaisemat ovat muotoutuneet ja miten luonnonolot ovat vaikuttaneet ihmisen toimintaan Suomen eri alueilla
- kuvata ja analysoida asutuksen ja elinkeinojen alueellisia piirteitä ja sijoittumista Suomessa
- analysoida Suomen rakennetun ympäristön piirteitä ja tunnistaa arvokkaat kulttuuri- ja perinnemaisemat
- osaa selostaa, miten jokainen kansalainen voi vaikuttaa Suomessa oman elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen
- suunnitella ja toteuttaa pieniä kotiseutunsa luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön liittyviä tutkimuksia
- tunnistaa oman kulttuurin piirteitä, tuntee Suomen ja lähialueiden vähemmistökuultuurit sekä hahmottaa oman alueellisen identiteettinsä
- kuvata sitä, miten Suomi on vuorovaikutuksessa omien lähialueidensa sekä Euroopan ja koko maailman kanssa.

Yhteinen ympäristö

Oppilas osaa

- selostaa lyhyesti, mitä ovat keskeiset maailmanlaajuiset ympäristö- ja kehitysongelmat, kuten ilmaston lämpeneminen, otsonikato, aavikoituminen, elinympäristöjen saastuminen, väestönkasvu sekä köyhyys- ja nälkäongelma
- kuvata Itämeren alueen ympäristöongelmia ja niiden syitä sekä esittää keinoja parantaa Itämeren alueen ympäristön tilaa
- kuvata, mitkä ovat hänen omat vaikutusmahdollisuutensa ympäristön tilan parantamiseksi, ja tietää keinoja, joiden avulla keskeisiä maailmanlaajuisia ympäristö- ja kehityskysymyksiä voidaan ratkaista.

FYSIIKKA JA KEMIA

Arvo

Arvoperustaisen opetuksen tavoitteena on luonnon ja ympäristön huomioonottaminen ja kunnioittaminen.

Yleistä

Peruskoulun opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille nykyaikaisen maailmankuvan muodostumisen kannalta välttämättömiä aineksia. Fysiikan opetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta ymmärtämään teknologian mahdollisuuksia ja rajoituksia. Kemian opetuksen tavoitteena on saada oppilas ymmärtämään kemian merkityksen luonnossa. Hän osaa selittää ympäristössään havaitsemiaan ilmiöitä luonnontieteellisen tietonsa pohjalta.

Opetuksessa korostetaan kokeellisuutta ja havainnollisuutta. Tavoitteena on innostaa oppilaita osallistumaan aktiivisesti oppimistapahtumaan. Opetuksessa ollaan yhteistoiminnassa muiden oppiaineiden kanssa. Jokaisen kurssin aikana oppilaat tekevät työselostuksen. Peruskoulun aikana suoritetaan mahdollisuuksien mukaan vierailu vedenpuhdistuslaitokselle, sähkön/energian tuotantolaitokselle ja Sodankylän geofysiikan observatorioon.

FYSIIKKA

5-6 luokilla opetettavat asiat

Fysiikka kurssi 1.

Kurssin aikana opetetaan oppilaille opetetaan ainakin seuraavat asiat:

- Tutustuttaa oppilaat erilaisiin fysiikan tutkimusmenetelmiin ja kriittiseen ajatteluun.
- Mittaaminen ja mittalaitteet. Oppilaat tutustuvat mittaamisen perusteisiin ja opettelevat käyttämään erilaisia mittalaitteita, kuten työntömitta, mikrometriruuvi, viivoitin, vaaka ja erilaiset vetomitat. Lisäksi oppilaat opettelevat ratkaisemaan yksinkertaisia ongelmia mittaustulostensa avulla (esimerkiksi huoneen pinta-ala, astian tilavuus, tms).
- Oppilaat tutustuvat magnetismin käsitteeseen ja maan magneettikenttään.
- Magneettinen ja sähköinen vuorovaikutus.
- Aalto- ja värähdysliike, ääni.
- Tasapainoehdot.
- Massa, paino ja kitka ilmiön ymmärtäminen.
- Aurinkokuntamme ja avaruus.

7-9 opetettavat asiat

Fysiikka kurssi 2.

Kurssin aikana opetetaan oppilaille valo-oppia ja mekaniikkaa.

Kurssin sisältöön kuuluvat esimerkiksi seuraavat asiat

- Valo, peilit ja linssit
- Liike, nopeus ja kiihtyvyys
- Työ ja teho
- Tiheys, paine ja noste

Fysiikka kurssi 3 (fysiikan osuus)

Kurssi 3 muodostaa yhdessä kemian kurssi 3 kanssa yhden arvosteltavan kurssin. Kurssin aiheina on lämpöoppi. Kurssin aikana opetetaan esimerkiksi seuraavia asioita

- Energia
- Lämpölaajeneminen
- Ominaislämpökapasiteetti
- Sulamis- ja höyrystymislämmöt
- Lämmön siirtymistavat

Fysiikka kurssi 4

Kurssin aikana kerrataan magneettinen ja sähköinen vuorovaikutus ja uutena asiana tulee sähköoppia ja ydinfysiikkaa. Kurssin sisältöön kuuluvat esimerkiksi seuraavat opetettavat asiat

- Virtapiiri ja sähkökytkennät
- Ohmin-lait
- Sähkömagneettinen induktio
- Radioaktiivisuus ja ionisoiva säteily.

Fysiikka kurssi 5

Kurssin aiheena ovat energian ja sähköntuotanto, elektroniikka ja tähtitiede. Kurssin lopussa pyritään kertaamaan nopeasti peruskoulun fysiikan tärkeimpiä asioita.

KEMIA

5-6 luokilla opetettavat asiat

Kemia kurssi 1.

Kurssilla oppilaille opetetaan luokkatyöskentelyyn liittyvät turvallisuusohjeet ja opetetaan oppilaille kemian töissä tarvittavia perustaitoja. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota turvallisten työskentelytapojen oppimiseen. Kurssin aikana pyritään järjestämään tutustuminen veden puhdistamolle. Oppisisältönä kurssilla käsitellään esimerkiksi seuraavia asioita

- Ilman koostumus
- Kemiallisia merkkejä
- Vesi
- Olomuodon muutokset
- Happamuus ja emäksisyys
- Puhtaat aineet ja seokset
- Erotusmenetelmiä
- Veden puhdistaminen
- Tuotteiden elinkaari

7-9 luokilla opetettavat asiat

Kemia kurssi 2.

Kurssin kaksi oppisisältöön kuuluu kemiallisia reaktioita, atomin rakenne ja jaksollinen järjestelmä. Lisäksi kiinnitetään huomiota työturvallisuuteen. Kurssin aikana opetetaan esimerkiksi seuraavia asioita.

- Alkuaineet ja niiden kemiallisia merkkejä
- Palaminen
- Happi ja vety

Kurssi 3 (kemian osuus)

Kurssi 3 muodostaa yhdessä fysiikan kurssi 3 kanssa yhden arvosteltavan kurssin. Kurssin aiheena ovat ainemäärä ja pitoisuus. Oppilaat tutustuvat mm. ainemäärän ja molekyyli-massan käsitteisiin ja jatkavat kemiallisten yhdisteiden nimeämistä. Mahdollisuuksien mukaan oppilaat jaetaan edistymisensä mukaisesti ryhmiin. Lisäksi kurssin sisältöön voi liittää käytännön kemiaa

Kemia kurssi 4.

Kurssin neljä aiheena on metallien kemia. Kurssilla käsitellään esimerkiksi

- Hapot
- Emäkset
- Neutraloituminen
- Suolan valmistus

Kurssi 5.

Kurssin viisi aiheena ovat orgaaninen kemia ja ravintoaineet. Kurssin aikana oppilaille opetetaan orgaanisten aineiden nimeämisen perusteita. Kurssin sisältöön kuuluvat esimerkiksi

- Alkoholit
- Karboksyylihapot
- Esterit
- Rasvat, valkuaisaineet ja hiilihydraatit

Arvostelu

Arviointi tapahtuu summatiivisten- ja tuntikuulustelujen, tuntityöskentelyn sekä työselostusten perusteella. Arvostelussa otetaan huomioon oppilaan aktiivisuus tutkimusten tekemisessä sekä tutkimuksista saatujen tietojen käsittelyssä. Huomiota kiinnitetään myös työturvallisuuteen sekä työskentelemiseen työparina.

Arvosanojen perusteet

10 Erinomainen	Oppilas ylittää lähes kaikki opetettavan oppiaineksen tiedolliset tavoitteet ja pystyy suoriutumaan erinomaisesti kokeellisesta työskentelystä sekä itsenäisesti että ryhmässä.
9 Kiitettävä	Oppilas ylittää useimmat opetettavan oppiaineksen tiedolliset tavoitteet ja pystyy suoriutumaan hyvin kokeellisesta työskentelystä sekä itsenäisesti että ryhmässä.
8 Hyvä	Oppilas saavuttaa opetettavan oppiaineksen tiedolliset tavoitteet, pystyy suoriutumaan kokeellisesta työskentelystä sekä itsenäisesti että ryhmässä.
7 Tyydyttävä	Oppilas saavuttaa useimmat opetettavan oppiaineksen tiedolliset tavoitteet ja suoriutuu kokeellisesta työskentelystä ohjeita noudattaen.

6 Kohtalainen	Oppilas saavuttaa osan opetettavan oppiaineen tiedollisista tavoitteista ja kokeellinen työskentely on epävarmaa.
5 Välttävä	Oppilas pyrkii saavuttamaan opetettavan oppiaineen tiedollisia tavoitteita ja osallistuu kokeelliseen työskentelyyn.
4 Hylätty	Oppilas ei saavuta juuri mitään opetettavan oppiaineen tiedollista tavoitteista eikä osallistu juurikaan kokeelliseen työskentelyyn.

Päättöarvosanaa annettaessa otetaan huomioon oppilaan suorittamien kurssien arvosanat sekä päättökokeen arvosana.

TERVEYSTIETO

Vuosiluokat 7-9

Terveystiedon opetus perustuu monitieteiseen tietoperustaan. terveystiedon opetuksen tarkoitus on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden tiedollisia, sosiaalisia, tunteiden säätelyä ohjaavia, toiminnallisia ja eettisiä valmiuksia.

Opetuksen lähtökohtana on terveyden ymmärtäminen fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaalisesti toimintakyvyksi. Opetuksessa kehitetään tietoja ja taitoja terveydestä, elämäntavasta, terveystottumuksista ja sairauksista sekä kehitetään valmiuksia ottaa vastuut ja toimia oman sekä toisten terveyden edistämiseksi.

Terveystieto on oppiaineena oppilaslähtöinen, toiminnallisuutta ja osallistavuutta tukeva. Opetuksen lähtökohtana tulee olla lapsen ja nuoren arki, kasvu ja kehitys sekä ihmisen elämäntapa. Opetuksessa otetaan huomioon myös yleiset ja koulu- ja paikkakuntakohtaiset ajankohtaiset terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Opetuksessa kehitetään tärkeitä tiedonhankintaa ja sen soveltamiseen liittyviä taitoja sekä edistetään terveyden ja hyvinvoinnin kriittistä arvopohdintaa.

Terveystiedon sekä biologian, maantiedon, fysiikan, kemian, kotitalouden, liikunnan ja yhteiskuntaopin opetusta tulee suunnitella yhteistyössä. Opetuksen suunnittelussa tehdään yhteistyötä myös oppilashuollon henkilöstön kanssa.

Tavoitteet

Oppilas

- tuntee ihmisen kasvun, kehityksen ja elämäntavan tunnuspiirteitä ja oppii ymmärtämään nuoruuden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- tiedostaa yhteisöllisyyden, ihmissuhteiden sekä keskinäisen huolenpidon merkityksen ihmisten hyvinvoinnissa
- oppii ymmärtämään itseään ja ihmisten erilaisuutta sekä terveyteen, vammaisuuteen ja sairauksiin liittyviä arvoja ja näkemyksiä
- oppii arvioimaan terveyttä edistäviä ja haittaavia tekijöitä sekä tunnistamaan ja pohtimaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä valintoja
- oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja kehittämään terveydelle ja hyvinvoinnille tärkeitä selviytymisen taitoja
- oppii huolehtimaan itsestään ja ympäristöstään, tunnistamaan ennaltaehkäisyn ja avun tarpeen sekä toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, sairauteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa

- oppii ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen yhteisöjen kuten perheen, koulun, vertaisryhmän ja yhteiskunnan hyvinvoinnin edellytyksenä
- oppii arvioimaan ympäristön, kulttuurin ja median merkitystä turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta
- oppii käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä ja tiedonhankintamenetelmiä ja hyödyntämään niitä terveyden edistämiseksi

Keskeiset sisällöt

Kasvu ja kehitys

- ihmisen elämänkulku, eri ikäkaudet, syntymä, kuolema
- fyysinen kasvu ja kehitys sekä niihin vaikuttavat tekijät kuten vuorokausirytmii, uni, lepo ja kuormitus, terveyttä edistävä liikunta, ravitsemus ja terveys
- psyykinen kasvu ja kehitys sekä niihin liittyvät tekijät kuten itsetuntemus ja itsensä arvostaminen, perhe ja sosiaaliset suhteet, mielenterveys ja sen vaihtelu, mielen ja ruumiin tasapaino
- sosiaalinen kasvu ja kehitys sekä niihin liittyvät tekijät kuten yksilöllisyys ja erilaisuus, yksilön velvoitteet ja vastuu yhteisössään, suvaitsevaisuus, välittäminen ja huolenpito
- nuoruuden kehityksen erityispiirteet ja tarpeet, kehittyvä seksuaalisuus
- omasta terveydestä huolehtiminen ja itsehoito

Terveys arkielämän valintatilanteissa

- yleisimmät allergiat ja erityisruokavaliot
- tupakka, alkoholi ja muut päihteet, mielihyvä ja riippuvuus sekä niihin liittyvät valinnat
- ristiriitojen selvittäminen ja mieltä painavista asioista puhuminen
- seksuaaliterveys: ihmissuhteet, seksuaalisuus, käyttäytyminen ja niihin liittyvät arvot ja normit
- kansantaudit, tavallisimmat tartuntataudit ja sairaudet, oireiden tunnistaminen, sairastaminen, itsehoito
- lasten ja nuorten oikeuksia, toiminnan rajoituksia ja seuraamuksia koskeva lainsäädäntö
- liikenneturvallisuus ja -käyttäytyminen, vaaratilanteet ja onnettomuudet, tapaturmat ja ensiapu

Voimavarat ja selviytymisen taidot

- terveys voimavarana, henkilökohtaiset voimavarat
- tunteet ja niiden ilmaiseminen, sosiaalinen tuki ja turvaverkostot, vuorovaikutustaidot
- kehitykseen ja elämänkulkuun liittyvät muutokset, kriisit ja niistä selviytyminen
- ympäristö ja terveys, työhyvinvointi, kulttuuri
- keskeiset terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelut ja kansalaisjärjestöjen työ

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8

Kasvu ja kehitys

Oppilas

- tietää eri ikäkausien piirteitä ja elämänkulkuun liittyviä tapahtumia ja osaa tarkastella niitä terveyden näkökulmasta
- osaa selittää, miten uni ja lepo vaikuttavat vireyteen ja hyvinvointiin, antaa esimerkkejä terveyden kannalta tasapainoisesta ja monipuolisesta ravinnosta ja tietää liikunnan terveysvaikutukset
- osaa kuvata hyvän ystävyysuhteen ja yhteisön ominaispiirteitä sekä antaa esimerkkejä keskeisistä vuorovaikutuksen taidoista
- tietää, miten voi hoitaa itseään ja terveyttään ja perustelee tai näyttää esimerkein arkielämän terveyttä edistäviä valintoja
- osaa pohtia ja eritellä nuorten ongelmatilanteiden syitä ja seurauksia sekä kuvata niiden mahdollisia ratkaisuja

Terveys arkielämän valintatilanteissa

Oppilas

- tietää seksuaaliterveyden perusteita, tietää raskauden ehkäisyn merkityksen ja menetelmiä sekä osaa pohtia ja perustella vastuullista seksuaalikäyttäytymistä
- osaa kuvata päihde- ja vaikuteaineiden kuten tupakan, nuuskan, alkoholin, huumeiden ja liuottimien käyttöön liittyviä terveysriskejä sekä käytön syitä ja seurauksia ja antaa esimerkkejä keinoista välttää niiden käyttöä
- osaa kuvata ympäristön terveyttä ja turvallisuutta ja antaa esimerkkejä niitä edistävästä keinoista omassa lähiympäristössään
- tunnistaa kiusaamisen ja muun väkivallan tunnuspiirteitä ja osaa tuottaa käytännön esimerkkejä väkivallan ehkäisemisestä ja rakentavasta kommunikaatiosta
- tietää tavallisimmat kansantaudit ja niiden riskitekijöitä, osa nimetä yleisimpiä tartuntatauteja ja muita sairauksia ja kuvata niiden ehkäisyä pääpiirteittäin
- tietää liikenneturvallisuudesta pääperiaatteet ja osaa kuvata ja esittää, miten erilaisissa vaara- ja onnettomuustilanteissa toimitaan ja annetaan ensiapua
- osaa kuvata keskeisiä lasten ja nuorten oikeuksia, toiminnan rajoituksia ja seuraamuksia koskevaa lainsäädäntöä

Voimavarat ja selviytymisen taidot

Oppilas

- osaa nimetä, tunnistaa ja ilmaista erilaisia tunteita ja kuvata niiden syitä sekä antaa esimerkkejä siitä, miten niihin perustuvaa käyttäytymistä ja vuorovaikutusta voidaan säädellä tilanteeseen sopivalla tavalla
- osaa tehdä havaintoja tuntemuksistaan ja oireistaan ja tietää lääkkeiden tarkoituksenmukaisen käytön perusteet
- tietää oman koulun ja kunnan keskeiset terveys- ja hyvinvointipalvelut, osaa hakeutua niihin ja toimia tarkoituksenmukaisesti näitä palveluja käyttäessään
- osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä sekä käyttää ja arvioida kriittisesti erilaisia terveystiedon tiedonhankintalähteitä

USKONTO

Uskonnon opetuksen yleiset tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on perehtyä luterilaiseen uskontoon ja suomalaisiin uskonnollisiin tapoihin, auttaa oppilaita ymmärtämään Suomessa esiintyviä vieraita uskontoja ja muita uskonnollisia yhteisöjä sekä sitä, miten uskonto vaikuttaa kulttuuriin ja ihmisten elämään ja auttaa oppilaita tekemään eettisesti perusteltuja ja vastuullisia valintoja.

Tavoitteet vuosiluokille 1-2

Oppilas tutustuu oman uskontonsa ja kirkkonsa toimintaan lähiympäristönsä näkökulmasta.

Oppilas tutustuu muihin kirkkoihin ja uskontoihin lähtökohtana omat kokemuksensa ja lähiympäristö.

Opetuksen tavoitteena on käsitellä eettisesti kestäviä toimintatapoja eri arkipäivän tilanteissa. Esimerkiksi toisen huomioon ottamisen merkitys yksilölle ja yhteisölle.

1-2 luokan oppisisällöt

Luottamus ja turvallisuus

Aihetta käsitellään Jeesuksen elämään ja opetukseen liittyen kristinuskon näkökulmasta. Käsitellään myös oppilaiden omia kokemuksia ja elämäntilanteesta nousevia kysymyksiä. Elämään ja kuolemaan liittyviä asioita.

Arvokas ja ainutlaatuinen elämä

Tuetaan oppilaan kasvua vastuullisuuteen ja eettisyyteen. Elämän ja luonnon kunnioitus, oikeudenmukaisuus, suvaitsevuus ja oikeiden valintojen tekeminen keskeisinä aiheina. Lähtökohtana oppilaiden elämäntilanne tutustutaan muihin kirkkoihin ja uskontoihin. Käsitellään Raamatun kertomuksia Jeesuksen elämästä ja toiminnasta.

Minun juureni

Käsitellään perhettä ja lähisukua sekä perheen toimintatapoja ja arvoja kuten uskonnollisuutta perheessä. Tutustutaan oman seurakunnan toimintamuotoihin, jotka liittyvät oppilaan elämään. Tällaisia ovat jumalanpalvelukset ja diakoniatoiminta.

Kirkkovuoden juhlat

Juhliin valmistautumisen yhteydessä tarkastellaan niiden kristillisiä sisältöjä ja tapoja. Käsitellään juhliin liittyviä Raamatun kertomuksia.

Tavoitteet vuosiluokilla 3-5

- tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä.
- auttaa oppilasta huomaamaan uskonnon vaikutus omassa ja muiden elämässä.
- perehtyä Uuden ja Vanhan testamentin keskeiseen sisältöön.
- perehtyä Jeesuksen elämään, opetukseen ja kirkkovuoteen.
- tutustua luterilaiseen kirkkoon ja Sodankylän seurakunnan toimintaan.
- tutustua muihin kristillisiin kirkkoihin ja Sodankylässä esiintyviin uskonnollisiin ja ei-uskonnollisiin katsomuksiin.
- tutustua alustavasti Suomessa toimiviin muihin uskontoihin.
- oppilas oppii pohtimaan eettisiä asioita, jakamaan omia tunteita ja kokemuksia toisten kanssa sekä soveltamaan kristillistä etiikkaa omassa elämässään.

3. luokan oppisisällöt

Raamatun kertomuksia ja opetuksia:

- alku- ja patriarkkakertomukset
- Egyptistä luvattuun maahan
- kymmenen käskyä

Luottamus ja turvallisuus:

- Herran siunaus

Eettisyyteen kasvaminen:

- ihmisen arvo erityisesti luomisen näkökulmasta

4. luokan oppisisällöt

Raamatun kertomuksia ja opetuksia:

- Jeesuksen elämä ja opetukset, Isä meidän -rukous
- Jeesuksen elämään liittyvät juhlat

Eettisyyteen kasvaminen:

- kultainen sääntö, rakkauden kaksoiskäskey
- yhdessä elämisen kysymykset ja oikeudenmukaisuus

5. luokan oppisisällöt**Luterilaisen kirkon elämä:**

- luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatusta
- seurakunnan keskeisiä toimintoja kuten jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset, diakonia sekä toiminta seurakunnan jäsenenä

Oppilaita ympäröivä uskonnollinen maailma:

- oppilaiden kohtaamat uskonnot ja kirkot Suomessa ja maailmalla
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä ja erilaisia piirteitä

Hyvän osaamisen kriteerit 5. vuosiluokan lopussa**Oppilas**

- tuntee keskeiset asiat kristinuskosta ja Suomen luterilaisesta kirkosta
- tuntee Raamatun keskeisen sisällön.
- ymmärtää pääpiirteissään kristinuskon syntytahtumat.
- tuntee Suomen luterilaisen kirkon peruspiirteet ja Sodankylän seurakunnan.
- tuntee myös muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä.
- alkaa hahmottaa uskontoa ilmiönä.
- ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön vertauskuvallisuuden.
- osaa keskeisimmät uskonnolliset symbolit ja käsitteet.
- ymmärtää uskonnon vaikutuksen omassa elämässään ja lähiympäristössään.
- osaa käyttää uskonnollista tietoa.
- ymmärtää alustavasti uskon ja tiedon eron.
- osaa tarkastella itselleen läheisiä elämänkysymyksiä.
- pystyy käyttämään oman maailmankatsomuksensa alustavia rakennusaineita.
- osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla.
- kykenee eettiseen pohdintaan.
- tunnistaa moraalisen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä ja osaa ottaa niitä huomioon omassa elämässään.

Tavoitteet vuosiluokilla 6-9

- laajentaa ja syventää oppilaiden ymmärtämystä luterilaisuuden ja muiden uskontojen luonteesta ja merkityksestä sekä edistää ja tukea oppilaan oman maailmankatsomuksen ja eettisen ajattelun kehittymistä.
- oppilas oppii tiedostamaan oman maailmankatsomuksensa kehittymiseen vaikuttavia asioita.
- saada oppilaat huomaamaan uskonnon ja siihen sisältyvän pyhyden vaikutuksen ihmisen elämässä ja yhteiskunnan toiminnassa.
- oppilas perehtyy Raamattuun inhimillisenä pyhänä kirjakoelmana.
- oppilas perehtyy kristinuskoon ja sen vaikutukseen ihmisen ja yhteiskunnan elämässä.
- oppilas perehtyy luterilaiseen kirkkoon ja sen uskonkäsitykseen.
- oppilas tutustuu maailmanuskontoihin.
- oppilas oppii kunnioittamaan eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.
- oppilas tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja kristillisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa hankkimaansa tietoa omaan eettiseen pohdintaansa ja toimintaansa.

6. luokan oppisisällöt

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta, ihminen eettisenä olentona:

- elämän merkitys ja rajallisuus
- kristillinen ihmiskäsitys
- kristillisen etiikan peruspainotukset kuten profeettojen sanoma, Jeesuksen vuorisaarna ja vertaukset

Raamattu:

- Vanha testamentti Israelin kansan vaiheiden ja uskon ilmentäjänä
- Vanha testamentti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin näkökulmasta
- Uusi testamentti Jeesuksen opetuksen ja kristinuskon synnyn ilmentäjänä

Kirkko:

- kirkkokunnat, niiden levinneisyys sekä elämän ja uskon pääpiirteet
- kirkkorakennus, sen symboliikka ja liittyminen seurakunnan elämään
- luterilaisen kirkon jäsenyys ja toiminta sekä kristillinen virsi- ja muu musiikkiperinne

7. luokan oppisisällöt

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta:

- uskonnon ja tiedon suhde

Suomalainen katsomusperinne:

- suomalainen muinaisusko

Maailmanuskonnot:

- keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet ja uskonnollisen elämän pääpiirteet
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin

8. luokan oppisisällöt

Kirkko:

- keskeiset asiat kristinuskon synnystä ja kehityksestä
- ekumenia
- kristillinen usko, sen inhimillinen ja yhteiskunnallinen merkitys, erityisesti luterilainen usko
- kristilliset symbolit

Suomalainen katsomusperinne:

- yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, erityisesti luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä muita kristillisiä yhteisöjä
- katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika
- uskonnonvapaus, uskonnottomuus

9. luokan oppisisällöt

Ihminen eettisenä olentona:

- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen
- kristillinen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen
- ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana

Raamattu:

- Raamatun synnyn pääpiirteet sekä Raamatun tulkinta ja käyttö
- Raamatun kulttuurivaikutuksia

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas

- kykenee hankkimaan monipuolisesti tietoa kristinuskosta ja evankelis-luterilaisesta kirkosta.
- tuntee Raamatun keskeisen sisällön.
- tuntee kristinuskon syntytahtumat ja osaa kristillisten kirkkojen muotoutumisen keskeisimmät vaiheet.
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon historian ja ymmärtää luterilaisuuden perusluonteen suomalaisessa yhteiskunnassa.
- ymmärtää suomalaista uskonnollisuutta ja katsomusperinnettä.
- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta.
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia suomalaisessa ja eurooppalaisessa kulttuurissa.
- tuntee maailmanuskontojen keskeiset piirteet.
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.
- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen.
- hahmottaa maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä.
- osaa keskustella olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.
- osaa toimia eettisesti vastuuntuntoisesti.
- osaa pohtia asioista eettisesti vastuullisella tavalla.
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

Ortodoksinen uskonto

Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa keskeistä on oppilaan ortodoksinen identiteetin vahvistaminen ja ylläpitäminen. Oppilasta autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä hänelle itselleen sekä näkemään uskonnon vaikutuksia yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Lisäksi opetuksessa pyritään uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen saavuttamiseen.

Ortodoksinen uskonnon opetuksessa Sodankylässä painotetaan seuraavia asioita:

Kirkkovuosi

Oppilas tutustuu kirkkovuoden tärkeimpiin juhliin ja keskeisiin paastoaikoihin.

Pyhät ihmiset

Oppilas tietää oman ja kirkkonsa suojeluspyhän, sekä tutustuu kirkon suuriin opettajiin ja marttyyriin. Opetuksessa otetaan huomioon kotiseudulla toimineet kirkolliset vaikuttajat, kuten Trifon Petsamolainen.

Kirkollinen kulttuuri ja liturgiikka

Ortodoksinen kirkon perinteeseen mm. luostarielämään, kirkkorakennuksiin, kirkkomusiikkiin ja ikoneihin tutustuminen. Oman seurakunnan toimintaan, kuten erilaisiin jumalanpalveluksiin perehtyminen ja koululaisjumalanpalvelukseen osallistuminen vähintään kerran vuodessa. Ortodoksinen kulttuurin erityispiirteiden omaksuminen osaksi omaa elämää. Oppilas tuntee kirkon seitsemän sakramenttia.

Muut kirkkokunnat ja uskonnot

Oppilas tutustuu suurimpiin uskontoihin ja kristillisiin kirkkokuntiin.

Raamattu

Oppilas oppii tuntemaan raamatun tapahtumia ja Jeesuksen opetuksia, ja näkee ne myös osana yleistä historiaa. Oppilas ymmärtää raamatun merkityksen maailman kulttuureille ja kristityille yksilönä.

Uskonoppi ja etiikka

Pohditaan erilaisia eettisiä kysymyksiä. Perehdytään uskonopin keskeiseen sisältöön kuten esim. kolminaisuusoppiin ja pelastusoppiin.

Vuosiluokat 1-2

Tavoitteet

Oppilas:

- oppii ortodoksisen kristillisyyden sekä uskonopin peruskäsitteitä
- oppii tuntemaan kirkkovuotta
- tutustuu oman seurakunnan toimintaan
- tutustuu Jeesuksen kotimaahan ja Jeesuksen elämän keskeisiin vaiheisiin lähinnä kirkkovuoden kautta
- osallistuu ortodoksiseen liturgiaan
- oppii ottamaan huomioon lähimmäisensä opetusryhmässä ja sen ulkopuolella
- oppii tekemään ristinmerkin

Sisällöt

- tärkeimmät kirkkovuoden juhlat kuten joulu, palmusunnuntai ja pääsiäinen
- oppilaan oma taivaallinen esirukoilija ja nimipäivä
- paasto
- joitakin pyhiä ihmisiä
- oma kirkko, ortodoksina perheessä ja koulussa
- risti, ristinmerkki ja ikoni
- rukous, kuten ”Isä meidän” ja ruokarukous
- Jeesuksen elämän keskeisiä tapahtumia
- Jeesuksen kotimaa
- tärkeimpien juhlien veisuja
- koululaisjumalanpalvelus
- kirkko rakennuksena ja pyhänä paikkana
- Isä, Poika ja Pyhä Henki
- oikea ja väärä
- ystävyys ja suvaitsevaisuus
- sakramenteja
- evankeliumi
- kodin siunaaminen

Vuosiluokat 3-4

Tavoitteet

Oppilas:

- oppii ortodoksisuuden peruskäsitteitä

- perehtyy kirkkovuoteen, pyhien ihmisten elämään ja liturgiseen elämään
- tutustuu oman seurakunnan elämään
- perehtyy Raamatun kertomuksiin
- oppii pohtimaan omaan elämään liittyviä eettisiä kysymyksiä
- tutustuu oman lähiympäristön uskontoihin
- osallistuu ortodoksiseen liturgiaan

Sisällöt

- suuria juhlia, kuten helatorstai ja helluntai
- oman kirkon pyhään tutustuminen
- suuren paaston käytäntöjä ja merkitystä
- ortodoksinen perinne kotipaikkakunnalla
- kotiseurakunta ja sen toiminta
- lähiympäristön muita uskontoja
- Raamatun kertomuksia
- Jeesuksen elämä ja opetuksia
- ylösnousemus pääsiäisen yhteydessä
- sakramentit
- tutustuminen liturgiaan ja sen toimittajiin koululaisjumalanpalveluksen yhteydessä
- suurten juhlien tropareja
- suurten juhlien ja pyhien ihmisten ikoneja
- Pyhän Kolminaisuuden persoonat
- kirkon ja seurakunnan tehtäviä
- pelastus ja iankaikkinen elämä pääsiäisen yhteydessä
- pyhiä ihmisiä, kuten Trifon Petsamolainen
- seurakunnat ja hiippakunnat Suomessa
- kymmenen käskyä

Vuosiluokat 5-6

Tavoitteet

- tutustuminen raamattuun
- myönteinen suhtautuminen omaan kirkkoon perehtymällä kirkkovuoden kierto, pyhien ihmisten elämään, ortodoksisuuden peruskäsitteisiin ja omaan seurakuntaan
- totuttautuminen rukoukseen
- ortodoksisen maailmankatsomuksen kehittäminen
- ortodoksisuus ja sen historiallinen jatkuvuus nykyhetkeen
- muiden kristillisten ryhmien synty
- toisen erilaisuuden kunnioittaminen
- osallistuu ortodoksiseen liturgiaan

Sisällöt

- Evankeliumien kirjoittajat
- Kärsimyskertomukset, ylösnousemus, uusi elämä
- sakramentit eli mysteerit ja niiden merkitys ortodoksin elämässä
- kirkkomusiikki rukouksen osana
- liturginen elämä ortodoksisuudessa
- Raamatun synty ja sisältö
- profeetat, kuninkaat ja Psalmit
- Apostolien teot, alkukirkon synty, Paavalin matkat
- vuorisaarna
- kirkkovuosi tutuksi
- liturgian osat ja muita kirkollisia toimituksia

- pyhät ihmiset kirkon sanoman viejinä
- lähetystyo ja sen merkitys

Vuosiluokat 7-9

Tavoitteet ja sisällöt

Oppilas:

- saa perustiedot kristillisen kirkon syntyvaiheista ja kirkon opin muodostumisesta
- tutustuu kirkon uskontodistajien ja kilvoittelijoiden merkitykseen kirkon historiassa
- tietää kristillisen kirkon jakaantumiseen johtaneet syyt
- ymmärtää Bysantin merkityksen ortodoksisen kirkon perinteelle ja opille sekä tuntee kristinuskon leviämisen Balkanille ja Venäjälle
- tuntee läntisen kristikunnan opin perustat sekä reformaation vaikutukset läntisen kristillisyyden kehityksessä
- tuntee suomalaisen muinaisuskonnon erityispiirteet ja kristillisen lähetystyön alkuvaiheet Suomessa
- ymmärtää luostareiden merkityksen Suomen ortodoksisen kirkon kehitykselle
- ymmärtää Suomen poliittisen ja maantieteellisen jaon merkityksen Suomen ortodoksisen kirkon asemalle ja historialle
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon ja oman seurakuntansa hallinnon pääpiirteet sekä yleisimpien kirkollisten järjestöjen toiminnan
- tutustuu muihin ortodoksisiin kirkkoihin maailmassa
- tuntee Raamatun syntyhistorian ja rakenteen pääpiirteet
- ymmärtää Raamatun pelastusilmoituksen
- ymmärtää Raamatun merkityksen kristillisen etiikan perustana
- oppii tuntemaan muita suuria maailmanuskontoja ja tutustuu niistä Suomessa esiintyviin
- tutustuu ortodoksisen kirkon ihmiskäsitykseen ja eettiseen opetukseen
- osaa soveltaa opetuksen kautta saamia tietoja omaan toimintaansa ja eettisiin ratkaisuihinsa
- tuntee ortodoksisen kirkon liturgisen elämän tärkeimmät jumalanpalvelukset sekä pyhät toimitukset ja tietää kuinka kirkko elää mukana ihmisen elämän eri vaiheissa

Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustieto muodostaa monitieteisen kokonaisuuden, jonka lähtökohtiin kuuluu filosofiaa sekä yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja ohjata aktiivisesti omaa elämäänsä. Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisön jäseneksi.

Vuosiluokat 1-5

Opetus tukee lapsen kasvua ja antaa hänelle välineitä tutkia ja rakentaa elämäkatsomustaan ja maailmankuvaansa.

Tavoitteet

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan.
- kehittää arvostelukykyään ja kykyään eettiseen toimintaan.
- tutustua ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen periaatteisiin.
- tutustua lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuureihin.

Keskeiset sisällöt

Sisällöt muodostavat opintokokonaisuuksia, jotka sisältävät aineksia seuraavista aihepiireistä.

- Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu
- Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti
- Yhteisö ja ihmisoikeudet
- Ihminen ja maailma

Oppilaan hyvä osaaminen 5. luokan päättyessä

Käsitteiden hallinta ja käyttö

Oppilas

- kykenee arvioimaan tilanteiden moraalisia vaatimuksia ja teon moraalista oikeutusta sekä ymmärtää tekevänsä väärin toimiessaan vastoin periaatteitaan.
- tunnistaa katsomuksellisia kysymyksiä sekä osaa käyttää keskeisiä käsitteitä.
- tuntee ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteita.
- tuntee erilaisia maailmaa ja ihmisen paikkaa koskevia selityksiä.

Tiedon hankinta ja soveltaminen

Oppilas

- kykenee pohtimaan moraalisia ongelmia muiden kanssa sekä ymmärtää, että ristiriitoihin on löydettävissä väkivallattomia ratkaisuja.
- rohkenee esittää omia perusteluja näkemyksiään sekä osaa hahmottaa suomalaisuuden osana maailman kulttuurista monimuotoisuutta.
- ymmärtää yhteisten sääntöjen merkityksen sekä ymmärtää yksilöllisen vastuullisuuden ja sen, että hän kuuluu erilaisiin yhteisöihin.
- ymmärtää luonnon ja ympäristön tärkeyden ihmiselle sekä osaa toimia luontoa kunnioittaen kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Vuosiluokat 6-9

Tehtävänä on syventää oppilaan omaa elämäkatsomustaan ja maailmankuvaa koskevaa ymmärrystä. Opiskellaan perustiedot erilaisista katsomuksista ja uskonnoista sekä tuetaan oppilaan kasvua vastuulliseksi ja aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi.

Tavoitteet

- edistää oppilaan pyrkimystä etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan.
- kehittää oppilaan arvostelukykä ja kykyä eettiseen toimintaan.
- edistää oppilaan pyrkimystä omaksua ja sisäistää ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, maailman laajuisen oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen periaatteita.
- oppia kantamaan vastuun itsestään ja tekemisistään.
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä.

Keskeiset sisällöt

- Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta
- Katsomusten maailma
- Kulttuuri
- Etiikka ja hyvä elämä
  - etiikan pääsuunnat ja peruskysymykset, nuoren moraalinen kasvu
  - ihmisoikeusetiikka, ihmisoikeusrikoksia kuten holokausti

- ympäristöetiikka
- monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä
- Tulevaisuus

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Käsitteiden hallinta ja käyttö

Oppilas

- osaa nähdä yhteyden arvovalintojen ja hyvän elämän välillä, tunnistaa etiikan perusnäkökulmia sekä kykenee tunnistamaan moraalidilemmasta eettisen näkökulman ja esittämään siihen eettisen ratkaisun.
- tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä, kykenee suhteuttamaan erilaisia kulttuurisia käsitteitä ja symboleja katsomusperinteisiin sekä ymmärtää sekulaarin ja uskonnollisen katsomuksen eron.
- tuntee ihmis- ja kansalaisoikeuksien pääpiirteet ja eron, hahmottaa yksilön eettisen näkökulman yhteisöön, pystyy perustelevaan oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisen riippuvuuden sekä tuntee vaihtoehtoisia ja vastakkaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä.
- tuntee kestävän kehityksen periaatteita sekä tuntee ympäristöetiikan lähtökohtia.

Tiedon hankinta ja soveltaminen

Oppilas

- kykenee havainnoimaan eettisiä ulottuvuuksia arkipäivästä, taiteesta, mediasta tai muilta elämän alueilta.
- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista.
- tunnistaa ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkauksia ja osaa arvioida tasa-arvo- ja oikeusvaatimusten perusteita sekä tuntee nyky-yhteiskunnan ongelmia.
- osaa arvioida yksilön eettistä näkökulmaa ympäristöön sekä ymmärtää yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäimen vaikutuksia.

HISTORIA JA YHTEISKUNTAOPPI

Historian opetuksen yleiset tavoitteet

Historian opetuksen keskeisenä tavoitteena on ohjata oppilasta kasvamaan vastuuntuntoiseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka osaa suhtautua oman aikansa ja menneisyyden ilmiöihin kriittisesti. Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää oman ja muiden kulttuurien olevan historiallisen kehitysprosessin tulosta. Historian opetuksessa käsitellään sekä Suomen historiaa että yleistä historiaa. Lisäksi opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille aineksia oman identiteetin rakentamiseksi. Oppilaan tulee oppia arvostamaan ja ymmärtämään ihmisen toimintaa sekä henkisen ja aineellisen työn arvoa.

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta kasvamaan yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi toimijaksi. Perusopetuksessa yhteiskuntaopin opetuksen pitää antaa perustiedot yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta sekä kansalaisten mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi, suvaitsevaiseksi ja demokraattiseksi kansalaiseksi. Oppilas pitää tutustuttaa yhteiskunnalliseen toimintaan ja demokraattisen vaikuttamisen keinoihin.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 5-6

Oppilas oppii

- ymmärtämään, että historian tiedot ovat historioitsijoiden ja tutkijoiden tulkintoja, jotka voivat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen mukana.
- ymmärtämään historiaan liittyviä aikakausijakoja ja käyttämään oikein erilaisia aikakausijakoon liittyviä käsitteitä: esim. esihistoria, vanha aika, keskiaika jne...
- tunnistamaan muutoksia oman perheen tai kotiseudun historiassa ja kuvailemaan muutoksia, joiden on katsottu vaikuttaneen oleellisesti ihmisten elämään: esim. maanviljelyn syntyminen ja kehittyminen.
- tunnistamaan esimerkkien avulla jatkuvuuden historiassa.
- ymmärtämään historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia.

5. luokan oppisisällöt

Omat juuret ja historiallinen tieto:

- oman perheen ja kotiseudun historia
- muistelujen, kirjoitusten, esineiden, kuvien ja rakennetun ympäristön merkityksien tulkitseminen

Esihistoriallinen aika Suomessa:

- kivikauden ihmisten elinolot ja niissä tapahtuneet muutokset pronssin ja raudan keksimisen seurauksena

Suomi Ruotsin valtakunnan osana:

- Suomen liittäminen osaksi Ruotsia
- lännen ja idän kirkkojen vaikutus Suomessa
- suomalaisten elämä kuninkaan alamaisina ja suurvallan asukkaina
- suomalaisen kulttuurin muotoutuminen

6. luokan oppisisällöt

Esihistoriallinen aika ja ensimmäiset korkeakulttuurit:

- maanviljelyn aloittamisen, valtioiden synnyn ja kirjoitustaidon keksimisen vaikutukset ihmisten elämään
- muinainen Egypti

Eurooppalaisen sivilisaation synty:

- antiikin Kreikan ja Rooman yhteiskunta ja kulttuuri
- antiikin heijastuminen tähän päivään

Keskiaika:

- elämää keskiajan Euroopassa
- ihmisten eriarvoinen yhteiskunnallinen asema, uskonnon vaikutukset ihmisten elämään

Uuden ajan murros:

- eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan ja arvojen muutokset keskiajan ja uuden ajan taitteessa: renessanssi taiteessa, reformaatio uskonnossa, maailmankuvan avartuminen: esimerkiksi löytöretket, tieteen kehitys

Vapauden aate voittaa alaa:

- Ranskan suuri vallankumous ja sen vaikutukset

Lisäksi yksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan esihistorialliselta ajalta 1800 - luvulle saakka:

- a) jokin Euroopan ulkopuolinen korkeakulttuuri
- b) kaupankäynnin kehitys
- c) kulttuurin kehitys
- d) liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys
- e) väestössä tapahtuneet muutokset

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päätyessä

Oppilas

- osaa hankkia tietoa menneisyydestä.
- osaa erottaa faktan mielipiteestä.
- osaa erottaa toisistaan lähteen ja siitä tehdyn tulkinnan.
- oppilas ymmärtää kronologiaa eli ymmärtää, että menneisyyttä on jaoteltu eri aikakausiin ja osaa esittää eri aikakausille ominaisia piirteitä.
- ymmärtää muutoksen ja jatkuvuuden historiassa ja sen, että muutos ei ole sama kuin edistys eikä se myöskään merkitse samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
- ymmärtää syyn ja seurauksen tärkeyden historiallisia ilmiöitä tarkasteltaessa. Oppilas osaa eläytyä menneen ajan ihmisen asemaan ja osaa selittää, miksi eri aikakausien ihmiset ajattelivat ja toimivat eri tavoin.
- osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta katsottuna.
- tietää, että jotkut asiat voidaan tulkita eri tavoin ja että hän pystyy selittämään, miksi niin tapahtuu.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-8

- syventää oppilaan käsitystä historiallisen tiedon luonteesta.
- vahvistaa oppilaan oman identiteetin rakentumista.
- perehdyttää oppilas muihin kulttuureihin ja niiden vaikutuksiin.
- opettaa oppilas hankkimaan ja käyttämään historiallista tietoa.
- opettaa oppilas käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä keskenään ja muodostamaan niistä omia mielipiteitä.
- opettaa oppilasta ymmärtämään ja selittämään ihmisten toiminnan perusteita ja vaikutuksia.
- auttaa oppilasta ymmärtämään historiallisten muutosten vaikutusta ihmisten elämään ja ympäristöön.
- opettaa oppilasta ymmärtämään historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia.
- opettaa oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historialliseen muutokseen perustuvan tiedon pohjalta.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 8-9

Oppilas

- perehtyy yhteiskunnallisen tiedon luonteeseen.
- oppii hankkimaan ja soveltamaan yhteiskuntaa ja talouselämää koskevaa tietoa kriittisesti ja oppii toimimaan aktiivisena vaikuttajana.
- perehtyy julkisten palveluiden toimintatapoihin ja oppii käyttämään julkisia palveluja.
- perehtyy työhön ja työnteon merkitykseen ja oppii arvostamaan työntekoa.

- oppii yrittäjyyden perusteet ja ymmärtää yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta.
- oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon vaikutusta ihmisten elämään.
- herättää oppilaassa kiinnostusta yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamista kohtaan.
- oppii tarkastelemaan ja kehittämään osaamistaan vastuuntuntoisena kuluttajana ja yhteiskunnallisena toimijana.
- oppii tuntemaan tekojensa oikeudelliset seuraamukset.

7. luokan oppisisällöt (historian kurssit 1 ja 2)

Elämää 1800 - luvulla ja kansallisuusaate:

- Suomen siirtyminen Venäjän yhteyteen Napoleonin sotien seurauksena
- **paikallishistoria:** rajamuutokset Pohjois-Suomessa
- elämää 1800-luvun Suomessa
- **paikallishistoria:** nälkävuodet Pohjois-Suomessa, siirtolaisuus Pohjois-Suomesta Norjaan, saamelaisten historiaa, Sodankylän historiaa 1800-luvulla
- 1800-luvun alun keskeiset valtiolliset muutokset ja kansallisuusaatteen vaikutukset Euroopassa
- kulttuuri kansallisuusaatteen heijastajana Suomessa

Teollistuminen:

- teollistuminen ja sen vaikutukset ihmisten elämään
- kaupungistuminen

Murrosten aika Suomessa:

- sääty-yhteiskunnan mureneminen
- Suomen venäläistäminen ja sen vastustus

Suurvaltojen välinen kilpailu:

- imperialismi ja sen vaikutukset Euroopan suurvalloille ja siirtomaille

Ensimmäinen maailmansota ja sen seuraukset:

- ensimmäinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset
- Venäjän keisarikunnan luhistumisen syyt ja seuraukset
- Suomen itsenäistyminen ja sisällissota
- **paikallishistoria:** sisällissotaa voidaan käsitellä myös Pohjois-Suomen osalta

Toisen maailmansodan aika:

- toinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset
- suomi toisessa maailmansodassa ja sodasta selviäminen / jälleenrakentaminen
- **paikallishistoria:** Pohjois-Suomi (Sodankylä) talvisodassa, jatkosodassa ja Lapin sodassa sekä Pohjois-Suomen jälleenrakentaminen

8. luokan oppisisällöt (kurssit 3, 4 historia ja 5 historia, yhteiskuntaoppi):

Laman ja totalitarismin aika:

- maailmantalouden romahtaminen ja sen vaikutukset Eurooppaan
- elämää demokratioissa ja diktatuureissa
  - ihmisoikeudet, ihmisoikeusrikkokset kuten joukkotuhonta, holokausti ja muut kansainvainot
  - YK:n toiminta, ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus
  - Lapsen oikeuksien sopimus, Euroopan ihmisoikeussopimus ja muut keskeiset ihmisoikeussopimukset

Idän ja lännen ristiriidoista etelän ja pohjoisen vastakkainasetteluun:

- kylmä sota
- maailman jakautuminen köyhiin ja rikkaisiin valtioihin ja siitä aiheutuvat ongelmat

Suomi 1950-luvulta nykypäivään:

- elinkeinorakenteen muutos ja sen vaikutukset ihmisten elämään
- **paikallishistoria:** aihetta voidaan käsitellä Pohjois-Suomen näkökulmasta esim. muuttoliike
- suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Elämää 1900-luvun ja 2000-luvun alussa:

- länsimaisen kulutusyhteiskunnan synty ja sen vaikutukset ihmisten elämään ja ympäristöön
- tiedonvälityksen kehitys

Vaikuttaminen ja päätöksenteko (yhteiskuntaoppi):

- kansalaisen mahdollisuudet vaikuttaa
- demokratia, vaalit ja äänestäminen; vaalien yhteydessä voidaan seurata esim. Pohjois-Suomen ehdokkaita
- politiikan ja hallinnon toimijat kunnallisella, valtakunnallisella ja EU:n tasolla; aiheen yhteydessä tutustutaan Sodankylän kunnan toimintaan

Lisäksi yksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan 1800 - luvulta nykyaikaan saakka

- a) Euroopan hajaannuksesta sen yhdistymiseen
- b) kulttuurin kehitys
- c) tasa-arvoisuuden kehitys
- d) teknologian kehitys: esim. liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys
- e) Yhdysvaltojen tai Venäjän kehitys

9. luokka (yhteiskuntaoppi kurssit 6 ja 7):

kurssi 6:

Yksilö yhteisön jäsenenä:

- perhe, erityyppiset yhteisöt ja osakulttuurit; tässä yhteydessä olisi hyvä tutustua saamelaiskulttuuriin
- yksilön mahdollisuudet toimia kotikunnan jäsenenä, oman valtion kansalaisena ja EU-kansalaisena

Yksilön hyvinvointi:

- hyvinvointiyhteiskunnan eri ulottuvuudet Pohjois-Suomen nykytilanne ja tulevaisuus
- tasa-arvo ja kestävä kehitys sekä muut keinot hyvinvoinnin edistämiseksi

Kansalaisen turvallisuus:

- oikeusjärjestelmä, erityisesti 15-vuotta täyttäneen oikeudellinen vastuu
- turvallisuuspolitiikka, ulkopolitiikka, maanpuolustus; tässä yhteydessä voidaan tehdä yhteistyötä Sodankylän varuskunnan kanssa
- liikenneturvallisuus, yhteistyö paikallisen poliisin kanssa

kurssi 7:

Taloudenpito:

- yksityisen taloudenpidon periaatteet
- työnteko ja yrittäjyys; tässä yhteydessä olisi hyvä tutustua paikalliseen yritystoimintaan

Kansantalous:

- yksilö ja kotitaloudet kuluttajina ja talouden toimijoina
- ulkomaankaupan ja globaalitalouden merkitys
- Kts. 8-luokan historia Laman ja totalitarismin aika –kohdasta ”Ihmisoikeuskysymykset ja kansojen yhteistyö”

Talouspolitiikka:

- talouden suhdannevaihtelut, työttömyys inflaatio sekä niiden vaikutukset yksityistalouksiin; voidaan seurata edellä mainittuja asioita Pohjois-Suomen osalta
- julkinen talous ja verotus, voidaan tutustua Sodankylän kunnan taloudenhoitoon

Päätösarvioinnin kriteerit historian arvosanalle 8**Oppilas**

- osaa hankkia tietoa menneisyydestä.
- osaa erotella asiaa selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
- pystyy tulkitsemaan erilaisia lähteitä.
- ymmärtää kronologian merkityksen eli osaa sijoittaa tapahtumat ajallisiin yhteyksiinsä ja tällä perusteella myös oikeaan aikajärjestykseen.
- ymmärtää muutoksen ja jatkuvuuden historiassa eli osaa selittää, miksi jollain elämänelueella toimittiin ennen toisin kuin tänä päivänä.
- osaa esittää historiallisille tapahtumille syitä ja seurauksia.
- pystyy vastaamaan menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä useammasta lähteestä hankkimaansa tietoa.
- pystyy muodostamaan tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja käsityksiä ja arvioimaan niitä.

Päätösarvioinnin kriteerit yhteiskuntaopin arvosanalle 8**Oppilas**

- osaa hankkia yhteiskunnallista tietoa eri lähteistä ja soveltaa sitä.
- kykenee tulkitsemaan median välittämiä tietoja, tilastoja ja graafisia esityksiä.
- pystyy perustelevaan käsityksiään yhteiskunnallisista asioista ja ilmiöistä.
- osaa vertailla yhteiskunnallisen päätöksenteon ja taloudellisten ratkaisujen eri vaihtoehtoja ja niiden seurauksia.
- ymmärtää, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja taloudellisissa ratkaisuissa on olemassa aina useampia vaihtoehtoja.
- ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan eettisiä kysymyksiä.

MUSIIKKI

Musiikin opetuksen tehtävänä on auttaa oppilasta löytämään musiikin alueelta kiinnostuksen kohteensa sekä rohkaista oppilasta musiikilliseen toimintaan, antaa hänelle musiikillisen ilmaisun välineitä ja tukea hänen kokonaisvaltaista kasvuaan. Opetuksen tehtävänä on myös saattaa oppilas ymmärtämään, että musiikki on erilaista eri aikoina ja eri paikoissa. Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että musiikin ymmärtämisen perustana ovat musiikin tekemisen ja musiikin kuuntelun yhteydessä saadut merkitykselliset kokemukset. Musiikin opetus antaa välineitä oppilaan oman musiikillisen identiteetin muodostumiseen prosessissa, jossa rakentuu arvostava ja utelias suhtautuminen erilaisiin musiikkeihin. Musiikillisia taitoja kehitetään pitkäjänteisellä, kertaamiseen perustavalla harjoittelulla. Musiikin tekeminen yhdessä kehittää sosiaalisia taitoja, kuten vastuullisuutta, rakentavaa kriittisyyttä sekä taidollisen ja kulttuurisen erillisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Oppilaan kokonaisvaltaisen ilmaisun kehittymistä tulee tukea myös etsimällä yhteyksiä muihin oppiaineisiin. Musiikin opetukseen sovelletaan teknologian ja median tarjoamia mahdollisuuksia.

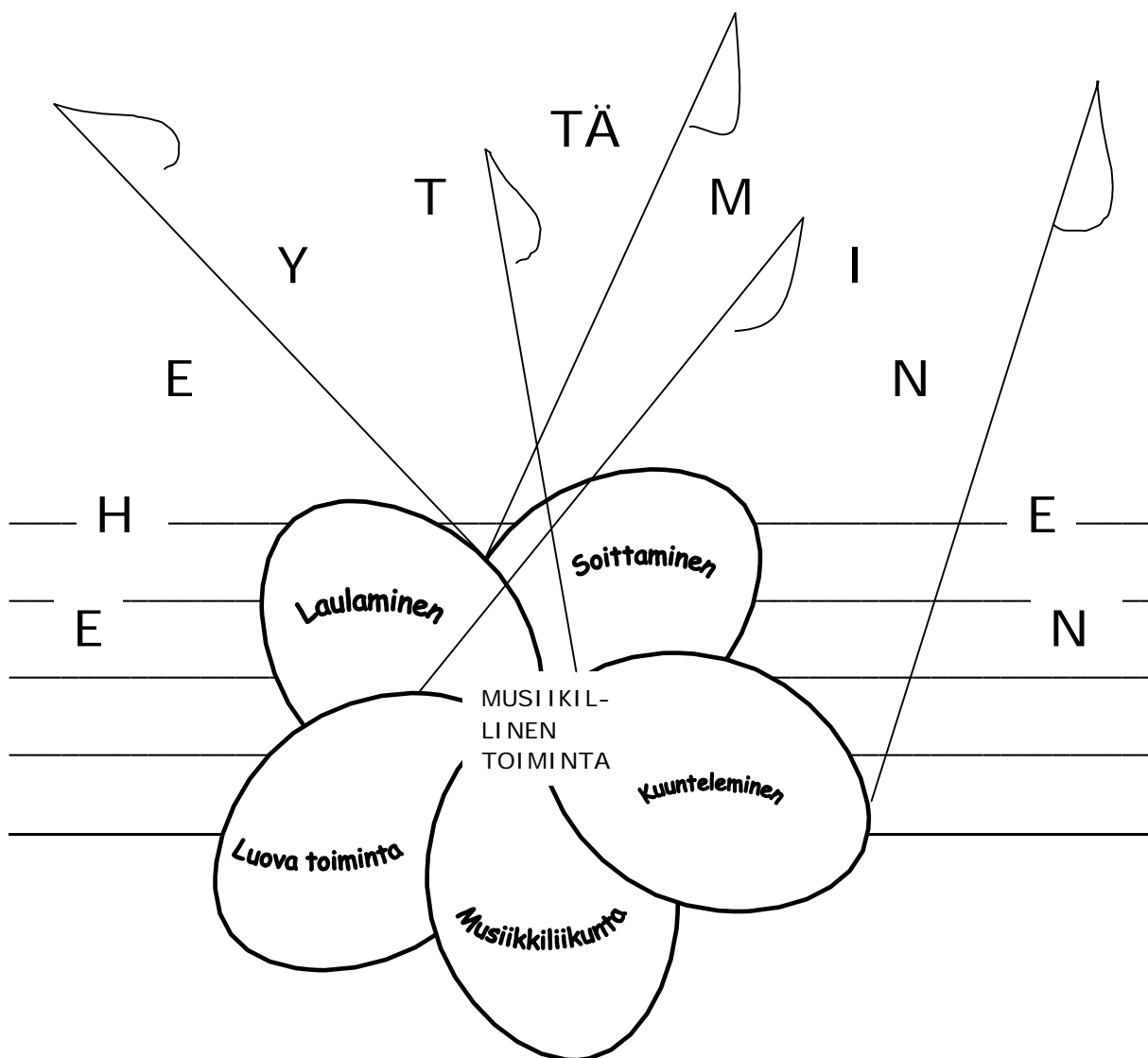
Vuosiluokat 1-2

Musiikkikasvatuksen tavoitteena on, että

- oppilas innostuu omaehtoiseen musiikin harrastamiseen musiikillisen toiminnan (laulaminen ja soittaminen) kautta
- oppilas oppii keskittymistä, kuuntelemista ja musiikin tuottamista sekä yksin että ryhmässä
- oppilas kykenee hiljaisuuteen, aloittamaan ja lopettamaan ohjeitten mukaan

Musiikkikasvatus muodostaa muun opetuksen kanssa eheyttävän kokonaisuuden.

MUSIIKKIKASVATUKSEN SISÄLLÖT

Vuosiluokat 1-4

Vuosiluokilla 1-4 musiikin opetuksessa on keskeistä oppilaiden musiikillisen ilmaisun kehittäminen leikinomaisessa ja kokonaisvaltaisessa toiminnassa. Opetuksen tulee antaa oppilaalle monenlaisia kokemuksia erilaisista äänimaailmoista ja musiikkityyleistä, sekä rohkaista häntä ilmaisemaan ja toteuttamaan omia mielikuviaan.

Tavoitteet

- musiikin opetus muodostaa muun opetuksen kanssa eheyttävän kokonaisuuden
- oppilas oppii käyttämään luontevasti omaa ääntään ja ilmaisemaan itseään laulaen, soittajan ja liikkuen sekä ryhmässä että yksin arvostaen myös muiden oppilaiden suoritusta
- oppilas oppii kuuntelemaan ja havainnoimaan keskittyneesti ja aktiivisesti ääniympäristöä ja musiikkia
- oppilas oppii käyttämään ääniä sekä rytmisiä ja melodisia aiheita musiikillisen keksinnän aineksina
- oppilas ymmärtää musiikillisen maailman monimuotoisuutta
- oppilas oppii toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä sekä musiikin kuuntelijana
- oppilas saa tukea itsetuntonsa ja –tuntemuksensa kehittämiseksi
- oppilas oppii käsittelemään erilaisia tunteita ja tuntemuksia musiikin kautta/avulla

Keskeiset sisällöt

- äänenkäytön harjoituksia puhuen, loruillen ja laulaen, ikäkauteen sopivia laululeikkejä ja lauluohjelmistoa sekä moniäänisyyteen valmentavia lauluharjoituksia
- keho-, rytm-, ja melodiasoittimilla yhteissoittoon valmentavia harjoituksia, erityisesti **perus-syketajua** kehittäviä harjoituksia, joiden yhteydessä kehitetään myös soittotekniikkaa; lisäksi ostinorytmejä, säestystehtäviä ja yhteissoitto-ohjelmistoa. Oppilas tutustuu soittaen yhteen soittimeen, esim. kantele, nokkahuilu, piano, kitara, rummut
- monenlaisen musiikin kuuntelua erilaisia aktivointikeinoja käyttäen sekä omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua.
- äänen sekä rytmisten ja melodisten aiheiden käyttämistä oman musiikillisen keksinnän aineksina hyödyntäen itse rakennettuja soittimia
- musiikin elementteihin – rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, sointiväri ja muoto – liittyvää peruskäsitteistöä solmisoinnin, soittamisen, laulamisen, kuuntelun, liikunnan ja musiikillisen keksinnän yhteydessä.
- laulu-, soitto- ja kuunteluohjelmistoa, joka tutustuttaa oppilaan sekä suomalaisen että muiden maiden ja kulttuurien musiikkiin sisältäen esimerkkejä eri aikakausilta ja eri musiikin lajeista
- erityistä huomiota kiinnitetään Lapin musiikkikulttuuriin

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päätyessä

Oppilas

- osaa käyttää ääntään niin, että hän pystyy osallistumaan yhteislauluun
- hahmottaa musiikin perussykkeen niin hyvin, että pystyy osallistumaan soittamisen harjoitteluun ja yhteissoittoon
- osaa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä ottaen huomioon muut ryhmän jäsenet arvostaen heidän suoritustaan
- hallitsee laulu- ja soitto-ohjelmistoa, josta osan ulkoa
- osaa yksin ja ryhmän jäsenenä (ääntä, liikettä, rytmisiä tai melodisia käyttäen) keksiä omia erilaisia musiikillisia ratkaisuja (esimerkiksi kaiku-, kysymys/vastaus- ja solo/tutti-harjoituksissa)
- tunnistaa kuulemaansa musiikkia ja osaa ilmaista kuuntelukokemustaan verbaalisesti, kuullisesti tai liikkeen avulla
- tietää ja osaa soveltaa musiikin peruselementteihin liittyvää peruskäsitteistöä

Vuosiluokat 5-9

5-9 luokkien musiikin opetuksessa jäsennetään musiikillista maailmaa ja musiikillisia kokemuksia. Opitaan käyttämään musiikin käsitteitä ja merkintöjä musiikin kuuntelun, soittamisen ja laulamisen yhteydessä, rakentaen uusia oppimiskokemuksia aikaisemmin opitun pohjalta.

Tavoitteet

Aikaisemmat tavoitteet vuosiluokilta 1-4 toteutuvat myös vuosiluokilla 5-9.

Oppilas

- ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla, sekä tutustuu musiikin eri lajeihin ja tyyliin myöhemmin laajentaen ja syventäen niiden tuntemusta
- oppii kriittisesti tarkastelemaan ja arvioimaan erilaisia äänympäristöjä sekä laajentaa ja syventää musiikin eri lajien ja tyylien tuntemustaan
- ymmärtää musiikin elementtien, rytmin, melodian, harmonian, dynamiikan, sointiväriin ja muodon tehtävää musiikin rakentumisessa sekä käyttää niitä ilmaisevia käsitteitä ja merkin-
töjä
- rakentaa musiikin elementteihin liittyvän käsitteistön pohjaa soittamisen, laulamisen (erityisesti huomioiden solmisointi) ja kuuntelun avulla.

Keskeiset sisällöt

- äänenkäyttöä kehittäviä harjoituksia ja erilaisiin laulutapoihin perehdyttävää yksi- ja moni-äänistä ohjelmistoa, josta osa ulkoa
- yhteissoittotaitoja kehittäviä harjoituksia sekä monipuolisesti eri musiikkityylejä ja – kulttuureja edustavaa soitto-ohjelmistoa
- monipuolista kuunteluohjelmistoa ja sen jäsentämistä ajallisesti, paikallisesti ja kulttuurisesti
- omien musiikillisten ideoiden kokeilua ja tuottamista esimerkiksi ääntä, laulua, soittimia, liikettä ja musiikkiteknologiaa käyttäen
- musiikin elementteihin liittyvän käsitteistön soveltamista

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Oppilas

- osallistuu yhteislauluun ja osaa laulaa rytmisesti oikein sekä melodialinjan suuntaisesti
- hallitsee jonkin rytm-, melodia- tai sointusoittimen perustekniikan niin, että pystyy osallistumaan yhteissoittoon kuunnellen sekä omaa että muiden tuottamaa musiikkia
- osaa kuunnella musiikkia ja tehdä siitä havaintoja sekä esittää mielipiteensä kuulemastaan
- tunnistaa ja osaa erottaa eri musiikin lajeja ja eri aikakausien ja kulttuurien musiikkia
- tuntee keskeistä suomalaista sekä paikallista musiikkia ja musiikkielämää
- osaa käyttää musiikin käsitteitä musiikin tekemisen ja musiikin kuuntelun yhteydessä
- osaa käyttää musiikin elementtejä rakennusaineina omien musiikillisten ideoidensa ja ajatustensa kehittämisessä ja toteutuksessa

KUVATAIDE

Vuosiluokat 1-2

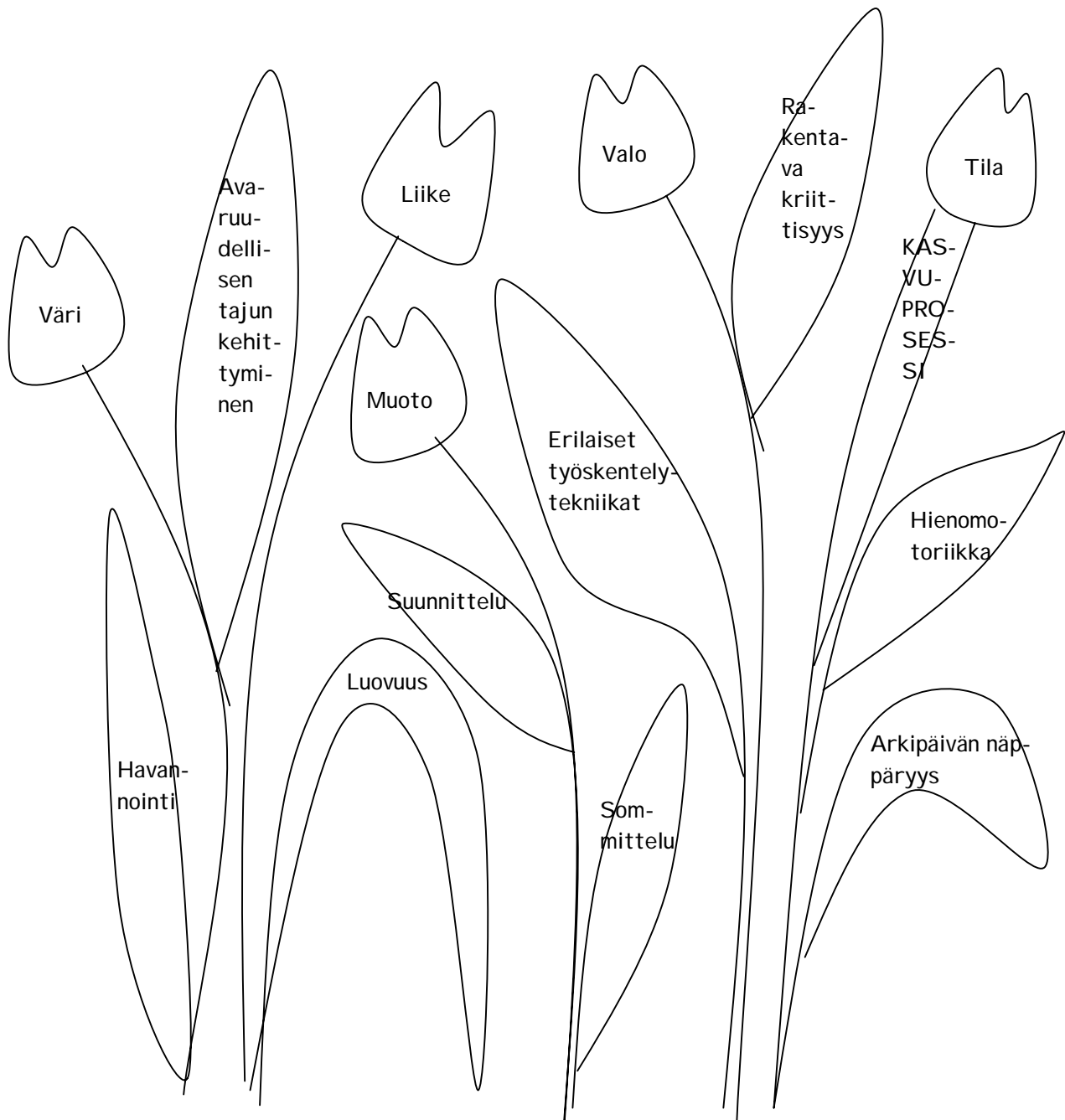
Tavoitteet

- Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita
- Hän käyttää omaa ajatteluaan ja mielikuvitustaan
- Hän arvostaa työn loppuun saattamista
- Hän saa myönteisiä kokemuksia

tekemisen iloa

taide-elämyksiä

TAIDE VERSOO VUOROVAIKUTUKSESTA

luonto

taiteilijat

sodankyläläinen
ja saamelainen

nykytaide

rakennettu ympäristö
kirkot

käsityöperinne

taidenäyttelyt
taidekirjat

museot

Vuosiluokat 3-9

Kuvataiteen opetuksessa painotetaan kykyä vuorovaikutukseen ympäristön kanssa kuvallisen ilmaisun keinoin.

Tavoitteet

Tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä arvioida ja arvostaa kulttuurina, kuvataiteen ilmiöitä ja ympäristöä ja aktivoida häntä niiden suhteen. Koska paikkakunnalle on muodostunut voimakas elokuvataiteeseen liittyvä perinne, on kuvataiteen erityistavoitteena johtaa oppilas sen maailmaan sekä sen asiantuntevana kuluttajana että ehkä myöhemmin myös tekijänä.

Materiaalinen perusta

Oppilasta ohjataan käyttämään ikäkauden, aineen tavoitteiden ja henkilökohtaisen ilmaisun kannalta tarkoituksenmukaisia välineitä, materiaaleja ja työskentelytapoja.

Niitä ovat:

Piirtäminen ja maalaaminen erilaisin tekotavoin

Muutammat alkeisgrafiikan ja taidegrafiikan muodot

Kolmiulotteinen kuvaaminen

Taidekäsityö

Tekninen ammattiopirustus

Valokuvaus, videokuvaukset ja sähköinen viestintä

Elokuva

3. - 4. luokat

	Valtakunnallinen OPS	Kuntakohtainen OPS
Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	<p>Kuvailmaisun keinot, tekniikat ja ilmaisutavat, maalaaminen, piirtäminen, grafiikka, muovailu ja rakentelu.</p> <p>Sommittelun elementit: viiva, väri, muoto, tila, liike ja aika.</p> <p>Kuvien tarkastelu ja arvioiminen</p>	<p>Perehtyminen väriopin alkeisiin: värijärjestelmistä kuusiosainen väriympyrä (pää- ja välivärit), värin taittaminen ja murtaminen. Maalaamisen perustekniikoita.</p> <p>Elävä pinta, havaintoon perustuva piirtäminen erilaisilla piirustusmenetelmillä.</p> <p>Vedostamisen periaatteen ymmärtäminen ja omien yksinkertaisten painolaattojen valmistaminen.</p> <p>Kolmiulotteisen muodon luominen rakentelemalla ja muovaillemalla.</p> <p>Tilan, liikkeen ja kolmiulotteisen muodon vaikutelman luominen kaksiulotteisella pinnalla.</p> <p>Tehtävänannossa kuvat virikkeinä.</p>

	ja niistä keskustelu kuvataiteen käsittein.	Omien töiden arviointi. Töiden yhteinen tarkastelu luokassa.
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Oman paikkakunnan museo- ja taidenäyttelyvierailut tai taiteilijan työhön tutustuminen. Taidekuvien tarkastelua teemmällä omia kuvia ja keskustelemalla kuvista. Suomalais-kansallisia mestareita, esimerkkejä eri aikakausien taiteesta ja nykytaide.	Tutustutaan joihinkin suomalaisiin taiteilijoihin sekä paikallisiin taiteilijoihin ja heidän tuotantonsa. Vieraillaan taidenäyttelyissä ja museossa. Taidekuvien tarkastelua teemmällä omia kuvia ja keskustelemalla kuvista Suomalais-kansallisia mestareita, esimerkkejä eri aikakausien taiteesta ja nykytaide. Esim. Akseli Gallen-Kallela
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Lähiympäristön luonto, rakennukset ja ympäristön muutosten tunnistaminen. Esineet, esineiden suunnittelu ja valmistaminen. Kolmiulotteinen rakentaminen, ympäristösuunnitelmien valmistaminen ja pienoismallit.	Kotipiha Koulupiha Koulumatka Retket Esinesuunnitelma ja toteutus esim. ongelmanratkaisutehtävänä. Mahdollinen integrointi ympäristö- ja luonnontietoon.
Media ja kuvaviestintä	Kuvakerronnan perusteita Kuvitus, sarjakuva, mainoskuva, valokuvaus sekä video, digitaalinen kuva. Television, tietokonepelien, elokuvien, sarjakuvien ja mainonnan visuaalisten viestien kriittinen tarkastelu ja tutkiminen.	Kuvan ja tekstin yhdistäminen esim. sarjakuvan, julisteen, mainoksen, kortin tai esitteen muodossa. Arvioidaan kriittisesti esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta arkiympäristön kuvaviestejä (mm. tv, tietokone, elokuva, lehdet).

5. - 6. luokat

	Valtakunnallinen OPS	Kuntakohtainen OPS
Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	Omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisin keinoin	Välineet, viiva, muoto, varjostus. Yhden ja kahden pakopisteen perspektiivi. Ihminen Pää- ja välivärit, vastavärit, välööri, värisymboliikka, murrettut värit ja värin taittaminen.
	Kuvataiteen tyylien ja kuvasymbolien käyttäminen kuvailmaisuksessa	Esittävästä ilmaisusta abstraktiin ilmaisuun.
	Sommittelu	Sommittelun perussuunnat, avoin ja suljettu sommitelma, paino- ja liikevaikutelma, rytmi.
	Piirustus, grafiikka, maalaus, keramiikka, kuvanveisto, tilataide ja taide ympäristössä.	Kohopaino Keramiikka: käsirakentelun perustekniikoita. Veistoksia eri materiaaleista esim. rautalanka/katiskaverkko + paperimassa. Integrointi historianopetukseen sekä ympäristö- ja luonnontieteeseen. Esim. kalliopiirroksissa ja keramiikassa
Taiteen tuntemus ja kulttuurien osaaminen	Keskeisiä piirteitä taiteen historiassa ja nykytaiteessa sekä eri kulttuurien kuvamaailmassa.	Kuvataiteen integrointi historianopetukseen ja ympäristöluonnontieteeseen. Naivismi, impressionismi, ekspressionismi, kubismi, abstraktismi.
	Ohjattuja näyttelyvierailuja, taiteilijavierailuja ja internetin kulttuuripalvelujen hyödyntämistä	Ohjattuja näyttelyvierailuja Esim. Alarieston pysyvä näyttely.
	Kuvien analysointia: taidekuvan rakenteen tutkimista, sisällöllistä tulkintaa ja taidekriittikää	Keskustelua taidekuvista sekä omista ja luokkatovereiden tekemistä kuvista.
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Ympäristön tarkastelua ja arviointia esteettisestä, eettisestä, ekologisesta ja suunnittelun näkökulmasta.	Pohjois-Suomalaisen ja suomalaisen ympäristön ja arkkitehtuurin tarkastelua taiteen keinoin. Vierailuja lähiympäristön rakennushistoriallisissa kohteissa esim. museolla, ja vanhassa ja uudessa kirkossa.
	Arkkitehtuurin ja muotoilun ilmaisukeinoja, tyyli- ja perinteitä	Esim. kansanperinne, funktionalismi, modernismi jne.
	Tilan havainnointia, suunnittelua ja rakentamista	Tekninen piirustus, mittakaava; suurentaminen ja pienentäminen. Pienoismalli, luonnollinen koko.

	Luonnon ja rakennetun ympäristön vuorovaikutus.	Lähiympäristön tarkastelu. Integrointi ympäristö- ja luonnontietoon.
	Suomalaisen arkkitehtuurin ja muotoilun tärkeimpiä edustajia.	Merkittäviä suomalaisia arkkitehtejä ja muotoilijoita esim. Alvar Aalto, Yrjö Lindegren, Oiva Toikka, Vivi Lönn
Media ja kuvaviestintä	Kuvan käyttötarkoituksia mediassa, mediaesitysten rakenteellista ja sisällöllistä analyysiä.	ks. valtak. ops, koulukohtaiset sovellukset
	Valokuvaus, videokuvaus ja digitaalinen kuva	ks. valtak. ops, koulukohtaiset sovellukset
	Kuvakerronnan muodot: kuvitus sarjakuva ja liikkuvan kuvan erityispiirteet.	ks. valtak. ops, koulukohtaiset sovellukset
	Graafinen suunnittelu. kuva ja sana, typografian ja taiton perusteista, mainonnan kanavia aja ilmaisukeinoja	ks. valtak. ops, koulukohtaiset sovellukset
	Elokuvien ja TV-ohjelmien analysointia.	ks. valtak. ops, koulukohtaiset sovellukset

7. – 9. luokat

	Valtakunnallinen OPS	Kuntakohtainen OPS
Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	Omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisin keinoin	muoto väri tila liike aika
Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	Taidehistorian yleiset linjat omassa kulttuurissamme ja maailmanlaajuisesti	Näyttelyvierailut Internetin kulttuuripalvelut Taiteilijavierailut Taidekuvan analysointi
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Asuin- ja esineympäristön tarkastelua ajallisesti, esteettisesti, eettisesti, ekologisesti ja suunnittelun näkökulmasta	Asuin- ja esineperinne paikallisesti ja valtakunnanmitassa Suomalainen muotoilu ja arkkitehtuuri Muotoiluprosessi
Media ja kuvaviestintä	Kuva mediassa, mediaesitysten rakenteellinen ja sisällöllinen analyysi	Kuvakerronta, sarjakuva, kuvitus Typografian ja taiton perusteet Tekstausharjoituksia Mediaesitysten rakenteellinen ja sisällöllinen analyysi

KUVATAITEEN ARVOSANA MUODOSTUU SEURAAVASTI:

- 4 EI TÖITÄ, EI LÄSNÄOLOA
- 5 PALJON AIHEETTOMIA POISSAOLOJA, EI MITÄÄN VALMISTA
- 6 TÖITÄ PUUTTUU, TASAISEN HUOLIMATONTA
- 7 HYVÄ YRITYS, SIISTEYTTÄ JA SELKEYTTÄ PUUTTUU
- 8 TEHTÄVÄT YMMÄRRETTY JA SUORITETTU OMIEN EDELLYTYSTEN MUKAAN
- 9 TEHTÄVÄT TEHTY, OMAPERÄISYYTTÄ, AHKERUUTTA, TAITAVUUTTA LÖYTYY

10 EDELLISTEN LISÄKSI LAHJAKKUUTTA, MONIPUOLISUUTTA, ITSENÄISYYTTÄ, ROHKEUTTA, TASAINEN NÄYTTÖ, SELVÄSTI KUVALLINEN ILMAISUTAITO

TUNTIKÄYTÖS JA ASENNE TYÖSKENTELYYN VOI NOSTAA TAI LASKEA KUVATAITEEN NUMEROA.

KÄSITYÖ

Vuosiluokat 3-7

Käsityön opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan käsityötaitoa niin, että hänen itsetuntonsa sen varassa kasvaa, ja hän kokee iloa sekä tyydytystä työstään. Lisäksi hänen vastuuntuntonsa työstä ja materiaalin käytöstä lisääntyy. Hän oppii arvostamaan työn ja materiaalin laatua, sekä suhtautumaan arvioiden ja kriittisesti omiin valintoihinsa, tarjolla oleviin virikkeisiin, tuotteisiin ja palveluihin.

Opetus toteutetaan oppilaan kehitysvaihetta vastaavin aihepiirein ohjatusti kokeillen, tutkien ja keksien, edeten kohti kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Käsityön opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta suunnitelmalliseen, pitkäjänteiseen, omatoimiseen ja itsenäiseen työntekoon. Kehittää oppilaan luovuutta ja esteettisiä, teknisiä sekä fyysis-motorisia kykyjä, unohtamatta ongelmanratkaisutaitoa sekä ymmärrystä teknologian arkipäivän ilmiöistä. Oppilasta voidaan tutustuttaa myös suomalaiseen, lappilaiseen ja muiden kansojen käsityöperinteeseen.

Vuosiluokat 3-4

Käsityön opetuksen ydintehtävä vuosiluokilla 3-4 on perehdyttää oppilas arkielämän tarpeellisiin käsityötietoihin ja -taitoihin. Opetuksen edetessä ohjataan oppilasta omatoimisuuteen, kriittisyyteen, vastuuntuntoon, laatu-tietoisuuteen sekä työskentelyssä että materiaalivalinnoissa.

Oppilasta autetaan omaksumaan suunnittelutaitoja, ja hänelle annetaan perusvalmiudet suunnitelmiansa toteuttamiseen oppimisen edetessä kohti kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Häntä ohjataan käyttämään käsityössä tarvittavia perustyövälineitä sekä erilaisia koneita turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Hänen pitkäjänteisyyttään ja ongelmanratkaisutaitojaan kehitetään sekä ryhmässä että itsenäisessä työskentelyssä. Saavutettu taidon kehittyminen antaa työn iloa, ja oppilaassa syntyy myönteinen asenne työn tekemistä ja opiskelua kohtaan.

Sodankylän kunnan peruskouluissa 3.-4.luokilla käsityön opetus toteutetaan ns. vaihto-opetuksena teknisessä ja tekstiilityössä, mikä tarkoittaa, että oppilaat opiskelevat yhden lukukauden kumpakin ainetta molempina vuosina.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- tuntemaan käsityöhön liittyviä käsitteitä ja käyttämään erilaisia materiaaleja, työvälineitä ja menetelmiä
- käsityön perustekniikoita ja tuotesuunnittelua sekä harjaantuu niiden edellyttämässä taidossa, jolloin myös hänen ajattelutaitonsa ja luovuutensa kehittyvät
- avaruudellista hahmottamista suunnitellessaan ja toteuttaessaan käsityötuotettaan
- kiinnittämään huomiota tuotteiden esteettisiin ominaisuuksiin, väreihin, muotoon ja laatuun
- valmistamaan, huoltamaan ja korjaamaan arkipäivän käytännöllisiä tuotteita
- ottamaan vastuuta omasta esineympäristöstään ja ymmärtämään, että tuotteilla on elinkaariri
- omaksumaan positiivisen asenteen työsuojeluun, turvallista työvälineiden, koneiden ja laitteiden käyttöä, sekä huolehtimaan oppimisympäristönsä viihtyisyydestä
- arvioimaan ja arvostamaan omaa ja muiden työtä

Keskeiset sisällöt

- arkipäivän elämän keskeiset tekstiili- ja teknisentyön materiaalit, työvälineet ja työtavat
- työskentelyyn ja työtilaan liittyviä turvallisuustekijöitä
- omien töiden suunnittelua ja sen yhteydessä suunnitelmien toteuttamiseen tarvittavien tekniikoiden kokeilua ja harjoittelua, suunnitelmien erilaisia kuvaustekniikoita sekä tuotteiden valmistamista
- materiaalin käyttöä
- tuotteiden huoltoa, kunnostusta ja korjausta sekä kierrätystä ja uudelleenkäyttöä

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 4. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- osaa ohjatusti suunnitella toteuttamiskelpoisen tuotteen
- työskentelee ohjattuna tarkoituksenmukaisesti suunnitelmaansa toteuttaen ja työturvallisuuden huomioiden
- hallitsee käsityön perustekniikoita, tuntee keskeisiä käsitteitä ja tunnistaa perusmateriaaleja
- pyrkii työskentelemään pitkäjänteisesti sekä ryhmän jäsenenä että itsenäisesti
- haluaa kehittyä käsityöntekijänä ja tuntee vastuuta yhteisistä työvälineistä ja työtilojen viihtyisyydestä
- arvioi ja arvostaa omaa ja toisten työskentelyä, oppimista sekä työn tuloksia
- suhtautuu myönteisesti omaan ja muiden kansojen kulttuuriperintöön

4 LUOKAN PÄÄTTYESSÄ ANNETAAN OPPILAALLE MAHDOLLISUUS VALITA JOKO TEKNIKEN TAI TEKSTIILTYÖ, JOTA HÄN OPISKELEE VUOSILUOKILLA 5 - 7.

Vuosiluokat 5-7

Käsityön opetuksen ydintehtävänä on syventää ja kartuttaa oppilaan käsityötietoja ja -taitoja. Hän kykenee entistä itsenäisemmin tekemään tarkoituksenmukaisia materiaali-, työtapa- ja työvälinevalintoja käsityöprosessin eri vaiheissa. Häntä rohkaistaan luovaan suunnitteluun ja itseohjautuvaan työskentelyyn sekä ohjataan arvostamaan työn ja materiaalin laatua. Oppilaiden yhteistyötaitoja voidaan kehittää toteuttamalla yhteishankkeita oppilasryhmissä sekä eri oppiaineitten ja paikkakunnan työ-, tuotanto- ja kulttuurielämän edustajien kanssa.

Tavoitteet

Vuosiluokkien 1-4 tavoitteita käsitellään syvällisemmin ja lisäksi tulevat seuraavat tavoitteet:

Oppilas

- pyrkii työskentelyssään oma-aloitteiseksi ja itsenäiseksi
- uskaltaa käyttää käsityöissä tarvittavia koneita ja välineitä
- ohjataan vähitellen hallitsemaan kokonaista käsityöprosessia
- oppii ideoimaan, suunnittelemaan ja valmistamaan laadukkaita, tarkoituksenmukaisia ja esteettisiä tuotteita
- huomioi työskentelyssään eettisiä, ekologisia ja taloudellisia arvoja
- oppii arvostamaan ja tarkastelemaan kriittisesti omaa ja muiden tuotosta sekä työskentelyä
- voidaan tutustuttaa tietoteknisten välineiden käyttöön käsityöprosessin eri vaiheissa ja erilaisissa oppimisympäristöissä koulun resursseista riippuen.
- voidaan tutustuttaa ympäröivän yhteiskunnan yritystoimintaan sekä teknologiajärjestelmiin
- perehdytetään soveltuvin osin myös muiden kansojen muotoilu-, käsityö- ja teknologiakulttuureihin

Keskeiset sisällöt

Teknisen työn ja tekstiilityön yhteinen sisältö:

- tietoa ja elämyksiä suomalaisesta kulttuurista, perinteestä ja muotoilusta sekä vaikutteita muista kulttuureista
- muodot, sommittelu ja värit
- erilaiset työjärjestykset ja -ohjeet
- materiaali- ja kuluttajatietous
- tarkoituksenmukainen materiaalien käyttö
- käsitöissä esiintyvien ongelmien ja sovellusten yhteys muihin oppiaineisiin
- erilaisia suunnitelmien ja tuotosten kuvaus-, raportointi- ja dokumentointitekniikoita
- oman paikkakunnan tuotantoelämään ja yrittäjyyteen tutustumista
- oman työskentelyn ja sen tulosten arviointia sekä osallistumista myös toisten töiden yhteiseen tarkasteluun

Teknisen työn sisällöt

- tekninen piirtäminen, mallintaminen ja tietotekniikan sovelluksia suunnittelussa
- rakennettu ympäristö ja erilaiset tuotteet sekä niiden sisältämä symbolinen merkitys eli viesti
- erilaisten laitteiden toimintaperiaatteita, rakenteita, teknologisia käsitteitä ja järjestelmiä sekä niiden sovelluksia
- monipuolista laiterakentelua
- teknisessä työssä tarvittavien käsityövälineiden ja koneiden taitavaa ja turvallista käyttöä
- materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen luovasti
- kodin ja vapaa-ajan välineiden valmistusta, huoltoa, kunnostusta ja kierrätystä

Tekstiilityön sisällöt

- tekstiili- ja muotihistoriaa soveltuvin osin kodin tekstiilejä ja vaateetusta koskevien aihepiirien yhteydessä
- sisustustekstiilien, vaatteiden ja tekstiilitaitteen symbolinen merkitys eli viesti
- tietoteknisiä sovelluksia ja uusi teknologia suunnittelun apuvälineenä mikäli koulun resurssit tämän mahdollistavat
- tekstiilituotteiden kolmiulotteisen muodon konstruointia esim. kaavoituksen perusteissa
- tekstiilityössä tarvittavien materiaalien ja tekniikoiden luovaa käyttöä
- tekstiilityössä tarvittavien perinteisten ja modernien työvälineiden oikeaa valintaa eri käyttötarkoituksissa sekä niiden asianmukainen käyttöä ja huoltoa
- tekstiilityön eri materiaaleja ja valmistustekniikoita, niiden valintaa, yhdistämistä ja työstämistä luovasti
- tekstiilituotteiden hoitoa, huoltoa ja kierrätystä

PÄÄTTÖARVIONNIN KRITEERIT ARVOSANALLE 8

Tekninen työ ja tekstiilityö

Visuaalinen ja tekninen suunnittelu

Oppilas

- kykenee havaitsemaan itsenäisesti ongelmia
- suunnittelee ohjatusti toteuttamiskelpoisia töitä, joissa on huomioitu käytettävissä oleva aika, välineet, materiaalit, tuotteiden esteettisyys, ekologisuus, kestävyys taloudellisuus sekä tarkoituksenmukaisuus
- ymmärtää suunnittelemansa tuotteet myös viestiksi ympäristölle

- dokumentoi suunnitelman esim. kuvallisesti, sanallisesti, näyttein, pienoismallin avulla tai muulla tavoin siten, että siitä käy ilmi, millainen idea on ja millä tavoin se on tarkoitus valmistaa
- osaa ohjatusti käyttää suunnittelussaan aineksia suomalaisesta ja muiden kansojen muotoilu-, käsityö- ja teknologiakulttuurista

Valmistaminen

Oppilas

- työskentelee tarkoituksenmukaisesti ja huolellisesti työturvallisuusohjeita noudattaen sekä huolehtii työympäristönsä järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- hallitsee perustekniikoita niin, että tuotteesta tulee tarkoituksenmukainen, ekologinen ja esteettinen
- osaa työskennellä tavoitteisesti yksin tai tiimeissä
- osaa soveltaa muissa oppiaineissa oppimaansa tietoa ja taitoa

Arviointi

Itsearviointi sekä käsityöprosessin ja sen tulosten pohdinta

Oppilas

- kykenee ohjatusti tarkastelemaan omaa työskentelyään ja oppimistaan
- kykenee ohjatusti osoittamaan sekä prosessin kulussa että tuloksissa vahvuuksiaan sekä heikkouksiaan
- osoittaa käsityöprosessin arvioinnissa kritiikinsietokykyä ja halunsa suunnata toimintansa palautteen mukaisesti
- pyrkii arvioimaan arkielämässä tarvitsemiaan tuotteita esteettisin, taloudellisin ja tarkoituksenmukaisuuskriteerein
- muodostaa realistisen kuvan taidoistaan ja kehittymismahdollisuuksistaan

LIIKUNTA

Liikunnan opetuksen päämääränä on antaa oppilaille sellaisia taitoja, tietoja ja kokemuksia, joiden pohjalta on mahdollista omaksua liikunnallinen elämäntapa. Tämä edellyttää yksilöllisten kehittymismahdollisuuksien huomioon ottamista osana ryhmäopetusta.

Liikunnanopetuksen tehtävänä on vaikuttaa myönteisesti oppilaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn ja hyvinvointiin sekä ohjata oppilasta ymmärtämään liikunnan terveydellinen merkitys. Liikunnan opetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaan fyysis-motorinen kehitys. Liikunta on toiminnallinen oppiaine, jossa edetään leikin ja taitojen oppimisen kautta kohti omaehtois- ja harrastuneisuutta.

Liikunnan opetuksessa korostetaan vastuullisuutta, reilua peliä sekä turvallisuutta. Opetuksessa ohjataan myös tutustumaan kansalliseen ja kansainväliseen liikuntakulttuuriin. Liikunnan opetuksen yhtenä tehtävänä on myös opastaa käyttäytymään turvallisesti liikenteessä.

Opetuksessa otetaan huomioon luonnon olosuhteet ja vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä lähiympäristön ja koulun tarjoamat mahdollisuudet.

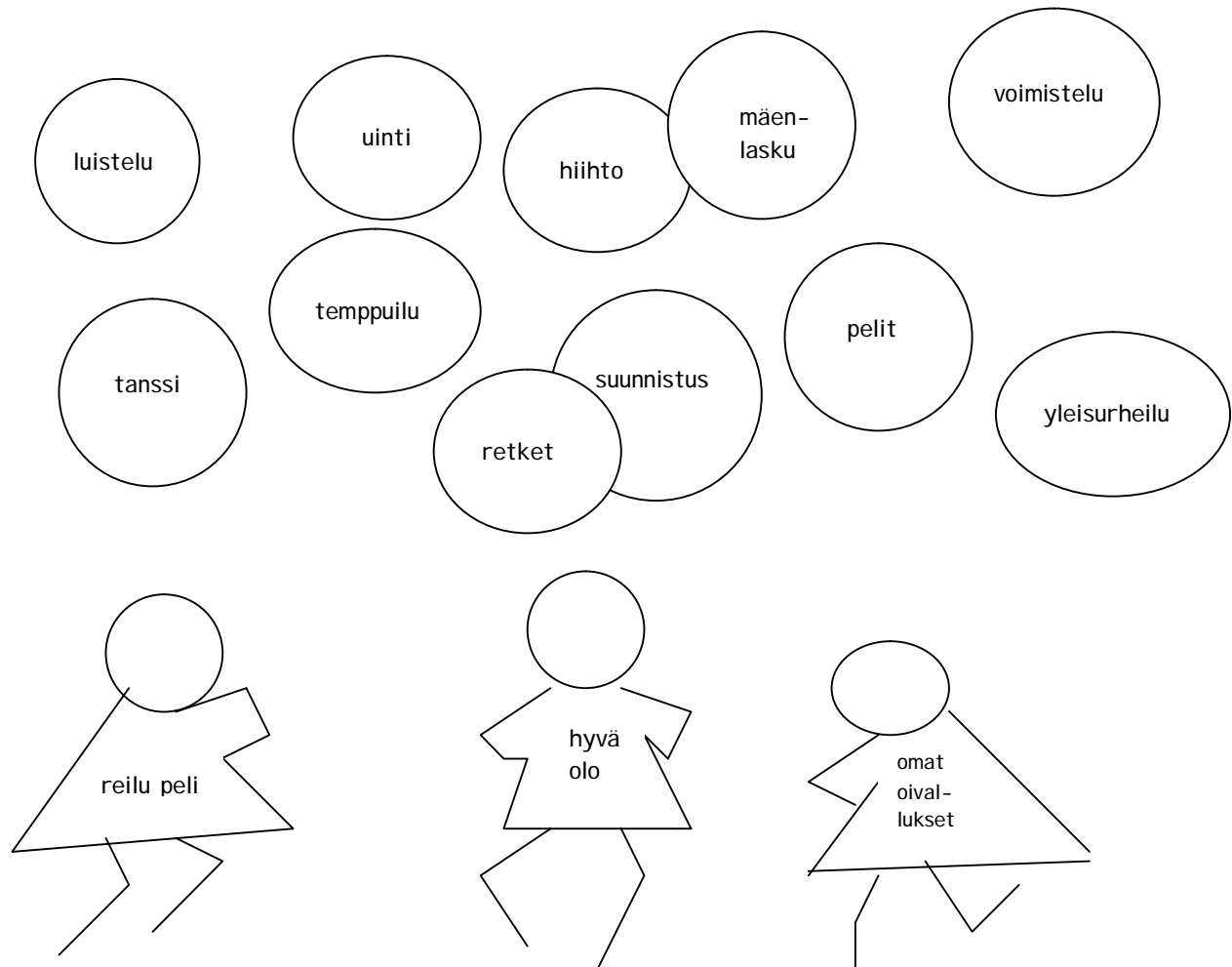
Vuosiluokat 1-2

Tavoitteet

- *Oppilas liikkuu leikinomaisesti, monipuolisesti ja turvallisesti.
- *Hän liikkuu omien edellytystensä mukaisesti.
- *Hän oppii monipuoliset perustaidot.

Keskeiset sisällöt

Oppilaan päivittäinen liikunta koostuu liikuntatunneista ja omaehtoisesta välituntiliikunnasta. Liikuntaan kuuluu myös terveyst-, turvallisuus- ja tapakasvatus.

motoriset taidot

kehontuntemus

koordinaatiokyky

liikehallinta

Vuosiluokat 1-4

Vuosiluokkien 1-4 liikunnan opetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaan valmiudet sekä yksilölliset kehitysmahdollisuudet. Opetus toteutetaan leikinomaisesti kannustavassa ilmapiirissä kohti lajitaitoja niin sisä- kuin ulkoliikunnassakin. Liikunnan opetuksen tulee antaa tilaa oppilaan aktiivisuudelle, mielikuvitukselle ja oivalluksille.

Tavoitteet

Oppilas

- kokee liikunnan ja oppimisen iloa
- oppii monipuolisesti liikunnan motorisia perustaitoja ja saa virikkeitä harrastaa liikuntaa
- oppii turvalliset liikuntatavat ja uimataidon
- harjaantuu sekä itsenäisen työskentelyn taidoissaan että yhteistyötaitoissaan kannustavassa ilmapiirissä ilman keskinäisen kilpailun korostumista
- oppii hyvää käytöstä, sovittujen sääntöjen noudattamista ja reilun pelin henkeä
- oppii toimimaan pitkäjänteisesti ja suhtautumaan realistisesti omiin suorituksiinsa
- oppii pukeutumaan tarkoituksenmukaisesti liikuntaa varten sekä huolehtimaan puhtaudesta

Keskeiset sisällöt

- perusliikuntaa, voimistelua välineillä ja telineillä
- musiikkiliikuntaa, leikkiä ja pikkutansseja
- eri palloilulajeja sekä niiden viitepelejä ja pienpelejä
- vesiliikuntaa, kuten veteen totuttautumista, vesileikkejä ja uintiharjoituksia
- luontoliikuntaa
- talviliikuntaa kuten luistelua ja hiihtoa

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA 4. LUOKAN PÄÄTTYESSÄ

Oppilas

- hallitsee motoriset perustaidot ja osaa käyttää niitä monipuolisesti eri liikuntamuodoissa
- osaa joitakin perus-, väline- ja telinevoimistelun liikkeitä
- osaa joitakin pallopelejä sekä käsitellä pelivälinettä myös leikkeihin ja harjoituksiin sovelletuna
- osaa luistelussa liukumisen, eteenpäin luistelun ja jarrituksen
- osaa hiihdossa perinteisen hiihdon ja luisteluhiihdon sekä mäenlaskun alkeita
- osaa liikkua luonnossa alkeiskarttaa hyväksi käyttäen ja luontoa kunnioittaen
- pystyy uimaan vähintään 50 metriä
- osaa ilmaista itseään luovasti liikunnan avulla ja liikkua jonkin rytmin tai musiikin mukana
- toimii itsenäisesti ja ryhmässä sovittujen ohjeiden mukaan sekä osallistuu vastuullisesti ja yritteliäästi liikunnan opetukseen

Vuosiluokat 5-9

Vuosiluokkien 5-9 liikunnanopetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaan yksilölliset valmiudet, sukupuoliin erilaiset tarpeet sekä kasvun ja kehityksen erot. Opetuksessa painotetaan liikunta- ja lajitaitojen oppimista, niiden soveltamista ja fyysisen kunnon kehittymistä. Monipuolisen liikunnan avulla tuetaan oppilaan liikunnallisen harrastuksen löytymistä.

Tavoitteet

Oppilas

- kehittää motorisia perustaitojaan sekä fyysistä kuntoaan ja oppii liikunnan lajitaitoja

- oppii ymmärtämään liikunnan merkityksen oman terveyden ylläpitämisessä sekä tarkkailemaan ja kehittämään omaa toimintakykyään ja hyvinvointiaan
- kehittää uimataitoaan sekä oppii vedestä pelastamisen taitoja
- oppii liikkumaan turvallisesti ja pukeutumaan asianmukaisesti erilaisiin liikuntatilanteisiin
- kokee liikunnan ja oppimisen iloa
- oppii liikuntaharjoitusten yhteydessä itsenäisen ja ryhmätyöskentelyn taitoja sekä kehittyä vastuullisuudessa ja toisten ihmisten huomioimisessa

Keskeiset sisällöt

- perusliikuntaa, kuten yleisurheilun juoksuja, hyppyjä ja heittoja
- voimistelua ilman välineitä, välineillä ja telineillä
- musiikki- ja ilmaisuliikuntaa sekä tansseja
- palloilua ja mailapelejä
- luontoliikuntaa, kuten suunnistusta ja retkeilyä
- uinti ja vedestä pelastaminen
- talviliikuntaa, kuten luistelua ja jääpelejä, hiihtoa sekä muita talviliikuntamuotoja
- fyysisen kunnon kehittymisen seurantaa ja lihashuoltoa
- johonkin uuteen liikuntalajiin tutustumista ja liikuntatietoutta

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITTEERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- osaa ydintaidot perusliikunnassa kuten juoksussa, pituus- ja korkeushypyssä sekä heitto- ja työntölajeissa
- pystyy voimistelussa suoriutumaan pienistä sarjoista permannolla, välineillä ja telineillä
- osaa jonkin suomalaisen kansantanssin ja seurataanssin ja osoittaa liikkumisessaan rytmillistä luovuutta
- osaa yleisimpien palloilulajien perusteet ja osaa pelata niitä sääntöjen mukaan
- osaa suunnistaa karttaa apuna käyttäen luontoa kunnioittaen, ymmärtää jokamiehen oikeudet sekä velvollisuudet
- pystyy uimaan syvään veteen hypättyään vähintään 200 metriä, josta 50 metriä on selkäuintia sekä hallitsee vedestä pelastamisen taitoja
- osaa luistella sujuvasti ja hallitsee hiihdon perustyylyt
- osoittaa aktiivisuutta sekä oppimis- ja yrittämishalua liikuntatunneilla ja suhtautuu koululiikuntaan myönteisesti
- osoittaa toiminnassaan vastuuta ja kykyä ottaa toiset huomioon sekä noudattaa sopimuksia ja sääntöjä ja reilun pelin periaatetta
- pystyy itsenäiseen harjoitteluun ohjatussa tilanteessa sekä toimimaan ryhmässä ja joukkueessa
- ymmärtää terveyden ja liikunnan väliset yhteydet
- tuntee kansallista ja kansainvälistä liikuntakulttuuria

SUUNNISTUS JA RETKEILY

Luokat 1-2

Suunnistus: Luokan karttamainen hahmottaminen, oman paikan ja kohteiden toteaminen luokassa. Koulun piha-alueen hahmottaminen sekä erilaisten kohteiden paikantaminen ja etsintä koulun alueelta.

Retkeily: Luontopolku koulun lähiympäristössä, ohjattu alkeisretki.

Luokat 3-4

- Suunnistus: Pihakartalla suunnistus, tavallisimmat karttamerkit, ilmansuunnat, suunnistus lähimaastossa.
- Retkeily: Syysretki lähimaastoon, liikkuminen oudossa maastossa, tiedot retkeilyvarusteista, eväistä, nuotion teosta, ensiavun alkeista.

Luokat 5-6

- Suunnistus: Kartanlukutaidon lisääminen, mittakaava, lähiympäristösuunnistus.
- Retkeily: Luontopolku kartan avulla. Syksyn tai kevään pyöräretki paikkakunnan retkeilykohteeseen.

Luokat 7-9

- Suunnistus: Kartanlukutaidon lisääminen, karttamerkkien tunteminen, reitinvalinta. Kompassinkäytön monipuolistaminen, suunnanotto kartalta, suunnassa kulkeminen ja valkoisen kartan harjoitukset. Matkan arvioinnin kehittäminen askelparimittausta käyttäen, yksilölliset askelparit kävellen ja juosten tiellä sekä maastossa. Ratamestaritehtävät.
- Retkeily: Luontopolku, polkupyöräsuunnistus, liikuntapäivä retkeillen.

YLEISURHEILULuokat 1-2

- Juokseminen: Rento, rytmikäs juoksu, pyrähdykset, tottuminen muutamia minuutteja kestäviin yhtäjaksoisiin suorituksiin esim. 6 minuutin juoksu.
- Hyppääminen: Juoksuvauhdista ponnistus yhdellä jalalla - alastulo kahdelle jalalle. Loikkiminen esim. 3 - 5 -loikka.
- Heittäminen: Perusheitto yläkautta, vasen jalka edessä (oikeakätisillä), tarkkuusheitto.

Luokat 3-4

- Juokseminen: Pystylähtö, perusjuoksu rytmikkäästi, aitajuoksun alkeet, kestävyysjuoksu vähitellen pidentyvin matkoin ja jaksoin.
- Hyppääminen: Pituushypyssä vauhdin ja ponnistuksen joustava yhteensovittaminen, ensin lyhyellä vauhdilla sitten vauhtia pidentäen. Korkeushypyn alkeistechniikat. Moniloikat.
- Heittäminen: Pallon perusheitto vauhdilla, kuulantyöntö ilman vauhtia, eri heitto-ottelut.

Luokat 5-6

- Juokseminen: Kyyrylähtö, pikajuokсутekniikka, aitajuoksun askelrytmi ja aitomistekniikka. Viestin vaihtotekniikka sekä kestävyysjuoksu.
- Hyppääminen: Pituushypyn kokonaissuoritus, korkeushyppytekniikat, moniloikat.
- Heittäminen: Vauhdillinen pallonheitto sekä vauhdillinen kuulantyöntö.

Luokat 7-9

- Juokseminen: Kiihdytysjuoksu, pyrähdykset, rytmin muutokset, lähtöharjoitukset kyyry- ja pystylähdöllä. Kestävyuden kehittämiseksi vauhtileikkely, intervalliharjoittelu, tasaisen vauhdin harjoittelu, tarkkuusjuoksu. Juoksurytmin kehittämiseen erilaisten esteiden ylitysharjoitukset, aitajuoksu erilaisin aitavälein- ja korkeuksin.
- Hyppääminen: Kolmiloikka ja moniloikat, korkeushyppy suoritustekniikkoja vaihdellen. Pituushyppy monenmittaisilla vauhdeilla hyppyrhythmin kehittämiseen.
- Heittäminen: Keihään ja kiekonheitto normaaleilla vauhdeilla. Kuulantyöntö pyrkien normaaliin vauhdinottosuoritukseen. Juoksujen, hyppyjen ja heittojen ohjelmoitu harjoittelu - myös testit ja tulokokeet. Työille kiekonheitto vauhditta, keihäs normaalilla vauhdilla.

HIIHTO

Luokat 1-2

Hiihdon ja laskettelu alkeet sekä välineiden ja varusteiden käsittely.

Pääsisällöt:

- suksien hallinta
- sauvoitta hiihto
- vuorohiihto
- oikonousu ja haaranousu
- oikolasku
- auralasku ja aurajarrutus

Luokat 3-4

Vuorohiihto, tasatyöntö, askelkäännös, nousu- ja laskutekniikat, aurakäännös sekä laskettelu alkeet. Perustaitojen soveltaminen maasto-olosuhteiden mukaan. Luisteluhiihdon alkeet.

Luokat 5-6

Opittujen hiihtotekniikoiden kertaaminen sekä luisteluhiihdon perustekniikat, esimerkiksi "Wassberg".

Luokat 7-9

Maastohiihto

- perushiihtotapojen kertausta

Laskettelu

- laskettelu slalom-suksilla / laudalla

Kuntoharjoittelu

- maastohiihtoa henkilökohtaisena kestävyysharjoitteluna

Välinehuolto

- voitelun perusteet

LUISTELU JA JÄÄPELIT

Luokat 1-2

Perusluistelulla tarkoitetaan taitoa liikkua jäällä turvallisesti:

- kyykkyliuku, liuku yhdellä jalalla, kaariliuku kahdella jalalla
- puoliauraus, jarrutus, lähtö, luistelu eteen, pujotteluluistelu, käännös kahdella jalalla
- pallon kuljettaminen mailalla
- luistimien hoito
- erilaiset leikit jäällä

Luokat 3-4

Perusluistelutaitojen kehittäminen

Pääsisällöt:

- luistelu eteen ja taaksepäin vaihtelevilla nopeuksilla, kaarrokset ja pysäykset
- pallon tai kiekon kuljetus, syöttö ja vastaanotto
- pallon tai kiekon laukaus paikalta tai hitaasta kuljetuksesta

Luokat 5-6

Kaarrokset ja käännökset, kaukalopallon kämmen- ja rystyssyötöt sekä -laukaukset, kuljetukset ja syöttöharjoitukset sekä jääpelien perussääntökohdat.

Luokat 7-9

Luistelu

- lähdön ja vauhdin kiihdytyksen, kaarteiden, suunnanvaihdon ja pysäytysten harjoittelu
- luistelukestävyyden parantamiseksi matkaluistelua aika- ja matkatavoittein

Jääpelit

- pallon tai kiekon kuljetustapojen kertausta
- matalat laukaukset, syöttöjen harjoittelua
- taktiset perusteet ohjauspelin yhteydessä

PALLOPELIT

Luokat 1-2

Palloilun alkeet:

- erikokoisten pallojen käsittely, pallon heitto ylä- ja alakautta, heitto ja kiinniotto, kuljetus käsin pompotellen, kuljetus jaloin
- palloleikkejä

Luokat 3-4

Jalkapallo

- sisäteräsyöttö, pallon hallinta, haltuunotot, pääpusku

Koripallo

- rannesyöttö ja koriinheitto, korkea kuljetus sekä koriinheitto eri etäisyyksiltä

Lentopallo

- pallon käsittelyä viitepelein

Pesäpallo

- heitto, räpylällä kiinniotto, syöttö ja peruslyönti. Alkeispeliä "Pitsku"

Sähly

- syöttö, kuljetus, haltuunotto, laukaus, laukaus vauhdista, peliä

Luokat 5-6

Jalkapallo

- opittujen perustaitojen kertausta, harhautukset, haltuunotot, taktiikan perusteet, sisäjalkapalloa

Koripallo

- matala kuljetus, tukijalan käyttö, kahden tahdin käyttö (set up), paikkapuolustus. Peliä mini-välinein- ja telinein

Lentopallo

- sormilyönnin, hihalyönnin ja ala-aloituksen opettelua, kolmen kosketuksen peliä

Pesäpallo

- taittoheitto, kiinniotto pompusta, syöttö, peruslyönnin kertaus, näpätys, pitskun tai pesäpallon säännöt

Sähly

- perustekniikan ja peliajatuksen kehittäminen

Luokat 7-9

Jalkapallo

- opittujen perustaitojen sekä taktiikan perusteiden kertausta, maalivahdin työskentely, ohjuspeliä ryhmissä, sisäjalkapalloa

Koripallo

- kuljetustapojen, heittojen, syöttöjen ja taktiikan kertaaminen, sääntöjen täsmennys ja kertaus ohjuspelien yhteydessä, pelaajavartiointi

Lentopallo

- lyöntien ja aloitusten kertaaminen, verkkopeliharjoituksia mm. juju, iskulyönti sekä torjuntatavat. Ohjauspelin yhteydessä sääntöjä sekä taktisia ohjeita. Peruslentopalloa joukkueena pelaten

Pesäpallo

- peruslyönnin, heittojen ja kiinnioton kertaus, turvallinen ja oikea syöttö, erilaiset näpättykset, sääntöjen kertaaminen ja täsmennykset, taktiset ohjeet ohjuspelien yhteydessä

Sähly

- taitojen edelleen vahvistaminen, hyökkäys/puolustus/maalivahtipeli
- pelikäsityksen kokonaisparantaminen

VOIMISTELU

Luokat 1-2

Telinevoimistelu

Tasapaino

- polvivaaka, niskaseisanta, kävely puomilla

Pyöriminen

- kuperkeikka eteen ja taakse

Hypyt

- tasaponnistus - jäniksenloikka ja jännehyppy telineeltä alas, haarahyppy pukilla, hypyt telineeltä alas

Kohonnat ja nojat

- riipunta ja riipuntakäynti, leuanveto, oikonoja

Heilunta

- oikoheilunta, toispolviriipunta ja -heilunta, kaato eteen rekillä

Tutustuminen trampettiin

Perus- ja kuntovoimistelu

- yleisimmät alkuasennot, käynti, juoksu, hypyt, hyppelyt
- lihaksistoa vahvistavat ja nivelten liikkuvuutta lisäävät liikkeet
- mielikuvahyppelyitä

Välinevoimistelu

- alkeisharjoitukset hypinnaruilla, palloilla, hernepusseilla, keiloilla
- pyöriytykset, heitot ja venytykset

Musiikkiliikunta

- tasajakoinen rytmi käyntiin yhdistettynä, marssirytmii
- voimistelun perusliikkeitä musiikin mukaan
- piiri- ja laululeikkejä

Luokat 3-4

Telinevoimistelu

Tasapaino

- kyykkykäynti puomilla tai penkillä, vaaka, päälläseisonta, silta selinmakuulta

Pyöriminen

- mäkihaarakuperkeikka eteen, kuperkeikka taakse

Hypyt

- ponnistustavat, hyppy korokkeelta tai telineeltä kääntyen
- kyykkyjännehyppy ja kyykkyhyppy

Kohonnat ja nojat

- nojakäynti sekä hyppy haaraistuntaan nojapuilla, perusheilunta
- kieppi rekillä

Heilunta

- rekillä perusheilunta ja heilunnasta pudotus taakse, taitokaato eteen rekillä tehtynä, polvikippi heilunnasta sekä kaarihyppy

Yksinkertaisia trampettihyppäjä

Perus- ja kuntovoimistelu

- tavallisimmat muodostelmat, käynti, juoksu, hypyt ja hyppelyt
- kuntovoimistelun ja muokkausvoimistelun perustehtäviä tahdissa ja omassa suoritusrytmisä. Voimistelua musiikin mukaan
- harjoitteita puolapuilla ja köysillä
- voimistelun suoritusjärjestelmän liikkeitä

Välinevoimistelu

- pyöriykset, heitot, joustot ja venytykset

Musiikkiliikunta

- kolmijakoinen rytmi liikuntaan yhdistettynä
- yksinkertaisia verryttely ja kuntoliikkeitä erilaisiin rytmeihin ja musiikkilajeihin liitettyinä. Käyntiä, juoksua sekä mielikuvatehtäviä vaihtelevan musiikin mukaan
- helppoja askelluksia aerobicin tapaan

Luokat 5-6**Telinevoimistelu**

Voimistelun suoritusjärjestelmän liikkeitä

Tasapaino

- päälläseisonta, käsinseisonta tukea vasten, korkea vaaka

Pyöriminen

- erilaiset kuperkeikat, rataanpyörä

Hypyt

- haarahyppy pukilla ja poikittaisella telineellä, kyykkyhyppy

Kohonnat, nojat ja kipit

- sivuhyppy alastulona nojapuilla, polvikippi rekillä, turmariipunta renkailla, kyynärriipunta nojapuilla

Heilunta

- perusheilunta korkealla rekillä, kaarihyppy oikonojasta matalalla rekillä, kiintopyörähdys taakse, kiintop. ja kaarihyppy

Trampettihyppyjä

Perusvoimistelu

- voimistelua musiikin mukaan, helpot kansantanssit

Kuntovoimistelu

- kuntopiiri, kuntorata, telineradat, kuntopallon käyttö, puolapuut ja köydet

Välinevoimistelu

- hypinnarut, pallot, keilat

Musiikkiliikunta

- tanhuja, tansseja, voimistelua musiikin mukaan, yksilöllisiä liikuntatehtäviä oppilaiden itsensä valitsemaan musiikkiin soveltaen

Luokat 7-9**Telinevoimistelu**

- Kunnan ja taidon kehittäminen voimistelun suoritusjärjestelmän liikkeitä käyttäen

Perusvoimistelu

- lihashallinnan, liikevalmiuksien ja perustaitojen kehittäminen

Kuntovoimistelu

- lihasvoiman ja kestävyuden sekä nivelten liikkuvuuden ja rentoutumisen monipuolisia harjoituksia
- kuntotestit

Välinevoimistelu

- harjoittelua esim. vanteilla, keiloilla, palloilla, hypinnaruilla jne. vaihtelun ja virkistuksen sekä harjoittelumotivaation saamiseksi

Tanssit ja rytmiliikunta

- perus- ja kuntovoimistelun harjoitukset musiikin mukaan
- vakiotansseja ja tanhuja tytöt ja pojat yhdessä

UINTILuokat 1-2

Uinnin alkeisharjoittelu

Pääsisällöt

- veteen totuttautuminen, kastautuminen, vaaka-asennot, perusliuku

Alkeisuintitavat

- koirauinti, alkeisselkäuinti, alkeisperhosuinti, liuku pinnan alla, hyppy altaan reunalta

Uintitavoite

- 2. luokan keväällä 10 metrin uinti vapaalla uintitavalla

Luokat 3-4

Pääsisällöt

- krooliuinnin, rintauinnin ja perhosuinnin harjoitteita
- vedestä pelastautuminen

Uintitavoite

- 4. luokan keväällä 50 metrin uinti vapaalla uintitavalla

Luokat 5-6

Kolmen perusuuintitavan taitojen varmistaminen. Vedestä pelastautuminen ja pelastamisen alkeita. Veteen hyppäämisen alkeita

Luokat 7-9

Perusuuintitapojen kertaus - krooli, rintauinti ja selkäuinti. Hyppy pää edellä altaan reunalta ja starttihyppy. Hyppyjä jalat edellä laudalta ja kerroksilta. Väsyneen uimarin kuljetus ja elvytystoimenpiteiden perusteet. Palloleikit vedessä sekä matkauintitestit.

KOTITALOUS

7. luokka

Kotitalouden opetuksen tarkoituksena on kehittää arjen hallinnan edellyttämiä käytännön taitoja, yhteistyövalmiuksia ja tiedonhankintaa sekä niiden soveltamista arkielämän tilanteissa. Oppilasta ohjataan ottamaan vastuuta omasta terveydestään, ihmissuhteistaan ja taloudestaan sekä lähiympäristönsä viihtyvyydestä ja turvallisuudesta.

Kotitalouden opetus perustuu käytännön toimintaan ja ryhmässä toimimiseen sekä oppilaan omien lähtökohtien huomioimiseen ja kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseen. Kotitaloudessa perehdytään ihmisen hyvinvoinnin ja hyvän elämän kannalta tärkeisiin kysymyksiin, jotka käsittelevät nuorta itseään, kotia, perhettä sekä niiden yhteyksiä muuttuvaan yhteiskuntaan ja ympäristöön. Kotitalouden, terveystiedon, biologian ja muiden oppiaineiden tietoja yhdistelemällä ja soveltamalla käytäntöön, oppilas ymmärtää helpommin omaa kasvamistaan ja kehittymistään.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- ymmärtämään hyvien tapojen ja tasa- arvon merkityksen yksilön ja perheen kannalta
- ruokatalouden, asunnon ja tekstiilien hoitoon liittyviä perustaitoja
- käyttämään tarkoituksenmukaisia, turvallisia ja kestävä kehityksen mukaisia aineita ja työtapoja
- toimimaan harkitsevana kuluttajana sekä tiedostamaan kulutuksen monimuotoisuutta ja kulutuksen liittyviä ongelmia
- taloudellisuutta sekä oppii tekemään hintavertailuja ja kulutuslaskelmia
- tiedostamaan kansallista ja lappilaista kulttuuria sekä kansainvälistymisen ja monikulttuurisuuden tuomia mahdollisuuksia
- omien vastuutehtäviensä ja ryhmässä työskentelyn kautta yrittäjä- ja yhteistyötaitoja.

Keskeiset sisällöt

Perhe ja yhdessä eläminen

- hyvät tavat, tapakulttuuri ja kodin juhlat sekä vuotuisjuhlat
- sosiaalinen vastuu ja välittämisen ilmapiiri
- tasa- arvo ja ajankäyttö perheessä

Ravitsemus ja ruokakulttuuri

- ravitsemussuosituksien ja terveellinen ruoka
- ruuan laatu ja turvallisuus
- perusruuanvalmistusmenetelmät
- suomalaisen ja lappilaisen ruuan arvostaminen
- aterioiden suunnittelu ja erilaiset ruokailutilanteet suomalaisessa ja lappilaisessa ruokakulttuurissa
- ruokakulttuurin muuttuminen ja kansainvälistyminen

Koti ja ympäristö

- asunnon ja tekstiilien hoito
- lähiympäristön hoito ja jätehuolto
- kotitalouskoneiden ja laitteiden käyttö

Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta

- oman rahankäytön suunnittelu
- kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet
- tuotteiden ja palveluiden tuottaminen, hankinta ja käyttö
- oman työn arvostaminen ja yrittäjyyteen kasvaminen
- kulutuksen ympäristövaikutukset

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITTEERIT ARVOSANALLE 8

Oppilas

- noudattaa hyviä tapoja
- ottaa vastuuta annetuista tehtävistä ja on oma- aloitteinen sekä yritteliäs
- ymmärtää ihmissuhteiden ja tasa- arvон merkityksen kotona
- tuntee kotitalouteen liittyvän suunnittelun, ajankäytön ja työnjaon perusteita
- ymmärtää kirjallisia ruuanvalmistus- ja leivontaohjeita
- osaa ohjatusti valmistaa ruokaa ja leivonnaisia
- tietää monipuolisen ruokavalion merkityksen omalle terveydelleen ja hyvinvoinnilleen
- tuntee ruoka-aineiden ominaisuuksia ja tavallisimpia ruuanvalmistuksen ilmiöitä ja osaa käyttää näitä tietoja hyväkseen
- lukee ja ymmärtää elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä
- tietää ruuan turvallisuuteen liittyviä vaaratekijöitä
- tunnistaa suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin keskeisiä piirteitä
- osaa tulkita tekstiilien hoito- ohjeita
- osaa hoitaa omia vaatteitaan tekstiilien perushoitomenetelmien mukaan
- osaa tehdä tavanomaisia kodin siivoustoita
- käyttää työskentelyssään tarkoituksenmukaisia sekä turvallisia työtapoja ja aineita
- osaa käyttää tavallisimpia kodinkoneita turvallisesti
- tuntee tärkeimpiä kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia ja on selvillä kuluttajan vastuusta
- tuntee kotitalouden rahankäytön perusteita ja osaa tehdä oman rahankäyttösuunnitelmansa

1. kurssi

1. ruuanvalmistuksen perusteita
  - hygienia
  - peruseruuanvalmistusmenetelmät
  - perustyövälineet
  - elintarviketietoutta
  - peruskattaukset
2. ravintotietoutta nuoren hyvinvoinnin kannalta
3. keittiön päivittäinen puhtaanapito
4. hyvät tavat, niiden arvostus ja käyttö
5. vastuunotto omista tehtävistä
6. ryhmäkäyttäytyminen

2. kurssi

1. kodin vaatehuolto
2. tekstiilien hoito
3. koneitten ja laitteiden turvallinen ja taloudellinen käyttö
4. ruuanvalmistus-, leivonta-, puhtaanapitotaitojen opiskelu
5. vuotuisjuhlat (jouluku, laskiainen...)

3. kurssi

1. kodin puhtaanapito
  - tutustuminen pintamateriaaleihin, puhdistusaineisiin, siivousmenetelmiin
2. kodin töiden suunnittelu, työnjako ja rahankäyttö
3. ruuanvalmistus-, leivonta-, puhtaanapitotaitojen opiskelu
4. tutustuminen suomalaisiin, lappilaisiin ja kansainvälisiin ruokiin ja ruokakulttuurin muutoksiin käytettävissä olevan ajan puitteissa
5. vuotuisjuhlat (pääsiäinen, vappu, äitienpäivä...)

6. kodin töiden suunnittelu, taloudellisuuden ymmärtäminen

Arviointi kurssinumerolla jokaisen kurssin loputtua ja näistä kolmesta numerosta lasketaan 9. luokan todistukseen päättönumero.

1. jatkuva näyttö (mm. asenne, käyttäytyminen, huolellisuus, vastuun ottaminen, yritteliäisyys)
2. työskentely keittiössä (mm. ruuanvalmistus, leivonta, puhtaanapito, työturvallisuus)
3. kirjalliset kokeet ja kotitehtävät, jos sellaisia pidetään
4. harrastuneisuus koulun ulkopuolella (mm. kirjatut kotityöt, esitelmät ...)

OPPILAANOHAUS

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskelunvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään ja saa elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Tavoitteet

Oppilas

- oppii kehittämään opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan
- oppii itsenäisyyteen ja vastuullisuuteen
- kehittää itsetuntemustaan
- oppii etsimään tietoja opiskelua ja tulevaisuutta koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia
- saa tukea ja ohjausta koulutuksen eri nivelvaiheissa
- saa tietoa työelämästä ja yrittäjyydestä
- saa tukea ja ohjausta ammatillisessa suuntautumisessa.

Vuosiluokat 1-6

Oppilaanohjaus toteutetaan pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä.

Tavoitteena on edistää oppilaan opiskelunvalmiuksien kehittymistä ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan. Oppilasta ohjataan vastuulliseen suhtautumistapaan koulutyötä ja tehtäviä kohtaan. Hän oppii käyttämään monipuolisia työtapoja sekä hankkimaan tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilasta ohjataan yhteistoiminnallisuuteen ja toisten ihmisten huomioon ottamiseen. Työelämään ja ammatteihin tutustuttaminen aloitetaan eri oppiaineiden sisältöjen ja tutustumiskäyntien yhteydessä.

Vuosiluokat 7-9

Oppilaanohjaus muodostuu

- luokkamuotoisesta ohjauksesta
- henkilökohtaisesta ohjauksesta
- pienryhmäohjauksesta
- työelämään tutustumisesta

Luokkamuotoista ohjausta on yksi kurssi 7. luokalla ja yksi kurssi 9. luokalla.

7. luokan luokkatuntien sisältönä ovat mm. opiskelutaidot, itsetuntemus, murrosikä, erilaiset tiedonhankintakanavat sekä perustiedot koulujärjestelmästä. Oppilas saa myös ohjausta ainevalintojen tekemiseen. Työelämään tutustumista jatketaan mm. pienimuotoisen TET-jakson avulla, jossa oppilaat tutustuvat käytännön työhön koulun sisällä tai vanhempien työpaikoilla 4-6 tuntia. Jokainen 7. luokkalainen saa myös henkilökohtaista ohjausta vähintään 1 h/oppilas.

8. luokalla luokkamuotoista oppilaanohjausta ei ole, mutta oppilaalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta koulunkäyntiin, omaan kehitykseen sekä tulevaisuudensuunnitelmiin liittyvissä kysymyksissä.

9. luokalla pääpaino on jatkokoulutus suunnitelmien tekemisessä ja työelämä tiedoudessa. Itsetuntemuksen kehittäminen, koulutustarjonnan ja ammattien tuntemus tukevat oppilaan kykyä tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja. Eri tietolähteiden (Internet, koulutusoppaat) käyttöä opetellaan. Tietoa ammattialoista, työelämästä ja yrittäjyydestä hankitaan myös kutsumalla työelämän edustajia/yrittäjiä vierailemaan koulussa. TET-jaksojen (2 x 5 päivää) aikana oppilaat tutustuvat heitä kiinnostaviin työpaikkoihin ja ammatteihin. TET-jaksojen ajankohdista päätetään vuosittain työsuunnitelmassa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintaansa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Henkilökohtaista ohjausta pyritään järjestämään jokaiselle riittävä määrä. Oppilailla on mahdollisuus saada myös pienryhmäohjausta, jonka aikana käsitellään ryhmässä kaikille yhteisiä, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä.

Oppilaan siirtymistä toisen asteen koulutukseen tuetaan oppilaanohjaajan ja toisen asteen opinto-ohjaajien välisellä yhteistyöllä.

OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Eryistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. On tarpeen havaita sekä oppilaaseen että kouluun ja toimintaympäristöön liittyvät tekijät. Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävä kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

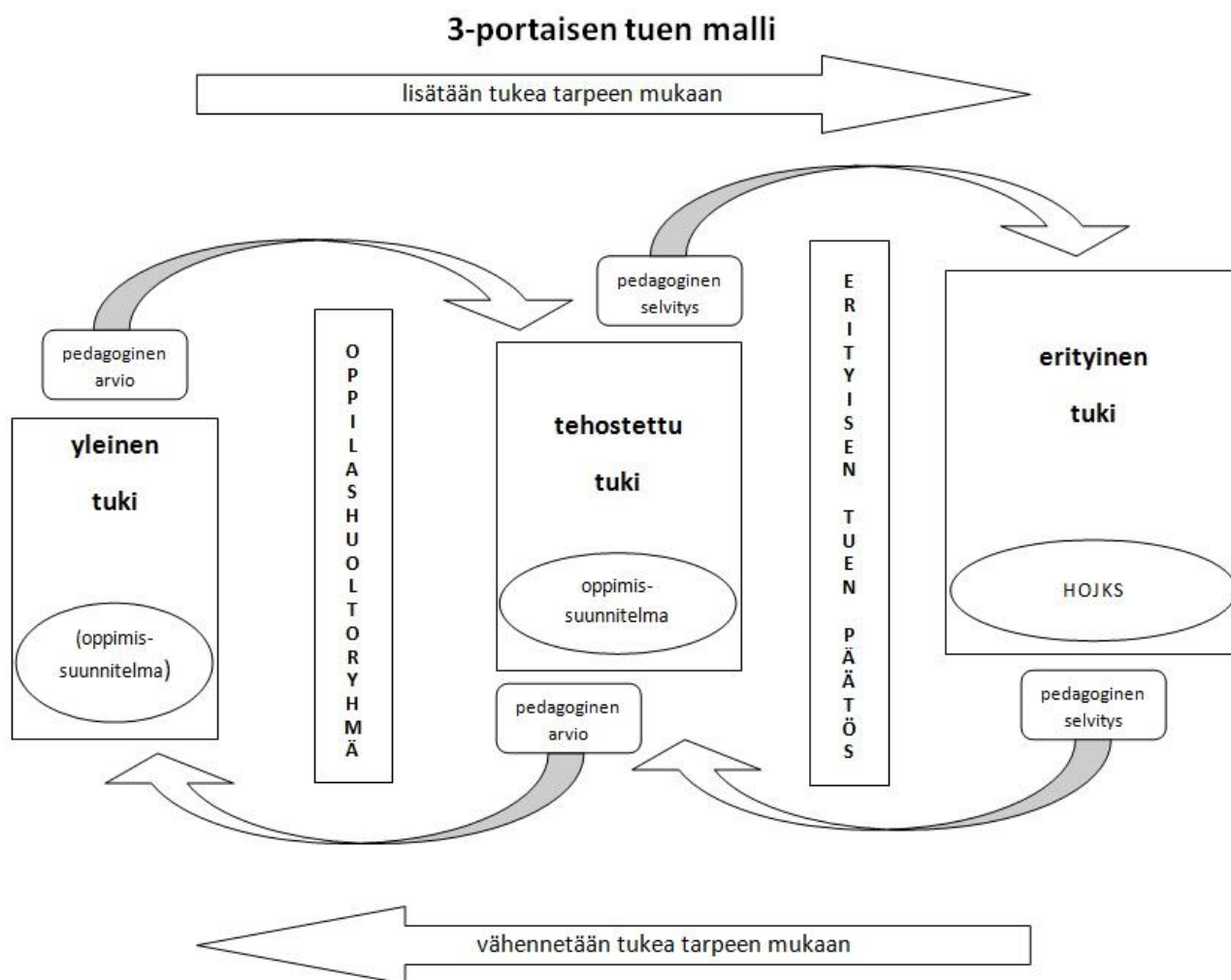
Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää oppilaalle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.

Koulun johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista ja niiden huomioon ottamisesta kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle ja oppilaalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta.

Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Eryisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä päivähoitosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tai perusopetuksessa koulusta toiseen.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki, josta jatkossa käytetään nimitystä **kolmiportaisen tuen malli**. Tavoitteena on vahvistaa esi- ja perusopetuksessa

oppilaan oikeutta saada tukea riittävän varhain ja joustavasti, lisätä annettavan tuen suunnitelmalisuutta ja tehostaa nykyisin käytössä olevia tukitoimia sekä moniammatillista yhteistyötä.

YLEINEN TUKI

Yleisellä tuella tarkoitetaan jokaiselle oppilaalle suunnattua tukea. Yleisen tuen tavoitteena on ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä ja syvenemistä sekä turvata kaikille mahdollisimman hyvä koulupäivä.

Jokaisella oppilaalla on oikeus laadukkaaseen opetukseen sekä ohjaukseen ja tukeen oppimisessa ja koulunkäynnissä kaikkina työpäivinä. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri koulu-yhteisössä edistävät oppilaan kehitystä ja tukevat hyvää oppimista.

Opettajalla on vastuu opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioonottamisesta opetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa on olennainen osa koulun arkea.

Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää oppimista. Opettaja ohjaa oppilaita tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehityshaasteensa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaan oppimisen valmiuksiin ja

mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelusta, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Oppilaiden itsetuntoa, opiskelumotivaatiota sekä oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa ja oppiaineissa.

Opetustyöhön sisältyy myös ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu jokaisen opettajan työhön ja kaikkiin opetustilanteisiin.

Yleinen tuki on ensisijainen tuen järjestämisen muoto. Yleisen tuen tukimuotoja voivat olla mm. tukiopetus, eriyttäminen, joustavat ryhmittelyt, kodin ja koulun yhteistyö, osa-aikainen erityisopetus, oppilashuollon tuki, oppilaanohjaus, aamu- ja iltapäivätoiminta, apuvälineet, avustajapalvelut jne. Yleisen tuen aikana oppilaalle voidaan tehdä **oppimissuunnitelma**.

Oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua oppilaan valmiuksien kannalta.

Jos tuen tarve lisääntyy eikä yleinen tuki enää riitä, tehdään **pedagoginen arvio** tehostetun tuen tarpeen arvioimiseksi.

TEHOSTETTU TUKI

Tehostetun tuen tavoitteena on tukea suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä sekä ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä.

Tehostetun tuen tarpeen arviointi kirjataan pedagogiseen arvioon. **Pedagoginen arvio** perustuu mm. opettajan/ opettajien havaintoihin, testien suoritettuun arviointiin tai oppilaan ja huoltajan näkemyksiin (tarvittaessa myös muut asiantuntijat).

Tehostetun tuen **aloittaminen ja järjestäminen** käsitellään oppilashuoltoryhmässä. Pedagogisen arvion loppuun kirjataan mahdollinen tehostetun tuen aloittaminen tai päättyminen ja oppimissuunnitelman laatiminen.

Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä oppilasta varten kokonaisuutena.. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen aikana oppilaalle on tehtävä **oppimissuunnitelma**.

Tehostetun tuen aikana on käytössä samoja tukimuotoja kuin yleisen tuen aikana; tehostetummin, suunnitellummin, säännöllisemmin, samanaikaisesti useita. Tehostetun tuen vaiheessa oppiaineiden oppimääriä ei voida yksilöllistää.

Myös oppilashuollon osuus oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistuu ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu.

Oppimissuunnitelman laatii luokanopettaja tai luokanvalvoja yhteistyössä oppilasta opettavien tai ohjaavien kanssa (aineenopettaja, erityisopettaja, koulunkäynninohjaaja, kuraattori). Oppilas ja huoltaja osallistuvat suunnitelman laadintaan, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Laatumiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Oppimissuunnitelmaa päivitetään ja tarkistetaan säännöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa.

Jos tehostetun tuen tarve vähenee, tehdään pedagoginen arvio, jonka perusteella tuen tarve käsitellään oppilashuoltoryhmässä. Todetaan, että tehostetun tuen tarvetta ei enää ole ja oppilas siirtyy takaisin yleisen tuen piiriin.

Jos tuen tarve lisääntyy eikä tehostettu tuki enää riitä, tehdään **pedagoginen selvitys** erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi.

ERITYINEN TUKI

Erytystä tukea annetaan silloin, kun tehostettu tuki ei riitä. Erytinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä.

Erytisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa ja opiskelumotivaatiota vahvistetaan ja häntä kannustetaan ottamaan edellytystensä puitteissa vastuuta opiskelustaan.

Sivistystoimenjohtaja tekee hallintolain mukaisen päätöksen erityisestä tuesta koulun rehtorin tai johtajan esityksen perusteella. **Erytisen tuen päätös** perustuu **pedagogiseen selvitykseen**. Ennen erityisen tuen päätöstä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai lailista edustajaa.

Pedagogisen selvityksen tekee erityisopettaja, joka hankkii oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä ja arvion erityisen tuen tarpeesta sekä oppilashuoltoryhmässä tehdyn selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys.

Käytettävissä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot. Myös oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja opiskelu toiminta-alueittain on mahdollista. Erytisen tuen aikana oppilaalle tulee tehdä **HOJKS** eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Erytisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Erytisen tuen päätös on **määräaikainen**. Sitä tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen ja ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä sekä aina tuen tarpeen muuttuessa. Erytisen tuen tarpeen tarkistamista varten tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisen tuen jatkamisesta tehdään päätös. Mikäli erityisen tuen tarvetta ei enää ole, tehdään päätös tuen lopettamisesta ja oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea.

Erytisen tuen päätös voidaan tehdä jo ennen esi- ja perusopetuksen alkamista tai esi- ja perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, jos se on oppilaan edun mukaista. Perusteena on tällöin psykologinen tai lääketieteellinen arvio. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuk-

sen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

YKSILÖLLISET SUUNNITELMAT

Yksilölliset suunnitelmat tarjoavat arvokasta tietoa oppilaan erityistarpeista ja opetuksessa huomioidavista asioista. Kaikkien oppilasta opettavien opettajien on tutustuttava oppilaalle laadittuun yksilölliseen suunnitelmaan (oppimissuunnitelma, HOJKS). Tiedon oppilaista, joilla on yksilöllinen suunnitelma, saa luokanopettajalta tai luokanvalvojalta.

Oppimissuunnitelma ja HOJKS ovat hyväksytyyn opetussuunnitelmaan perustuvia pedagogisia asiakirjoja.

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma laaditaan tarvittaessa yleisen tuen aikana, aina tehostetun tuen aikana, joustavan perusopetuksen järjestämiseksi tai opiskeltaessa erityisin opetusjärjestelyin. Sen avulla oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa, silloin kun se on perusteltua hänen valmiuksiensa kannalta. Käytössä on aina sama lomake, jota täytetään soveltuvin osin tuen eri vaiheissa.

Oppimissuunnitelman laatii luokanopettaja tai luokanvalvoja yhteistyössä oppilasta opettavien tai ohjaavien kanssa (aineenopettaja, erityisopettaja, koulunkäynninohjaaja, kuraattori). Oppilas ja huoltaja osallistuvat suunnitelman laadintaan, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Laatumiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Oppimissuunnitelman tavoitteena on lisätä opettajien tietoisuutta oppilaan tilanteesta, helpottaa opettajan oman työn suunnittelua sekä opettajien keskinäistä yhteistyötä. Se edesauttaa kodin kanssa tehtävää yhteistyötä ja antaa huoltajalle tietoa lapsensa koulunkäynnistä. Oppimissuunnitelman avulla oppilas oppii ottamaan vastuuta opiskelustaan ja saa oppimiseensa lisää tavoitteellisuutta.

Oppimissuunnitelma sisältää tiedot oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämisestä, tavoitteista ja eri toimijoiden vastuualueista, luettelon hyödynnetyistä asiakirjoista sekä toteutumisen arvioinnin.

Oppimissuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä päivitetään ja tarkistetaan säännöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Päivitys tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli **HOJKS** laaditaan aina erityisen tuen aikana. Oppilaalla voi olla oppiaineissa yksilöllistettyjä oppimääriä tai hän opiskelee toiminta-alueittain. Käytössä on sama lomake, jota täytetään soveltuvin osin oppilaan tuen tarpeen mukaan.

HOJKSin tavoitteena on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia. Se on suunnitelma oppilaan opetuksen sisällöistä ja tavoitteista sekä tukitoimien järjestämisestä, pedagogisista menetelmistä, eri toimijoiden vastuualueista, ja muista tarvittavista tukitoimista. Se sisältää myös luettelon hyödynnetyistä asiakirjoista sekä oppimisen edistymisen ja suunnitelman toteutumisen arviointia.

HOJKS tulee laatia yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa (ellei siihen ole ilmeistä estettä). Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylempille luokille.

HOJKSin kirjaamisesta vastaa erityisopettaja tai erityisluokanopettaja. Joissain tapauksissa sen voi myös sovitusti laatia luokanopettaja tai luokanvalvoja. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilasta opettavien tai ohjaavien kanssa (aineenopettaja, erityisopettaja, koulunkäynninohjaaja, opinto-ohjaaja, kuraattori ym.). Laatumiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Yksilöllistettyä oppiainetta oppilaalle opettava opettaja kirjaa kyseisen oppiaineen yksilölliset sisällöt ja tavoitteet HOJKSiin liitettäväksi.

HOJKSia päivitetään ja tarkistetaan säännöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Luokanopettaja tai luokanvalvoja sopii tapaamiset HOJKSin laadintaa, päivitystä ja tarkistamista varten. Päivitys tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT

OPETUSJÄRJESTELYIHIN LIITTYVÄ TUKE

Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan sairauden tai jonkin muun pätevän syyn takia, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu. Tavoitteena on, että oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan myös ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiopetusta voidaan antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana.

Tukiopetus on eriyttämisen muoto, jolle ovat ominaisia yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus tarvitessaan saada tukiopetusta. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti. Myös erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa oppituntien aikana.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja. Tukiopetusta on pyrittävä järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille.

Pedagogisessa arviossa tai selvityksessä arvioidaan annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Tehostetun tuen ja erityisen tuen aikana tukiopetuksen tarve, tavoitteet ja järjestäminen kirjataan oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin.

Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana. Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Erityisen tuen aikana oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös opiskellessaan yleisopetuksen ryhmässä tai pienryhmässä.

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on parantaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että osa-aikaista erityisopetusta varten on tarvittavaa ja riittävää erityispedagogista osaamista.

Luokanopettaja, luokanvalvoja tai aineenopettaja ja erityisopettaja määrittelevät yhdessä osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeen ja sisällön sekä arvioivat yhdessä oppilaan oppimista. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä myös **oppilashuollon** palveluista vastaavien kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Huoltajan tuki opetuksen onnistuneessa toteuttamisessa on keskeinen.

Pedagogisessa arviossa tai selvityksessä arvioidaan annetun osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve jatkossa. Tehostetun tuen ja erityisen tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen tarve, tavoitteet ja järjestäminen kirjataan oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin.

Erityisopetus

Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista. Erityisopetus on **HOJKSin** mukaista opetusta, jossa huomioidaan oppilaan erityiset oppimisen ja koulunkäynnin tarpeet. HOJKSissa ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetuksen keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät.

Ennen HOJKSin laatimista on tehty **erityisen tuen päätös**, jossa on päätetty oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Erityisopetuksen lisäksi voidaan käyttää myös muita perusopetuslain mukaisia tukimuotoja.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan pienryhmässä tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikilla oppilailta on mahdollisuus saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetuksen ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan koulunkäyntiä yleisen ja tehostetun tuen avulla siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen ydinsisältöihin. Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai esimerkiksi puutteellinen opiskelutekniikka eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla.

Oppiaineen oppimäärän **yksilöllistäminen** merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan

tavoitetason määrittelemistä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Oppilaalle ja huoltajalle tulee selvittää yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppimäärän yksilöllistämistä määrätään **erityisen tuen päätöksessä**. Oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään **pedagoginen selvitys**, joka sisältää arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta.

Jos pedagogisessa selvityksessä todetaan, että oppilaan ei tukitoimista huolimatta arvioida saavutustavan oppiaineessa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan oppilaan **HOJKS**issa. Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, usein myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä soveltamalla. Oppilaan opiskelua voidaan tukea lisäksi sopivilla opiskelumateriaaleilla, -välineillä ja -menetelmillä sekä pedagogisilla järjestelyillä. Arviointi perustuu HOJKS:ssa yksilöllisesti määriteltyihin oppimääriin ja tavoitteisiin.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Oppimäärän opiskelusta **vapauttaminen** edellyttää erityisen painavat syyt. Vapauttamisesta tehdään perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettu hallintopäätös.

Pidennetty oppivelvollisuus

Oppilas kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, jos hänellä on sellainen vaikeus tai vamma, ettei hän sen vuoksi suoriudu oppivelvollisuudesta yhdeksässä vuodessa. Tällaisia syitä voivat olla mm. kehitysvamma, aisti- tai liikuntavamma, autismin kirjon piirteet tai somaattinen pitkäaikainen sairaus.

Pidennetty oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää kuusi vuotta, ja kestää yksitoista vuotta. Laki mahdollistaa kaksivuotisen esiopetuksen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös **päätös erityisestä tuesta**. Ennen päätöksen tekemistä on huoltajaa kuultava.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa vapaaehtoisessa esiopetuksessa sinä vuonna, jolloin hän täyttää 5 vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää 6 vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää 6 vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden esiopetus järjestetään yleensä niin, että lapsi aloittaa päiväkodin esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta. Kuusivuotiaana lapsi on oppivelvollinen. Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetusvuosi järjestetään päiväkodilla, lähikoulussa tai pienryhmässä.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityisen tuen piirissä olevalle oppilaalle laaditaan esiopetuksen alkaessa HOJKS.

Opiskelun järjestämisestä neuvotellaan yksilöllisesti lapsen tarpeet huomioiden huoltajien, opetuksen järjestäjän ja erityisopetuksen edustajan, muiden kuntoutukseen osallistuneiden asiantuntijoiden sekä hoitoon osallistuneen varhaiskasvatuksen / esiopetuksen henkilöstön kanssa. Oppilaan opetukseen ja kuntoutukseen osallistuvien toimijoiden vastuut ja työnjako sovitaan ja päivitetään HOJKS -palaverissa.

Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain

Vaikkeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Kun opetusta ei voida oppilaan vaikean vamman tai vaikean sairauden vuoksi järjestää oppiaineittain laaditun oppimäärän mukaisesti, opetus tulee järjestää toiminta-alueittain. Toiminta-alueittain opiskelu kuuluu erityisen tuen piiriin, mikä edellyttää, että oppilaalle on tehty **erityisen tuen päätös**.

Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta sekä edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen tavoitteena on kontaktin muodostuminen oppilaan kanssa ja sen pohjalle rakentuva erilaisten ilmaisujen ymmärtäminen ja tuottaminen. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen luonteenomaisia tapoja kommunikoida. Kielen ja kommunikaation opetuksen tulee sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää sosiaalisessa ympäristössä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintoihin ja edistää hänen omatoimisuuttaan ja itsenäistymistään. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa koskevia tavoitteita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistiaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Opetuksen tulee sisältää aistien stimuloimista ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja syy-seuraussuhteen oppimisen harjoituksia.

Opetus- ja tukipalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaisesti tiiviissä yhteistyössä huoltajan, opettajien, koulun muun henkilöstön ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Opetus annetaan ryhmässä ja/tai yksilöllisesti ottaen huomioon eri ikäkausille tyypilliset päivittäiset toiminnot ja oppilaan opetukseen osallistumisen edellyttämät tukipalvelut. Opetuksen perustana on paikallinen opetus-suunnitelma ja oppilaalle laadittu HOJKS.

OHJAUKSELLINEN JA MUU TUKI

Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun yhteistyön tavoitteena on edistää oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko koulu yhteisön hyvinvointia. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta koulu yhteisön jäsenenä.

Koulu toimii yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteistyömuotoja voivat olla esim. vanhempainillat, vanhempainvartit, juhlat ja niiden järjestäminen, työpajat, arviointi- ja ohjauskeskustelut, reissuvihkot, viestit, tiedotteet, sähköinen viestintä ja erilaiset kyselyt. Kodin ja koulun yhteistyössä seurataan myös oppilaan poissaoloja.

Perusopetuksessa jatketaan esiopetuksen aikana syntyneitä koulun ja kodin sekä huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Luottamuksellinen yhteys koulun ja kodin välillä on tärkeää oppilaan tasapainoisen kasvun, terveen kehittymisen ja oppimisen kannalta. Oppilaan koulunkäynnin tukemisessa hyödynnetään tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Koulu antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä koulu yhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Tasa-arvoisuus on kodin ja koulun välisen yhteistyön lähtökohta. Huoltajilla pitää olla mahdollisuus tutustua koulun kulttuuriin, vaikuttaa ja tulla kuulluksi koulun kasvatustavoitteita koskevissa keskusteluissa. Huoltajien keskinäinen vuorovaikutus tulee ottaa voimavaraksi.

Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

Ohjauksen järjestäminen

Ohjaustoiminnan tavoitteena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa itsetuntemusta, opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä

työstä. Ohjauksen tehtävänä on myös oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen sekä osaltaan tasa-arvon edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Yksilöllisen ohjauksen tarve arvioidaan ennen tehostetun tai erityisen tuen antamista. Tällöin sen toteuttaminen kirjataan oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin.

Sujuvan opiskelun turvaamiseksi tulee kehittää oppilaan opiskelun taitoja ja opettaa tarkoituksenmukaista opiskelutekniikkaa. 1-2 luokalla näiden taitojen saavuttaminen on ohjauksen keskeinen tavoite. Oppilasta ohjataan myös vastuulliseen suhtautumistapaan koulutyötä ja tehtäviään kohtaan ja häntä totutetaan monipuolisiin työtapoihin ja tiedonhankintaan. Oppilaanohjauksen tehtävänä on ennalta estää oppimisvaikeuksien syntymistä ja auttaa oppilasta poistamaan jo muodostuneita vaikeuksia. Tavoitteena on kehittää oppilaan valmiuksia tavoitteellisena oppijana siten, että hän kykenee käyttämään omia voimavarojaan mahdollisimman tehokkaasti edellytystensä mukaisessa opiskelussa. Opiskeluvaikeuksien edistämisen avulla luodaan pohjaa elinikäisen oppimisen periaatteen toteutumiselle.

Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Oppilaalle tulee luoda mahdollisuuksia tutustua alustavasti erilaisiin työtehtäviin ja ammatteihin.

Opinto-ohjaus painottuu 7-9 luokilla opiskelutekniikan opettamiseen, jatko-opintoihin ohjaamiseen ja ammatinvalintatiedon välittämiseen. Oppilasta ohjataan opinto-ohjauksen tunneilla ja tarvittaessa muiden oppiaineiden tuntien aikana yksilö- ja pienryhmäohjauksessa. Oppilaille järjestetään työelämään tutustumista.

Oppilaanohjaus tukee jo koulunkäynnin ensi vaiheista alkaen oppilaan sosiaalistumista koulutyöhön ja kouluympäristöön. Oppilaan kasvu ryhmän jäsenenä yksilöllisen kehittymisen lisäksi korostuu ohjauksessa.

Oppilaanohjauksen avulla tuetaan oppilaan itsenäistymistä ja tasapainoisen persoonallisuuden kehittymistä. Oppilasta ohjataan käyttämään vapaa-aikaansa tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi koulun kerhoissa ja koululla järjestettävässä iltapäivätoiminnassa.

Oppilaalle tarjottavan tuen ja ohjauksen muotoja ovat:

- oppilaan ja opettajan/opinto-ohjaajan yhteiset keskustelut
- oppilaan, opettajan/opinto-ohjaajan ja huoltajien yhteiset tai erilliset keskustelut
- yhteiskeskustelut, johon voivat oppilaan, huoltajan ja opettajan lisäksi osallistua tarvittavat asiantuntijat
- oppilaanohjaus
- luokanvalvojan tunnint
- asiantuntijavierailut
- koulunkäynninohjaajan antama tuki

Avustaja- ja tulkitsemispalveluiden järjestäminen

Tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset avustaja- ja tulkitsemispalvelut. Niiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Oppilaan avustaja- ja tulkitsemispalvelujen tarpeen perusteena voi olla esim. vamma tai sairaus, vaikeudet kielellisissä ja sosiaalisissa taidoissa sekä oppimis- tai keskittymisvaikeudet. Avustaja- ja tulkitsemispalveluja antaa koulussa **koulunkäynninohjaaja tai kouluavustaja**.

Koulunkäynninohjaajan ja kouluavustajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Koulunkäynninohjaajan tai kouluavustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Oppilaskohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Ohjaajan tai avustajan antaman tuen tavoitteena on parantaa yksittäisen oppilaan tai opetusryhmän oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Koulunkäynninohjaaja tai kouluavustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti. Hän ohjaa oppilasta koulun päivittäisissä tilanteissa.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä oppilaalle tarjottavan tuen koulupäivän aikana ja eri oppimistilanteissa. Lisäksi suunnitellaan muut tukitoimet, kuten oppilaan sijoittuminen luokkatilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit ja oppilaan mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet.

Oppilas voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen tukeminen kaikkina koulupäivinä edistää oppilaan kehitystä, sosiaalista kasvua ja tasavertaista osallisuutta kouluyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset oppilaat että oppilaan kanssa toimivat aikuiset tuntevat oppilaan tavan kommunikoida. Tulkitsemisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa oppilasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa valitsemalla sopivia opetusmenetelmiä sekä käyttämällä opetuksessaan mm. tukiviittoimia tai muuta visuaalista tukea.

Oppilaan avustaja- ja tulkitsemispalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä. Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös huoltajan antamia tietoja ja muiden asiantuntijoiden lausuntoja. Tuen tarpeen arviointi avustaja- ja tulkitsemispalveluiden osalta kirjataan pedagogiseen arvioon tai selvitykseen, tarvittaessa Avustaja- ja tulkitsemispalveluiden tarpeen selvitys –lomakkeeseen. Pedagogiseen arvioon kirjattu tuen tarve käsitellään oppilashuoltoryhmässä. Pedagogiseen selvitykseen kirjatussa tuen tarpeesta päättää sivistystoimenjohtaja erityisen tuen päätöksen yhteydessä. Huoltajan antaman selvityksen avustaja- ja tulkitsemispalvelujen tarpeesta käsittelee koulun johtaja tai rehtori. Huoltajan antaman selvityksen voi myös liittää pedagogiseen arvioon.

Avustaja- ja tulkitsemispalvelujen tavoitteet, järjestäminen ja seuranta kirjataan tehostetun tuen aikana oppimissuunnitelmaan ja erityisen tuen aikana HOJKSiin.

Perusopetusta tukeva muu toiminta

Tukioppilastoiminta on tukijärjestelmä, joka perustuu vertaistuen ajatukseen. Tukioppilas on vapaaehtoinen oppilas, joka haluaa toimia kouluyhteisön hyväksi ja auttaa muita oppilaita. Alaluokilla vertaistuen ajatus toteutuu kummioppilastoimintana.

Oppilaskuntatoimintaa järjestetään yhtenäisillä peruskouluilla. Sen tavoitteena on kehittää oppilaiden valmiuksia toimia oman ryhmänsä edustajana, harjaannuttaa neuvotteluun perustuvaan yhteistoimintaan ja herättää oppilaiden kiinnostus oman koulun kehittämistä kohtaan.

Kunta järjestää 1.-2. luokkalaisille **iltapäivätoimintaa**. Kaarrostien toimipisteessä iltapäivätoiminnan järjestää kunta ja Koulutien toimipisteeseen kunta ostaa palvelun seurakunnalta. Sivukylissä kunta järjestää iltapäivätoimintaa, jos 1.-2. luokkalaisia tarvitsijoita on vähintään 4 oppilasta. Iltapäivätoiminta

päivätoiminta on maksullista. **Aamupäivätoimintaa** järjestetään 1. luokkalaisille noin yhden kuu-kauden ajan syyslukukauden alussa (pehmeä lasku).

Aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintaperiaatteena on kodinomaisuus ja lapsilähtöisyys. Se ei ole koulupäivän jatke, vaan laadukasta ja turvallista vapaa-ajan viettoä aikuisen ohjauksessa. Tavoitteena on, että aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsi saa ystäviä, leikkii ja ulkoilee sekä saa mahdollisuuden omaan toimintaan ja lepoon. Iltapäivätoiminnassa lapsi saa välipalaa ja voi tehdä myös läksyt. (PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN PERUSTEET, Perusopetuslaki 48 a § 3 mom.)

JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN TOIMINTA

Kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa.

Joustavan perusopetuksen toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä.

OPPILASHUOLTO

Oppilashuollolla tarkoitetaan koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja yksittäisen oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvu-ympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. Opettajalla on työssään vastuu opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioonottamisesta opetuksessa.

Oppilashuoltotyön lähtökohtana on varhainen puuttuminen. Siihen sisältyvät opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat terveydenhuoltolain tarkoittama kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulain tarkoittama koulunkäynnin tukeminen. Esi- ja perusopetuksen oppilaalla on oikeus oppilashuoltoon.

Oppilashuoltotyö kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Kodin ja koulun välinen yhteistyö on olennainen osa oppilashuoltotyötä. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Sitä koordinoidaan ja kehitetään **moniammatillisessa yhteistyössä**, esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä.

Oppilashuollon palvelut

Oppilashuoltopalveluihin kuuluvat kouluterveydenhuolto, opinto-ohjaus, koulukuraattorin, perheneuvolan ja sosiaalitoimen palvelut sekä yhteistyö koulupoliisin kanssa.

Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on terveystieteiden tarjoama maksuton oppilashuollon palvelu. Sen tavoitteena on turvata lapsen ja nuoren tervettä kasvua ja kehitystä ja olla tukemassa huoltajia kasvatus-tehtävässä.

Huoltajan tehtävänä on ilmoittaa koululle oppilaan pitkäaikaisista sairauksista, mahdollisista lääkehoidoista ja muista terveydellisistä rajoitteista. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on nimetä henkilö ja varahenkilö, joka vastaa oppilaan lääkehoidosta yms. koulupäivän aikana (liite: Oppilaiden omat, koulussa mukana olevat lääkkeet).

Kouluterveydenhuoltoon kuuluvat terveydenhoitajan ja lääkärin tekemät tarkastukset, oppilaan terveydenhoito, terveystieteiden ja hammashuolto. Kouluterveydenhuoltoon kuuluvat myös psyko-

login ja puheterapeutin palvelut sekä terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset. Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvitaan oppilashuollon moniammatillista yhteistyötä.

Kouluterveydenhuoltoon ei sisälly varsinainen sairaanhoito, lukuun ottamatta koulussa äkillisesti sairastuneiden tai tapaturman uhriksi joutuneiden ensiapua ja -hoitoa. Mikäli oppilaalle sattuu tapaturma koulussa tai koulumatkalla, hänet ohjataan päivystykseen ja otetaan yhteys huoltajaan. Koulutapaturman hoito on oppilaalle maksutonta. Jokaisessa työpisteessä tulee olla vähintään yksi ensiaputaitoinen henkilö.

Terveydenhoitaja tekee kaikilla luokka-asteilla terveystarkastuksen sovitun ohjelman mukaisesti. Lisäksi 1. ja 5. sekä 8. luokan oppilaalle tehdään laaja terveystarkastus. Tällöin tarkastuksessa ovat mukana koululääkäri ja terveydenhoitaja. Myös huoltajat kutsutaan mukaan. Laajoihin terveystarkastuksiin liittyy kysely oppilaalle ja huoltajille sekä opettajan arvio oppilaasta. Opettaja saa tekemänsä arvion takaisin täydennettynä terveydenhoitajan ja huoltajien palautteella. Laaja-alaisen terveystarkastusten tulokset antavat tietoa koko luokan ja koulun hyvinvoinnista. Lopputuloksena tehdään oppilaan henkilökohtainen hyvinvointi- ja terveystarkastus. Tarkastuksesta pois jäävien tuen tarve selvitetään.

Kahdeksannen luokan terveystarkastuksessa arvioidaan oppilaan erityiset tarpeet ammatinvalinnan ja jatko-opiskelun osalta sekä käynnistetään tarvittavien tukitoimien suunnittelu yhteistyössä opinto-ohjaajan kanssa.

Suun terveystarkastuksia järjestetään koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina. Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystarkastus. Terveystarkastustunti järjestetään vuosittain kaikille esi-6. luokkalaisille.

Kouluympäristön turvallisuuden kartoitus tehdään kolmen vuoden välein yhteistyössä työterveyshuollon ja työsuojeluviranomaisten kanssa. Työturvallisuuslakia sovelletaan opettajiin ja koulun muihin työntekijöihin. Se koskee myös oppilaiden työturvallisuutta. Rehtorilla on keskeinen vastuu kartoituksen suorittamisesta ja siitä, että tulokset tulevat myös kouluterveydenhuollon tietoon. Fyysisten kartoitusten lisäksi valtakunnallisten kouluterveyskyselyjen avulla selvitetään psykososiaalisia työoloja. Työympäristön ongelmien ja terveyshaittojen tunnistamisen jälkeen harkitaan jatkoselvitysten tarve sekä suunnitellaan ja toteutetaan parannustoimenpiteet ja seuranta.

Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskelunvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään ja saa elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Oppilas saa ohjausta koko peruskoulunsa ajan ja sitä antavat hänelle koulussa työskentelevät aikuiset, yläluokilla erityisesti oppilaanohjaaja.

Oppilaanohjauksen tavoitteena on, että oppilas

- oppii kehittämään opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan,
- oppii itsenäisyyteen ja vastuullisuuteen suhteessaan koulu- ja muuhun työhön sekä suhteessaan ympäristöön ja toisiin ihmisiin,
- kehittää itsetuntemustaan,
- oppii etsimään tietoja opiskelua ja tulevaisuutta koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia,
- saa tukea ja ohjausta koulutuksen eri nivelvaiheissa,
- saa tietoa työelämästä ja yrittäjyydestä ja
- saa tukea ja ohjausta ammatillisessa suuntautumisessa.

Vuosiluokilla 1 – 6 oppilaanohjaus toteutetaan pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä.

Vuosiluokilla 7 – 9 oppilaanohjausta on kaksi kurssia. Niihin sisältyy henkilökohtaista tai pienryhmäohjausta muiden tuntien aikana sekä vierailuja ja työelämään tutustumisjaksoja koulun ulkopuolelle.

Koulukuraattori

Koulukuraattorin työssä pyritään jäsentämään lapsen ja perheen tilannetta, lisäämään heidän voimavarojaan ja etsimään myönteisiä ratkaisuja ongelmatilanteisiin. Oppilaan koulunkäyntiä ja elämäntilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti sekä yksilö-, perhe- että kouluyhteisön tasolla. Koulukuraattorin työssä kiinnitetään huomiota oppilaiden arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovai-
kutussuhteisiin.

Koulukuraattori tekee työtä kouluissa, jolloin hän on helposti lasten, vanhempien ja opettajien tavoitettavissa. Koulukuraattorin työalueena on esi- ja perusaste. Tavallisimpia tilanteita, jolloin koulukuraattoria tarvitaan, ovat esim. koulun tai luokan vaihtumiseen liittyvät vaikeudet, kiusaaminen, koululhaluttomuus, epäselvät poissaolot, tunne-elämän vaikeudet ja ristiriidat sosiaalisissa suhteissa.

Oppilaat voivat tulla koulukuraattorin asiakkaiksi omasta aloitteestaan. Myös vanhemmat, opettajat tai oppilashuoltoryhmän jäsenet voivat tehdä aloitteen oppilaan asiassa kuraattorille. Oppilasta voivat ohjata koulukuraattorille myös koulun ulkopuoliset tahot esim. lastensuojelun sosiaalityöntekijät, perheneuvolan työntekijät, nuorisotyöntekijät tai poliisi.

Lapsen etu kuraattorityössä merkitsee sitä, että hän tulee kuulluksi itseään koskevassa asiassa ja että hänen sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeensa huomioidaan. Yksilöllisissä tukikeskusteluissa lapsella on mahdollisuus puhua itselleen tärkeistä asioista sekä käsitellä tunteitaan ja ajatuksiaan rauhassa aikuisen kanssa. Keskusteluissa oppilaiden kanssa koulukuraattori voi käyttää esim. sosiaalisia suhteita kuvaavaa verkostokarttaa, erilaisia tunne- ja keskustelukortteja sekä toiminnallisia menetelmiä. Lapsista voidaan muodostaa myös ryhmiä jonkun aiheen ympärille kuten esim. kiusaaminen tai sosiaaliset taidot. Yksilö- ja ryhmätapaamisten tiheys sovitaan tapauskohtaisesti.

Lasten ja nuorten tapaamisten ohella koulukuraattori osallistuu vanhemmuuden tukemiseen esim. yhteisissä tapaamisissa huoltajien kanssa koululla tai puhelimitse. Tapaamisissa voi olla mukana myös luokan opettaja/luokanvalvoja, erityisopettaja tai joku muu oppilashuoltoryhmän jäsen. Perheen tapaamiset sovitaan tilanteen mukaan. Vanhemmat voivat osallistua koulukuraattorin työhön oman lapsensa osalta esim. puhelimitse tai sovitussa tapaamisessa.

Oleellinen osa päivittäistä yhteistyötä opettajien kanssa ovat neuvottelut ja keskustelut luokan tai oppilaiden tilanteesta. Koulukuraattori voi osallistua luokkaryhmän toimintaan yhteistyössä opettajan kanssa esim. kiusaamistilanteiden ja ryhmän ilmapiirin selvittämiseksi. Koulukuraattori voi myös suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä opettajien ja oppilashuoltoryhmän kanssa ryhmäytymistoimintaa sekä tukioppilas- ja kummiluokkatoimintaa.

Koulukuraattori osallistuu koulun ja kodin yhteistyön suunnitteluun ja toteuttamiseen yhdessä koulun muun henkilökunnan kanssa. Vanhempainryhmiä ja teemallisia vanhempainiltoja toteutetaan resurssien puitteissa vanhempien kasvatustyön tukemiseksi.

Koulukuraattori osallistuu oppilaiden hyvinvointia tukevaan toimintaan koulun moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä ja muissa kunnan lasten ja nuorten asioita hoitavissa työryhmissä.

Perheneuvola

Perheneuvolassa tuetaan perheitä, lapsia ja nuoria erilaisten kehitykseen ja kasvatukseen liittyvien pulmien ratkaisemisessa. Perheneuvolassa käynnit ovat luottamuksellisia ja maksuttomia. Perhe-

neuvolassa toimii psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä ja puheterapeutti. Palveluihin kuuluvat myös psykologin ja lastenpsykiatrin vastaanotot.

Perheneuvolan edustajat osallistuvat koulujen oppilashuoltotyöhön, esimerkiksi oppilashuoltoryhmien kokoontumisiin. He tekevät yhteistyötä koulun ja perheen kanssa oppilaan kehitykseen, oppimisvalmiuksiin sekä oppimisvaikeuksiin ja mielenterveyteen liittyvissä asioissa.

Puheterapeutin työn pääpaino on alle kouluikäisten lasten kuntoutuksessa. Koulun alkaessa lapsi siirtyy koulun erityisopettajan ohjaukseen. Mikäli lapsella on koulun alkaessa useampi kuin yksi äännevirhe, hänen kielelliset taitonsa (sana- ja käsitevarasto, kuulonvarainen päättely jne.) ja lukemisen tai kirjoittamisen valmiudet vaativat harjaannuttamista, pyritään puheterapiaa jatkamaan mahdollisuuksien mukaan vielä ensimmäisen luokan ajan. Lapsen taitojen tukeminen tapahtuu yhteistyössä erityisopettajan kanssa. Yhteistyölle pyydetään aina lupa vanhemmilta. Tarvittaessa erityisopettaja voi konsultoida puheterapeuttia myös isompien koululaisten äännevirheissä. Kotona tehtävät harjoitukset ja yhteistyö huoltajien kanssa kuuluu olennaisena osana puheterapiaan.

Sosiaalitoimen palvelut

Sosiaalityö on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön eli sosiaalityöntekijöiden antamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä. Tavoitteena on auttaa ja tukea erilaisissa elämän pulmatilanteissa ja pyrkiä vahvistamaan asiakkaiden omia voimavaroja. Perheitä tuetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Sosiaalityön keskeisimmät sisältöalueet ovat

- lastensuojelu
- perhetyö
- lastenvalvojan palvelut
- toimeentulotuki
- vammaispalvelut
- kuntouttava työtoiminta
- päihdehuolto

Lastensuojelu käynnistyy lastensuojeluilmoituksen tai lapsen/nuoren/vanhempien aloitteen perusteella. Lastensuojelutarpeen selvityksen teon (3 kk) aikana selvitetään lapsen ja perheen tilannetta ja tuen tarvetta. Tarvittaessa järjestetään lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteitä (esim. taloudellista tukea, tukea asumiseen liittyen, tukea koulunkäyntiin liittyen, perhetyötä, tukihenkilö, tukiperhe, avohuollon määräaikainen sijoitus, terapia). Tilanteen vaatiessa lapsi otetaan huostaan ja sijoitetaan kodin ulkopuolelle. Sijoitus kodin ulkopuolelle voidaan tehdä myös kiireellisenä sijoituksena. Sijoituksen päättymisen jälkeen järjestetään jälkihuollon palveluita (vrt. avohuollon tukitoimet). Lapsen asioiden hoitamisessa keskeinen dokumentti on lapsen asiakassuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

Koulupoliisi

Lapin poliisilaitos on nimennyt alueensa jokaiselle peruskoululle omat koulupoliisinsa. Poliisi pitää mahdollisuuksien mukaan tai tarpeen niin vaatiessa kouluilla mm. laillisuus- ja liikennekasvatustunteja. Koulupoliisitoiminnan ajatuksena on se, että poliisi pääsee kohtaamaan oppilaat heidän omassa ympäristössään ja keskustelemaan oppilaille tärkeistä sekä ajankohtaisista asioista ja esille tulleista ongelmista.

Kouluille mahdollisesti tulevilla ongelmatilanteissa (vakavat kiusaamistilanteet, näpistelyt, päihdeidenkäyttö, kouluun kohdistuvat uhkaukset) voi koulu oman harkintansa mukaan olla yhteydessä omaan koulupoliisiinsa. Poliisi auttaa tarvittaessa myös koulujen turvallisuuteen liittyvissä ongelmassa ja kehittämishankkeissa.

Kouluruokailu

Opetukseen osallistuvalla oppilaalla tarjotaan jokaisena työpäivänä ohjattu ja täysipainoinen ateria. Kouluruokailun tavoitteena on vahvistaa jo opittuja ja hankittuja terveyttä ylläpitäviä ruokailutottumuksia ja hyviä tapoja sekä osaltaan jatkaa ravitsemuskasvatusta.

Ruokailu on sosiaalinen tapahtuma, jossa oppilaita ohjataan aterioimaan lautasmallia ja hyviä ruokailutapoja noudattaen rauhallisesti ja viihtyisässä ympäristössä. Kouluruokailun tavoitteena on tukea koulun ympäristökasvatusta ja kestäväää kehitystä sekä lisätä kouluviihtyvyyttä. Vastuu kouluruokailun tavoitteiden toteutumisesta on kaikilla koulun henkilöstöön kuuluvilla ja oppilailta itsellään.

Yksittäisen oppilaan päivään kuuluvien aterioiden välit eivät saisi venyä pitkiksi. Oppilaalla tulee olla mahdollisuus ravitsemuksellisesti täysipainoisen välipalan nauttimiseen silloin, kun koulupäivän pituus matkoineen sitä edellyttää.

Lounasruokailu, välipalat ja erityisruokavaliota noudattavien oppilaiden terveyden seuranta ovat osa koulun oppilashuoltotyötä. Huoltajalla on velvollisuus kirjallisesti tiedottaa koulua oppilaan erityisruokavaliosta ja ruoka-aineallergioista sekä pyydettyä toimittaa asiasta lääkärintodistus. Mahdollisesta kasvisruokavaliosta tulee huoltajan toimittaa kirjallinen lupa kouluun.

Oppilashuoltoryhmien kokoonpano ja toiminta

Jokaisessa koulussa toimii moniammatillinen oppilashuoltoryhmä koulun rehtorin tai johtajan johdolla. Ryhmän tehtävänä on käsitellä oppilaiden koulutyössä esiin nousseita yksittäisiä asioita tai aiheita, päättää jatkotoimenpiteistä sekä seurata ja arvioida niiden toteutumista. Se myös suunnittelee, arvioi ja kehittää oman koulunsa oppilashuoltotyötä.

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään oppilashuoltoryhmässä (**pedagoginen arvio**).

Valmisteltaessa erityisen tuen piiriin siirtymistä, oppilashuoltoryhmässä käsitellään ja täydennetään pedagogista selvitystä oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja erityisen tuen tarpeesta (**pedagoginen selvitys**).

Oppilashuoltoryhmässä käsitellään monia oppilasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapidolla tarkoitetaan **asiakirjan pitämistä salassa** ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli **vaitiolovelvollisuutta** sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on kuitenkin **salassapitosäännösten estämättä** oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen perusopetuslain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon antajan tehtävänä on arvioida, onko tieto välttämätöntä opetuksen järjestämisen tai oppilaiden turvallisuuden kannalta.

Yksittäisen oppilaan koulunkäyntiin liittyvien asioiden käsittelyyn oppilashuoltoryhmässä tarvitaan **huoltajan suostumus**. Jos huoltaja ei suostu siihen, että lapsen asioita käsitellään oppilashuoltoryhmässä, häneltä pyydetään kirjallinen perustelu kieltäytymiselleen. Jos asiaa ei voida hoitaa muilla keinoin tai neuvottelemalla, tehdään tarvittaessa lastensuojeluilmoitus. Huoltajalle tulee antaa tietoa siitä, miten oppilasta koskevan oppilashuollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu.

Yksittäisen oppilaan asian käsittelystä kirjoitetaan **oppilashuoltoryhmän muistio**. Muistioon kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta annetaan.

Oppilashuoltoryhmien kokoonpanot

Rehtori, apulaisrehtori tai koulunjohtaja vastaa siitä, että oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti ja tarvittaessa. Moniammatilliseen oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtori/apulaisrehtori, erityisopettaja, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, koulukuraattori sekä tarvittaessa perheneuvolan sosiaalityöntekijä, lastensuojelun sosiaalityöntekijä ja psykologi. Asian käsittelyssä voidaan kuulla luokanopettajaa tai luokanvalvojaa, koulunkäynninohjaajaa, perhetyöntekijää, kuntoutusohjaajaa, oppilasta, huoltajaa tai muita tahoja.

Kyläkoulut

Oppilashuoltoryhmään kuuluvat koulunjohtaja, luokanopettaja tai luokanvalvoja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, erityisopettaja, perheneuvolan sosiaalityöntekijä ja lastensuojelutyön sosiaalityöntekijä. Tarvittaessa kokouksiin osallistuvat huoltajat, oppilas, opinto-ohjaaja, psykologi tai oppilaan opettaja. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa.

Järvikylien koulu

Oppilashuoltoryhmään kuuluvat apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, erityisopettaja, perheneuvolan sosiaalityöntekijä ja lastensuojelutyön sosiaalityöntekijä. Tarvittaessa kokouksiin osallistuvat huoltajat, oppilas, psykologi tai oppilaan opettaja. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu kerran jaksossa, tarpeen vaatiessa useammin.

Aleksanteri Kenan koulu

Koulutien toimipiste

Koulussa on kaksi moniammatillista oppilashuoltoryhmää: Alaluokkien puolella siihen kuuluvat apulaisrehtori, erityisopettaja, luokanopettajien edustaja, koulukuraattori ja terveydenhoitaja. Yläluokilla rehtorin johtamaan oppilashuoltoryhmään kuuluu lisäksi opinto-ohjaaja sekä tarpeen mukaan kokouksiin osallistuu luokanvalvoja. Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat esi-6-luokilla noin kaksi kertaa kuukaudessa ja 7-9-luokilla kerran viikossa.

Kerran kuukaudessa kokoontuvaan laajennettuun oppilashuoltoryhmään kuuluvat edellisten lisäksi molemmissa ryhmissä sosiaalityöntekijä ja perheneuvolan sosiaalityöntekijä ja koulupsykologi.

Kaarrostien toimipiste

Koulun oppilashuoltoryhmään kuuluvat apulaisrehtori, erityisopettaja, terveydenhoitaja ja tarvittaessa luokanopettaja. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu kerran viikossa.

Kerran kuukaudessa kokoontuvaan laajennettuun oppilashuoltoryhmään kuuluvat edellisten lisäksi sosiaalityöntekijä ja perheneuvolan sosiaalityöntekijä, koulupsykologi ja koulukuraattori.

Erityisluokka

Oppilashuoltoryhmään kuuluvat apulaisrehtori, erityisluokanopettaja, kouluterveydenhoitaja, kehitysvammahuollon esimies ja koulukuraattori. Asian käsittelyssä voidaan tarvittaessa kuulla myös muita tahoja. Erityisluokanopettaja vastaa oppilashuoltoryhmän koollekutsumisesta sekä kokoaa käsiteltävät asiat (esim. kuntoutusjaksot, kuntoutussuunnitelmat, terapiapalvelut, apuvälineet ja kesäkerhoasiat). Oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa.

Oppimisympäristön turvallisuus

Koulukuljetus

Käytössä sivistyslautakunnan hyväksymät Oppilaskuljetuksia koskevat perusteet.

Kiusaamiseen puuttuminen

Jokaisella oppilaalla ja opettajalla on oikeus hyvään ja turvalliseen koulupäivään. Se koskee sekä fyysistä että henkistä hyvinvointia. Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu toistuvasti yhden tai useamman oppilaan kiusaamisen kohteeksi. Kiusaaminen voi olla fyysistä tai sanallista ja se voi tapahtua avoimesti ja suoraan tai epäsuorasti. Kiusaaminen voi jatkua myös koulun ulkopuolella esim. tietokoneen tai kännykän kautta. Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkistä oppilasta riitelee tai tappelee keskenään. Kiusaamista eivät myöskään ole satunnaiset, milloin keneenkin kohdistuvat hyökkäykset tai huutelut. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino niin, että kiusattu on puolustuskyvytön hyökkääjään nähden.

Koulutuksen järjestäjä on velvollinen huolehtimaan siitä, että koulun ympäristö ja olosuhteet on luotu sellaisiksi, että kiusaamista ja väkivaltaa ei esiinny. Koulukiusaamista ehkäistään esimerkiksi KiVa-koulu -ohjelmalla tai muulla koulussa sovitulla tavalla. Oppilaille annetaan tietoa koulukiusaamisesta, sen muodoista ja seurauksista sekä siitä, miten oppilas voi toimia jos häntä itseään tai jotain toista oppilasta kiusataan.

Kiusaamista ei hyväksytä missään tapauksessa. Koulussa ja koulumatkoilla tapahtuvaan kiusaamiseen puututaan heti. Mikäli koulussa on käytössä KiVa-koulu -ohjelma, opettaja täyttää kiusaamistapauksen seulontalomakkeen ja toimittaa sen koulun KiVa-opettajalle. KiVa-tiimi käsittelee kiusaamistapauksen KiVa-ohjelman mukaisesti tai muuten koulussa yhdessä sovitulla tavalla. Mikäli koulussa ei ole käytössä KiVa-ohjelma, oppilasta opettava opettaja tekee kiusaamistapauksesta ilmoituksen oppilaan luokanopettajalle tai luokanvalvojalle. Luokanopettaja tai luokanvalvoja keskustele kiusaajan ja kiusatun kanssa ja ottaa yhteyttä kiusaajan ja kiusatun huoltajiin. Kiusaamisen edelleen jatkuessa opettaja ilmoittaa asiasta oppilashuoltoryhmälle, joka käsittelee asiaa.

Vaikeissa kiusaamistapauksissa tai mikäli kiusaaminen täyttää rikoksen tuntomerkit, esim. kunnianloukkaus tai pahoinpitely, tehdään yhteistyötä koulupoliisin tai sovittelutoimiston kanssa.

Poissaolokäytänteet

Poissaoloihin vaikuttaminen on keskeinen osa oppilashuollollista työtä, jolla voidaan tukea oppilaiden koulumenestystä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Huoltajan tulee ilmoittaa oppilaan poissaolosta viipymättä. Ilmoitus tehdään luokanopettajalle, luokanvalvojalle tai erikseen sovitulla tavalla. Jos huoltaja ei tee oppilaan poissaolosta ilmoitusta kohdullisessa ajassa tai oppilas on luvatta pois koulusta, ottaa luokanopettaja tai luokanvalvoja yhteyttä huoltajaan. Selvittämättömät poissaolot katsotaan luvattomiksi poissaoloiksi.

Jos oppilas sairastuu kesken päivän, luvan koulusta poistumiseen antaa terveydenhoitaja tai opettaja. Mikäli oppilas on poissa muun kuin sairauden vuoksi, on huoltajan anottava kirjallisesti lupa etukäteen luokanopettajalta, luokanvalvojalta, rehtorilta tai muuten sovitulta taholta. Huoltaja ei voi myöntää lapselleen poissaololupaa.

Opettaja, oppilas ja huoltaja sopivat, miten poissaolon aikana tekemättä jääneet tehtävät hoidetaan. Huoltaja vastaa siitä, että oppilas huolehtii poissaolon aikana opiskellut asiat ja kotitehtävät

kysymällä ensisijaisesti luokkakavereilta tai opettajilta. Mikäli oppilas sairauspoissaolon vuoksi jää jälkeen opetuksesta, hänellä on oikeus tukiopetukseen.

Oppilasta opettava opettaja ja luokanopettaja tai luokanvalvoja seuraa oppilaiden poissaoloja. Epäselvistä poissaoloista opettaja ottaa yhteyttä huoltajaan ja tarvittaessa vie asian käsiteltäväksi oppilashuoltoryhmään.

Kurinpidolliset toimenpiteet

Jokaisessa koulussa on koulun johtokunnan hyväksymät järjestyssäännöt, jotka turvaavat kaikkien koulussa työskentelevien oppilaiden ja henkilökuntaan kuuluvien turvallisuuden, työrauhan ja hyvinvoinnin.

Mikäli oppilas rikkoo järjestyssääntöjä tai muita hänelle annettuja ohjeita, häiritsee tai kiusaa toisia oppilaita tai koulun henkilökuntaa, vaarantaa toiminnallaan muiden turvallisuuden, rikkoo koulun omaisuutta tai muuten käyttäytyy tavalla, joka ei ole hänen ikätasoonsa suhteutettuna hyväksyttävää, hänelle voidaan antaa rangaistus.

Kurinpidollisten toimenpiteiden tavoitteena on, että oppilas ymmärtää käyttäytymisensä seuraukset itsensä ja koko kouluyhteisön kannalta ja oppii ottamaan vastuun teoistaan ja puheistaan. Kurinpidolliset käytännöt vaihtelevat eri kouluissa ja eri kouluasteilla. Koulun käytettävissä olevat kurinpidot voidaan jakaa ojentamiskeinoihin ja kurinpidorangaistuksiin.

Ojentamiskeinoja ovat esimerkiksi nuhtelu, oppilaan poistaminen luokasta lopputunnin ajaksi tai opiskeluoikeuden epääminen loppupäiväksi, kotitehtävien suorittaminen koulun jälkeen, kasvatuskeskustelu tai jälki-istunto. Päätöksen näistä tekee opettaja.

Kurinpidorangaistuksia ovat kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat hallinnollisia päätöksiä, joista on valitusoikeus.

Oppilaan päihdeongelmaan ja tupakointiin puuttuminen

Tupakointi on tupakkalain mukaan kokonaan kielletty alle 18-vuotiaille oppilaille tarkoitettujen oppilaitosten sisätiloissa sekä niiden ulkoalueilla. Alle 18-vuotiaalla ei saa olla hallussaan tupakkatuotteita.

Eri oppiaineissa ja mahdollisissa yhteisissä tilaisuuksissa oppilaille annetaan valistusta tupakan ja muiden päihteiden terveyshaitoista ja riippuvuutta aiheuttavista vaikutuksista sekä vahvistetaan tupakan ja päihteiden vastaista asennetta.

Oppilaan tupakoinnista ilmoitetaan huoltajalle. Koulualueella tapahtuvasta tupakoinnista tehdään ilmoitus myös poliisille. Alaikäisen hallussa olevat tupakkatuotteet voidaan pyytää häneltä pois ja ne luovutetaan hänen huoltajalleen. Opettajalla ei ole oikeutta tutkia oppilaan taskuja tai laukkua.

Alle 18-vuotias ei lain mukaan saa pitää hallussaan alkoholituotteita. Samoin huumeiden hallussapito on lain mukaan kielletty. Opettajalla on oikeus ottaa kiinni oppilas, joka pitää hallussaan laittomasti alkoholia tai huumeita. Pois otettu alkoholi tai huumausaineet on heti luovutettava poliisille. Opettajalla ei ole kuitenkaan oikeutta tutkia oppilaan taskuja tai laukkua ilman oppilaan lupaa. Mikäli oppilas myy tupakkatuotteita, alkoholia tai huumeita, siitä ilmoitetaan välittömästi poliisille.

Päihtynyt oppilas siirretään eri tilaan, mutta häntä ei jätetä yksin. Huoltajaan ja /tai kouluterveydenhoitajaan otetaan yhteys viipymättä. Jos mahdollista, huoltaja hakee oppilaan kotiin. Jos huoltajaa ei tavoiteta, oppilas toimitetaan viivyttelemättä saattajan kanssa terveydenhoitajalle tai terveyskeskukseen.

Toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa

Jokaisella koululla on turvallisuusohjeet, jotka sisältävät ohjeet erilaisiin kriisi-, uhka- ja vaaratilanteisiin. Koulun rehtori tai johtaja vastaa siitä, että henkilökunta tutustuu voimassaoleviin turvallisuusohjeisiin.

Tärkeää on, että asianosainen opettaja kirjaa tapahtuneen tapaturma-, väkivalta- ja uhkatilanteen. Tapahtuneesta ilmoitetaan luokanopettajalle tai luokanvalvojalle, rehtorille tai koulunjohtajalle sekä huoltajalle.

Oppilashuollollinen yhteistyö oppilaan ohjauksessa, nivelvaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Nivelvaiheyhteistyö

Suunnitelmallisen ja jatkuvan oppimisen ja kasvun turvaamiseksi ja edistämiseksi oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään siirtopalaverissa tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Tiedonsiirto tehdään nivelvaiheessa esikoulun, kuudennen ja yhdeksännen luokan keväällä.

Nivelvaiheiden tiedonsiirto

Oppilaan siirtyessä **esiopetuksesta kouluun** siirtopalaveri pidetään esikoulun keväällä. Siihen voivat osallistuvat esiopetuksen opettaja, erityislastentarhanopettaja, vastaanottavan koulun luokanopettaja, erityisopettaja ja terveydenhoitaja. Siirtopalaverin kutsuu koolle esiopetuksesta vastaava opettaja.

Oppilaan siirtyessä **kuudennelta luokalta seitsemännelle** siirtopalaveri pidetään kuudennen luokan kevätlukukauden lopulla. Siirtopalaveriin osallistuvat lähettävän koulun luokanopettaja ja erityisopettaja, vastaanottavan koulun erityisopettaja ja koulukuraattori sekä opinto-ohjaaja. Siirtopalaverin kutsuu koolle vastaanottavan koulun opinto-ohjaaja. Siirtopalaverissa sovitaan, kuka vastaa opetuksen kannalta välttämättömän tiedon siirtämisestä luokanvalvojalle. Luokanvalvoja vastaa tiedon siirtämisestä muille oppilasta opettaville opettajille.

Oppilaan siirtyessä **yhdeksänneltä luokalta toiselle asteelle** siirtopalaveriin voivat osallistua lähettävän koulun opinto-ohjaaja, luokanvalvoja ja oppilaan HOJKSissa nimetty vastuuhenkilö. Siirtopalaverin kutsuu koolle vastaanottava oppilaitos syyslukukauden alussa. *Tiedonsiirtoa varten tarvitaan huoltajan lupa.*

Esioppilaan ja oppilaan siirtymistä vastaanottavaan kouluun pyritään tukemaan tutustumiskäynnin.

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa. Huoltajille on tiedotettava siirtopalavereista osana oppilashuollon työtä. **Lupa tiedonsiirtoon** pyydetään huoltajalta erillisellä lomakkeella.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on **salassapitosäännösten estämättä** oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Salassa pidettäviä tietoja ei voida ilman huoltajan suostumusta antaa oppilaan siirtyessä muuhun kuin perusopetuslain mukaiseen opetukseen.

Yhteistyö oppilaan ohjauksessa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen.

Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Oppilaalla ja huoltajalla tulee olla mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. On tärkeää, että huoltajalla on tarvittaessa mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä.

Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa.

Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Tällaisia henkilöitä voivat olla rehtori tai koulun johtaja, luokanvalvoja, oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, koulunkäynninohjaaja, koulupsykologi, koulukuraattori ja opinto-ohjaaja sekä tarvittaessa koululääkäri ja perheneuvolan tai lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja. Salassapidolla tarkoitetaan **asiakirjan pitämistä salassa** ja kieltoa ilmaista tietoa suullisesti eli **vai tiolovelvollisuutta** sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot oppilaiden ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, opetuksesta vapauttamisesta sekä näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta sekä oppilaan koesuoritukset. Oppilaalle annettavat todistukset ovat julkisia lukuun ottamatta todistuksiin poikkeuksellisesti sisältyvää oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia, joka on salassa pidettävä tieto.

Oppilashuoltotyöhön ja oppilaan opetukseen osallistuvilla on kuitenkin **salassapitosäännösten estämättä** oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen perusopetuslain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tiedon luovuttaja harkitsee, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön mm. oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Yhteistyö paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Oppilashuollon järjestämiseen liittyvistä asioista tiedotetaan koulun henkilöstöä, oppilaita ja huoltajia sekä yhteistyökumppaneita esim. vanhempainilloissa, koulun kotisivuilla, tiedotteissa ja yhteisissä koulutustilaisuuksissa.

Sivistystoimenjohtaja vastaa yhteistyössä rehtoreiden ja koulunjohtajien kanssa siitä että, oppilashuollon toimintaohjeita päivitetään sekä niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan tarvittaessa.

OPPILAAN ARVIOINTI

Oppilaan arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana ja päättöarviointiin.

ARVIOINTI OPINTOJEN AIKANA

Arvioinnin tehtävä

Oppilaan arvioinnilla pyritään ohjaamaan, kannustamaan ja tukemaan opiskelua sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin.

Arvioinnin periaatteet

Opintojen aikaisen arvioinnin tulee olla totuudenmukaista ja perustua monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin tulee kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri osa-alueilla. Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Oppilaan tieto- ja taitotason arvioinnin pohjana on ainekohtaiset hyvän osaamisen ja päättöarvioinnin kriteerit.

Arvioinnissa käytetään sekä sanallista, että numeroarviointia koulun opetussuunnitelman mukaan. Numeroarviointia käytetään viimeistään 6. luokan keväällä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan etukäteen tietoa arvioinnin perusteista ja pyydettyä selvitetään niitä myös jälkikäteen.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Perusopetusasetuksen 11 §:ssä on määritelty opinnoissa etenemisen ja vuosiluokalta siirtymisen periaatteet.

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on hyväksytysti suorittanut vuosiluokan oppimäärään kuuluvat opinnot. Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänellä olisi hylättyjä suorituksia, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Päätöksen asiasta tekevät rehtori ja kyseisen aineen opettaja.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokalle kuuluvassa aineessa on hylätty tai jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajaa kuullaan ennen päätöksen tekemistä.

Perustelluissa erityistapauksissa oppilaalle varataan mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan tehdä ehdollinen päätös koulun määräämällä tavalla.

Opinnoissa eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas siirtyy perusopetusasetuksen 11§:n mukaan lukuvuoden päätyttyä seuraavalle luokalle. HOJKS-oppilaan vuosiluokalle jättäminen voi tulla kyseeseen yleisen koulumenestyksen perusteella.

Oppilas luetaan yhdeksännen luokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai oppivelvollisuusikä täytyy ja hän eroaa koulusta.

Arvioitavat oppiaineet

Perusopetuksen kaikki oppiaineet arvioidaan ympäristö- ja luonnontieto –aineryhmää lukuun ottamatta erillisinä. Vuosiluokilla 1-4 ne arvioidaan yhtenä kokonaisuutena. Vuosiluokilla 5-6 biologia ja maantieto arvioidaan yhtenä kokonaisuutena, samoin fysiikka ja kemia. Vuosiluokilla 7-9 arvioidaan biologia, maantieto, fysiikka, kemia ja terveystieto erikseen.

Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen ja oppilaan oppimistaitojen arviointia. Työskentelyn arvioinnin pohjana ovat työskentelylle eri oppiaineissa asetetut tavoitteet.

Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisen arviointi on koulukohtaisten kasvatustavoitteiden mukaista.

Oppilaan itsearviointi

Oppilaan itsearvioinnin tarkoituksena on tukea itsetuntemuksen kasvua, kehittää opiskelutaitoja ja auttaa oppilasta ymmärtämään opiskelemansa. Lukuvuoden aikana oppilas itse arvioi asettamiensa oppimistavoitteiden saavuttamista, omaa työskentelyään ja käyttäytymistään.

Itsearvioinnin vaatavuus kasvaa luokka-asteittain niin, että oppilaiden kyky arvioida itseään ja rakentaa sitä kautta realistinen kuva omasta suorituskyvystä paranee opiskelun edetessä.

Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Tämä koskee myös oppilaita, joiden vaikeudet ovat lieviä ja joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Arviointipalaute auttaa oppilasta tunnistamaan omat kehittymistarpeensa.

Erityistä tukea saavan oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisessä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS). Jos oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu perusopetuksen yleisiin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan HOJKSissa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

Maahanmuuttajaoppilaan arviointi

Maahanmuuttajaoppilaiden eri oppiaineiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä suomen kielen taito. Oppilaan arvioinnissa käytetään monipuolisia, joustavia ja oppilaan tilanteeseen sovitettuja arviointimenetelmiä.

PÄÄTTÖARVIOINTI

Arvioinnin tehtävä

Päätösarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa.

Arvioinnin periaatteet

Päätösarvosana perustuu oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 7-9. Oppilaan osaaminen arvioidaan ainekohtaisen päätösarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen. Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista.

Päätösarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen.

Päätösarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, arvioidaan oppilaan suorituksia HOJKSissa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätösarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllisen oppimäärän mukaan opiskelevan oppilaan ja oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päätösarviointi perustuu oppilaan HOJKS:ssa asetettuihin tavoitteisiin.

Arvioitavat oppiaineet

Numeroin arvosteltavat oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, ensimmäinen vieras kieli, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin.

Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan suoritusmerkinnällä ja haluttaessa sanallisesti erillisessä liitteessä. Sanallisesti arvioitava valinnainen kurssi voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

TODISTUKSET

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä ja se voidaan antaa vain varsinaisen todistuksen liitteenä oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Perusopetuksessa käytetään seuraavia todistuksia:

- perusopetuksen päättötodistus
- erotodistus
- lukuvuositodistus
- välitodistus
- todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta
- todistus perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset

Oppilaalle annetaan kunkin lukuvuoden päättyessä *lukuvuositodistus*, johon merkitään oppiaineittain arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet sekä arvio oppilaan käyttäytymisestä. Lukuvuositodistuksessa todetaan oppilaan vuosiluokalta siirtyminen, vuosiluokalle jättäminen tai ehdollinen vuosiluokalta siirtyminen.

Oppilaalle annetaan lukuvuoden kuluessa *välitodistuksia*. Jaksotodistus toimii tässä tarkoitettuna välitodistuksena. Lukuvuoden aikana annetut jaksotodistukset yhdessä muodostavat lukuvuositodistuksen. Tällöin lukuvuoden viimeisessä jaksotodistuksessa todetaan vuosiluokalta siirtyminen. Oppilaan käyttäytymisen arvio merkitään lukuvuoden aikana yhteen välitodistukseen ja lukuvuositodistukseen.

Kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamisen koulusta eroavalle oppilaalle annetaan *erotodistus*. Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa perusopetuksesta tai joka ei ole saanut oppivelvollisuutensa aikana oppivelvollisuuttaan suoritetuksi.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen koko oppimäärän hyväksytysti suorittaneelle oppilaalle annetaan *perusopetuksen päättötodistus*. Päättötodistuksen saaminen edellyttää, että oppilas saa päättöarvioinnissa kaikkien suoritusten osalta vähintään välttävän arvosanan niissä oppiaineissa, jotka arvostellaan numeroin.

Päättöarvioinnissa numeroin arvosteltavia ovat kaikki yhteiset oppiaineet. Numeroarvostelua käytetään myös niiden valinnaisten aineiden arvostelussa, jotka muodostavat yhtenäisen vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän.

Mikäli oppilaan opinnot keskeytyvät jossakin numeroin arvosteltavassa valinnaisessa aineessa, merkitään päättötodistukseen opiskeltu viikkotuntimäärä ja arvio "osallistunut" (O). Numero tai suoritusmerkintä (S) annetaan vain, jos oppilas on suorittanut valinnaisen aineen koko oppimäärän hyväksytysti.

Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet arvioidaan päättötodistuksessa merkinnällä s = hyväksytty, minkä lisäksi niistä voidaan laatia sanallinen arvio päättötodistuksen liitteeksi. Käyttäytymisen ja erillistä työskentelyn arviota ei merkitä lainkaan ero- eikä päättötodistukseen.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä kuten todistukset oppilaskuntatoiminnasta, tukioppilastoiminnasta ja saaduista stipendeistä, jotka liitetään koulun toimesta päättötodistukseen. Muut mahdolliset todistukset oppilas voi halutessaan pyytää liitteiksi päättötodistukseen.

Mikäli perusopetuksen oppimäärä tulee peruskoulun jälkeen suoritetuksi erityisessä tutkinnossa, annetaan *todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta*. Yhden tai useamman oppiaineen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan *todistus perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta*.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Yhdeksännen luokan oppilaalle tulee antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättötodistuksessa.

LIITTEET

KIELIOHJELMA

Sodankylän kunnan kieliohjelma pyrkii kielitarjonnassa ottamaan huomioon vanhempien ja oppilaiden toiveet. Kielten opetuksen tavoitteena on kasvattaa oppilaista kielitaitoisia, muita kulttuureja tuntevia, niihin myönteisesti suhtautuvia ja niissä luontevasti käyttäytyviä nuoria. Eräänä keinona tavoitteisiin pääsemiseksi kehitetään vieraskielistä opetusta.

Sodankylän kunnan kielitarjonnan vaihtoehdot ovat seuraavat:

- A1 Peruskoulun 3. vuosiluokalta alkava yhteinen kieli on englanti, Vuotsossa englanti tai saame
- A2 Peruskoulun 5. luokalla alkava vapaaehtoinen kieli on ranska, saame ja saksa. Pienten koulujen A2 kielenä tarjotaan saksan kieltä tai yhteistyössä Aleksanteri Kenan koulun kanssa ranskan ja saamen kieltä. Vuotsossa lisäksi englantia ja saamea.
- B1 Peruskoulun 7. luokalla alkava yhteinen kieli on ruotsi
- B2 Peruskoulun 7. tai 8. luokalla alkava valinnainen kieli on ranska, saame, saksa ja venäjä
- B3 Lukiossa alkava valinnainen kieli on ranska, saame, saksa ja venäjä

Edellä olevan lisäksi vieraan kielen opetusta voidaan järjestää kerhomuotoisena kaikille luokkasteille. Vieraalla kielellä annettavaa opetusta voidaan antaa opettajan harkinnan mukaan kaikilla kouluasteilla myös valinnaisena.

Peruskoulu, vuosiluokat 0-6

Opetussuunnitelmaan kuuluu kaikille yhteinen englannin kieli ja Aleksanteri Kenan koulussa vapaaehtoinen ranskan, saamen ja saksan kieli. Pienillä kouluilla vapaaehtoinen kieli on saksa tai yhteistyössä Aleksanteri Kenan koulun kanssa ranska ja saame. Vuotsan peruskoulussa on yhteisenä kielenä joko englanti tai saame ja vapaaehtoisena joko englanti, saame tai saksa.

Kaikille yhteisessä kielessä (A1) opetusta annetaan vähintään 8 kurssia. Vapaaehtoisessa kielessä (A2) opetusta tulee vähintään 4 kurssia. Vapaaehtoisen kielen opetusryhmässä tulee olla Aleksanteri Kenan koulussa vähintään 10 oppilasta, pienillä kouluilla vähintään 5 oppilasta yhdistetyssä ryhmässä. Opiskellessaan vapaaehtoista kieltä oppilas ylittää viikottaisen enimmäistuntimääränsä kahdella tunnilla 5-6 luokilla.

Peruskoulu, vuosiluokat 7-9

Opetussuunnitelmaan kuuluu yhteisinä aineina vieras kieli (= englanti) ja toinen kotimainen kieli (= ruotsi) sekä valinnaisina aineina myös muita vieraita kieliä. Peruskoulun 3. ja 5. luokalla alkaneet A1- ja A2-kielien jatkuvat vuosiluokilla 7-9.

Opetusta annetaan seuraavasti:

A1-kielessä vähintään	8 kurssia
A2-kielessä vähintään	6 kurssia
B1-kielessä vähintään	6 kurssia
B2-kielessä vähintään	4 kurssia

B2-kieli on peruskoulun 8. luokalla alkava valinnainen vieras kieli. B2-kieltä voi valita useampiakin. Tarjolla ovat mahdollisuuksien mukaan ranska, saame, saksa ja venäjä. Valinnaisen kielen kurssi voi olla yhteinen lukion kanssa. Tämän lisäksi voidaan vuosiluokilla 7-9 järjestää myös lyhyempiä kielen opintokokonaisuuksia, jotka voidaan mahdollisuuksien mukaan hoitaa yhteistyössä lukion, kansalaisopiston ja muiden toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Peruskoulussa alkaneita B2-kieliä tulee mahdollisuuksien mukaan voida jatkaa Sodankylän lukiossa.

Oppilaiden omat , koulussa mukana olevat lääkkeet.

Ensisijainen vastuu lapsen säännöllisestä lääkityksestä on aina huoltajilla.

Tavallisimmat koulupäivän aikana otettavat lääkkeet:

- Astmalääkkeet
- Diabetes lääkkeet
- Kohtauslääkkeet (esim. Stesolid)
- Reumalääkkeet
- muut injektioina annettavat lääkkeet (esim. hormonilääkkeet)

Lääkkeiden mukana olosta, voimassa olosta ja informoinnista koululle vastaavat huoltajat.

Lapsen iästä riippuen lääkkeenotosta huolehtiminen sovitaan kuuluuko se lapselle, opettajalle vai avustajalle.

Diabeteksen hoidon toteuttamisesta tehdään erillinen kirjallinen suunnitelma, jossa sovitaan tehtävät ja vastuut. Opettajien ja avustajien työnantajan tulee huolehtia riittävästä koulutuksesta ja osaamisen ylläpitämisen lisäkoulutuksesta yhteistyössä LKS:n kanssa.

Muut lääkkeet (esim. Stesolid rekt.geeli) ,joiden antaminen vaatii ohjausta, opetuksesta huolehtii terveydenhoitaja ja hän myös varmistaa osaamisen.

Terveydenhoitajan vastaanotolla tapahtuvasta pitkäaikaissairauden lääkehoidosta (esim.reuma), sovitaan huoltajan ja terveydenhoitajan kanssa. Huoltajat ilmoittavat lapsen sairaudesta ja lääkityksestä opettajalle ja vain huoltajan pyynnöstä terveydenhoitaja kertoo opettajalle lapsen lääkityksestä. Terveydenhoitajan vastuulla on hankkia riittävä tieto lääkkeestä sen oikeasta antotavasta ja seuranta vaativista tekijöistä.

Lähde: LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA 07.08.2008
Sodankylän terveyskeskus, Kouluterveydenhuolto

PERUSOPETUKSEN TUNTIJAKO

Aine	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Yht.
Äidinkieli ja kirjallisuus	7	7	6	6	4	4	3	3	4	44
Englanti			2	2	2	2	2	3	3	16
Ruotsi							2	2	2	6
Matematiikka	3	3	4	4	4	4	3	3	4	32
Ympäristöoppi	2	2	3	3						
Biologia ja maantieto					2***	1***	2	3	2	32
Fysiikka ja kemia					1	1	2	3	2	
Terveystieto							1	1	1	
Uskonto/ET	1	1	1	1	2	2	1	1	1	11
Historia ja yht.kuntaoppi					1***	2***	2	3	2	10
Musiikki	4-	3-					1			lk1-4
Kuvataide	4-	4-	7	6	7	7	9	9	2	27
Käsityö	4-	7-					3			lk5-9
Liikunta	8-	10-					6			30
Kotitalous							3			3
Oppilaanohjaus							1		1	2
Valinnaiset aineet		1*			1**	1**	2	4	6	15
Oppilaan tuntimäärä	20	20	23	23	26	26	30	30	30	228
Vapaaehtoinen A-kieli					3	3	2	2	2	12

* EN-kielen suihku tai muu valinnainen

** Yksi A2-kielen tunti tai muu valinnainen

Kitisenrannan ja eräiden kyläkoulujen yhteistyö 5.-6. luokilla toteutetaan valinnaisainetunnin sekä oppilaan kokonaistuntimäärän avulla koulujen erikseen sopimalla tavalla.

*** Yhdysluokissa mahdollisesti 1½ ja 1½.

Luokilla 7-9 taito- ja taideainetunnit sijoitetaan vuosiluokille koululle parhaiten sopivalla tavalla.